Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

De consolatione philosophiae

Boethius, Anicius Manlius Severinus

[Deventer], [1480-85]

urn:nbn:de:bsz:31-293110

Visual Library

BADISCHE
LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

Pc 45

WR336
WR337
WR338

BADISCHE
LANDESBIBLIOTHEK

Baden-Württemberg

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

WR 336

A W. Monrii S. Petri in Sylva nigra.
PC 45

Amicij Manlij Torquati Seuerini Boetij Patricij viri de cõsolatione philosophiæ liber primus incipit.

Metrū primū heroicum.

Carmina qui quondã studio florēte peregi. Flebilis heu
mœstos cogor inire modos.
Ecce mihi laceræ dictāt scribēda camœnæ.
Et veris elegi fletib⁹ ora rigant.
Has saltē null⁹ potuit ꝑuincere terror
Ne nostrū comites ꝓsequerent̄ iter.
Gloria fœlicis olim viridis qȝ iuuentæ
Solantur mœsti nūc mea fata senis
Venit enī ꝓperata malis inopina senectus.
Et dolor ætatē iussit inesse suam
Intēpestiui fundunt̄ vertice cani.
Et tremit effœto corꝑe laxa cutis
Mors hominū fœlix quæ se nec dulcib⁹ ānis
Inserit. ꝛ mœstis sæpe vocata venit

HOF-BIBLIOTHEK CARLSRUHE
[1480/5]

Eheu q̄m ſurda miſeros auertit᷑ aure·
Et flentes oculos claudere ſeua negat·
Dū leuib⁹ maleſida bonis fortuna faueret
Pene caput triſtis merſerat hora meū
Nunc quia fallacem mutauit nubila vultum
Protrahia ingratas impia vita moras·
Quid me foelicē totiens iactaſtis amici·
Qui cecidit ſtabili nō erat ille gradu·

¶Proſa prima·

Hec dū mecū tacitus ipſe reputarē· querimoniamq̧ lacrhymabilē ſtili officio deſignarē· aſtitiſſe mihi ſupra verticē viſa eſt mulier reuerēdi admodū vult⁹· oculis ardentib⁹· ꝛ vltra cōmunē hominū valentiam ꝑſpicacibus· colore viuido· atq̧ inexhauſti vigoris· q̄muis ita eui plena foret· vt nullo mō noſtre crederet᷑ etatis· Statura diſcretionis ambigue· Nā nunc quidē ad cōmunē ſeſe hominū menſurā cohibebat· Nūc

vero pulſare cælū ſummi v̄ticis cacumie vide
bat᷑ · Quæ cū caput altius extuliſſet ipſum e
tiā cælū penetrabat. reſpiciētiumq; hominum
fruſtrabat᷑ intuitū · Veſtes erāt tenuiſſimis fi
lis · ſubtili artificio · indiſſolubili mat̄ria per
fectæ · q̄s vti poſt eadē ꝓdente cognoui · ſu
is manibꝰ ipſa texuerat · Quarū ſpeciez velu
ti fumoſas imagies ſolet · caligo q̄dam negle
ctæ vetuſtatis obduxerat · Harū in extremo
margie P · græcū · i ſup̄mo vero Th · lege
bat᷑ intextū Atq; inter vtraſq; lr̄as in ſcalarū
modū g̃dꝰ q̄dā iſigniti videbāt᷑ · q̄bꝰ ab iferi
ore ad ſup̄ius elemētū eēt aſcēſus · Eādē tñ
veſtē violētoꝝ q̄rūdā ſciderāt manꝰ · Et p̄ti
culas q̄s q̄ſq; potuit abſtulerat. Et dext̄ q̄dē
eiꝰ libellos · ſceptꝝ vero ſiniſtra gēbat Quæ
vbi poeticas muſas vidit nr̄o aſſiſtētes toro ·
fletibꝰq; meis v̄ba dictātes · commota pau
liſper · ac toruis iflāmata lumibꝰ Quis inq̄t

has ſcænicas mĕtriculas ad hūc egrū ꝑmiſit
accedĕ. Quæ dolores eius nō modo nullis fouerēt re
medijs . verum dulcibus inſuper alerēt venenis Hæ
ſunt enim quæ infructuoſis affectuū ſpinis
vberem fructibus rationis ſegetem necāt. ho
minūque mentes aſſuefaciunt morbo nō liberāt
At ſi quē ꝓphanū vti vulgo ſolitū eſt. nobis
blanditiæ veſtræ detraherēt. minus moleſte
ferendum putarē. Nihil quippe in eo noſtræ
operæ lederentur. Hunc vero eleaticis atque a
cademicis ſtudijs innutritū. Sed abite potius
ſyrenes vſque in exitiū dulces. meiſque muſis e
um curandū ſanandūque relinquite. His dictis
ille chorus increpitus deiecit humi mœſtior
vultū. confeſſusque rubore verecūdiā limen tri
ſtis exceſſit. At ego cuius acies lacrimis mer
ſa caligauerat nec dinoſcere poſſem quænam
eſſet hæc mulier tā imperioſe auctoritatis ob
ſtupui. Viſuque in terram defixo. quidnam de

inceps eſſet actura · expectarē tacitus cœpi·
Tunc illa ꝓpius accedens in extrema lectuli
mei parte conſedit · meumq; intuens vultū
luctu grauē atq; in humū mœrore deiectum
his verſib⁹ de nr̃æ mētis ꝑturbatiōe ↄq̄ſta ē.

¶Metrum ſecundū primi libri.

HEu q̄ȝ præcipiti merſa ꝓfundo
Mens hebet ⁊ ꝓpria luce relicta
Tendit in externas ire tenebras
Terrenis quotiēs flatib⁹ acta
Creſcit in immenſū noxia cura
Hic quondā cælo liber apto
Suetus in æthereos ire meatus
Cernebat roſei lumina ſolis
Viſebat gelidæ ſidera lunæ
Et quæcūq; vagos ſtella recurſus
Exercet · varios flexa ꝑ orbes
Cōprenſam numeris victor habebat
Quinetiā cauſas vnde ſonora

Flamina ſolicitet æquora pōti
Quis voluat ſtabilē ſpūs orbē
Vel cur heſperias ſidus in vndas
Caſurū rutilo ſurgat ab ortu
Quis veris placidas temperet horas
Vt terraꝫ roſeis floribꝰ ornet
Quis dedit vt pleno fertiliſ anno
Autumnus grauidis influat vuis
Rimari ſolitus atqꝫ latētis . Naturæ varias reddere cauſaſ . Nunc iacet effœto lumine mē tis . Et preſſus grauibus colla catenis
Decliuemqꝫ gerēs pondere vultū
Cogit heu ſtolidā cernere terram .

Proſa ſecūda primi libri .

SEd medicinæ inquit potius tēpus ē q̃m querelæ . B . Tū vero totis i me intēta luminibus . P . Tu ne es ille ait . q̃ ̄o ſtro quondā lacte nutritus . [illegible]rīs educatuſ a limentis in virilis animi robur euaſeras . At

qui talia ↄtuleram⁹ arma · q̄ niſi prior abiecis-
ſes iuicta te firmitate tuerēt᷑ Agnoſcis ne me
Quid taces · Pudore an ſtupore ſiluiſti · mal
lē pudore · ſʒ te vt video ſtupor oppſſit ¶ B ·
Cūq̄ me ñ mō tacitū · ſʒ elinguē p̄ſ⁹ mutū
q̄ vidiſſʒ · admouit pectori meo lenit᷑ manū
¶ P · Et nihil inq̄t piculi ē · letargū patit᷑ · cō
mune illuſarū mētiū morbū · Sui pauliſper
oblit⁹ ē · Recordabit᷑ facile ſiq̄dē nos ante co
gnouerit · Qd vt poſſit pauliſper lumīa ei⁹
mor̄liū rerū nube caligātia tergam⁹ ¶ B · Haec
dixit · oculoſ q̄ meos fletib⁹ vndātes contra
cta i rugā veſte ſiccauit ¶ Metrū · iij · p̄ · li ·
Nunc me diſcuſſa liq̄rūt nocte tenebrae
Luīb⁹ q̄ prior rediit vigor · Vt cum p̄cipiti
glomerant᷑ ſidera coro · Nimboſiſ q̄ polus ſte
tit ymbrib⁹ Sol latet · ac nōdū caelo veniē
tib⁹ aſtris · Desup in terrā nox funditur ·
Hanc ſi treicio boreas emiſſus ab antro

Verberet ⁊ clauſũ reſeret diẽ
Emicat ⁊ ſubito vibratus lumine phoebus
Mirãtes oculos radijs ferit

Proſa tercia primi libri.

Haud aliter triſticie nebulis diſſolu
tis hauſi celũ. ⁊ ad cognoſcendam
medicantis faciem mentẽ recepi. Itaq; vbi in
eam deduxi oculos intuitũq; defixi. reſpicio
nutricẽ meã. in cuius ab adoleſcẽtia laribus ob
uerſatus fueram philoſophiã. Et quid inquã
tu in has exilij nrĩ ſolitudies o omniuz mgrã
virtutũ ſupno cardie delapſa veniſti. An vt
tu q; mecũ rea falſis crimiationibus agiteris ?
P. An illa inquit te alumne deſererẽ. nec ſar
cinã quã mei nomis inuidia ſuſtuliſti ɔmuni
cato tecũ labore ptirer. Atq; philoſophie faſ
non erat incomitatũ relinquẽ iter innocẽtis.
meam ſcilicet criminationẽ vererer. ⁊ quaſi
nouũ aliquid acciderit phorreſcerẽ. Nũc eni

primū cēſes apud ĩprobos moreſ laceſſitam̄
periculis eſſe ſapientiā· Nōne apud veteres
q̄ȝ ante nrī Platōnis ætatē magnū ſaepe cer
tamen cū ſtulticiæ temeritate certauimus ?
Eodemq̄ȝ ſuperſtite præceptor eius Socra
tes iniuſtæ victoriā mortis me aſtante ꝓme
ruit· Cuius hæreditatē cū deinceps epicureū
vulgus ac ſtoicum· cæteriq̄ȝ pro ſua quiſq̄ȝ
ꝑte raptū ire molirēt· meq̄ȝ reclamātē renitē
teq̄ȝ velut ĩ ꝑtē prædæ traherēt· veſtē quā me
is texuerā manibꝰ diſciderūt· abreptiſq̄ȝ ab
ea pānicul' totā me ſibi ceſſiſſe credētes abiē·
In q̄bꝰ qm̄ q̄dā nrī habitus veſtigia videbā
tur meos eē familiares ĩprudentia rata· nonnul
los eorꝫ profane multitudis errore ꝑuertit·
Q̄d ſi nec Anaxagoræ fugā· nec Socratis
venenū· nec Zenonis tormēta· qm̄ ſunt ꝑe
grina nouiſti· at canios· aut ſenecas· aut ſo
ranos· quorum nec ꝑuetuſta nec incelebris

memoria ē ſcire potuiſti. Quos nihil aliud i cladem detraxit niſi ꝙ nr̄is moribus inſtituti ſtudijs iproborū diſſimillimi videbāť. Itaqꝫ nihil eſt qđ admireris. ſi i hoc vite ſalo circū flātibus agitemur pcellis q̄b⁹ hoc maxie ꝓpoſitū ē peſſimis diſplicere. Quorū q̄dē tametſi numeroſus exercít⁹ ſpernēdus tn̄ ē. qm̄ nullo duce regitur. ſꝫ errore tm̄ temē ac paſſim limphāte raptať. Qui ſiqñ cōtra nos aciē ſtruēs valētioꝛ incubuerit nr̄a q̄dē dux copias ſuas in arcē cōtrahit. Illi vero circa diripiēdas iutiles ſarcinulas occupāť. At nos deſup irridemus viliſſima rerū quæqꝫ rapiētes ſecuri totius furioſi tumultus. eoqꝫ vallo muniti q̄ graſſanti ſtulticiæ aſpirare fas nō ſit.

¶Metrum quartū primi libri.

Quiſquis ꝯpoſito ſerenus æuo
Fatum ſub pedib⁹ egit ſupbū.
Fortunāqꝫ tuens vtrāqꝫ rectus

Inuictū potuit tenere vultū
Nō illū rabies minæq; ponti
Verſū funditus exagitātis æſtū
Nec ruptis quotiēs vagus caminis
Torquet fumificos veſeu⁹ ignes
Aut celſas ſoliti ferire turres
Ardentis via fulminis mouebit
Quid tātū miſeri ſeuos tyrānos
Mirātur ſine viribus furētes
Nec ſperes aliquid nec extimeſcas
Exarmaueris impotentis iram
At quiſquis trepidus pauet vel optat
Qd nō ſit ſtabil' ſuiq; iūris. Abiecit clipeū
loco q; mot⁹. Nectit qua valeat trahi catenā

¶Proſa quarta primi libri.

MEntis ne iq̄t hæc atq; aio illabunt᷑
tuo. Es ne aſinus ad liram. Quid
fles. quid lachrymis manas. Cōfitere mihi
ne occultes Si operam medicantis expectas

oportet vt vulnus detegas tuū. B. Tū ego
collecto ī vires aīo An ne adhuc eget admo
nitiōe· nec p ſe ſatis eminz fortūæ ī nos ſeuiē
tis aſperitas Nihi ne te ipſa facies loci mouet
Hæcine eſt bibliotheca quam certiſſimā tibi
ſedez in noſtris laribus ipſa delegeras · ī qua
mecū ſaepe reſidens de humanaꝝ diuinarum
qz rerū ſcientia diſſerebas · Talis habitus ta
lis qz vultus erat cuz tecum naturæ ſecreta ri
marer · cū mihi ſiderū vias radio deſcriberes ·
cum mores nrōs totiuſqz vitæ rationez ad cæ
leſtis ordis exemplar formares · Hæcine p̄
mia referimꝰ tibi obſequētes · Atqui tu hāc
ſententiā platonis ore ſanxiſti · beatas fore
reſpublicas ſi eas vel ſtudioſi ſapientiæ rege
rēt · vel earū rectores ſtudere ſapientiæ conti
giſſet · Tu eiuſdem viri ore hāc ſapiētibus
capeſſundæ rei publicæ neceſſariā cauſam eē
monuiſti · ne improbis flagicioſis qz ciuibus

12

vrbium relicta gubernacula · peſtem bonis
ac perniciem inferrent · Hanc igitur auctori
tatē ſecutus · q̄d a te int̄ ſecreta ocia didiceram
trāſferre i actū publicæ admiſtratiōis optaui
Tu mihi ⁊ qui te ſapientium mētibus inſeru
it deus eſtis conſcij nullū me ad magiſtratū
niſi cōmune bonorū omniū ſtudiū detuliſſe ·
Inde cum improbis graues inexorabilesq̄ꝫ
diſcordiæ fuere · ⁊ qđ cōſcientiæ libertas ha
bet pro tuēdo iure ſpreta potentiorū ſemp of
fenſio · Quotiēs ego cōiugaſtū in imbecillis
cuiuſqꝫ fortunas impetū facientē obuius exce
pi · quotiēs triguillū regiæ ꝑpoſitum domus
ab incepta ⁊ ꝑpetrata iā ꝓrſus iīuria deieci
quotiēs miſeros quos īfinitis calumnijs ipuni
ta barbarorum ſemp auaricia vexabat obie
cta periculis auctoritate ꝓtexi · Nunq̄m me
ab iure ad iniuria quiſq̄ꝫ detraxit · Prouincia
liū fortunas tū ꝑuatis rapinis · tū publicis

vectigalib9 peſſũdari· non aliť quã q̄ patie
bãť indolui· Cũ acerbæ famis tp̄e grauis atq̧
inexplicabiliſ indicta coẽpcõ ꝓfligatura ino
pia cãpaniã ꝓuinciã videreť ctamẽ aduerſuſ
p̄fectum p̄torii cõis cõmodi rõe ſuſcepi· rege
cognoſcẽte cõtendi· Et ne coemptio exigere
tur euici· Paulinũ cõſularẽ virũ cui9 opes pa
latini canes iã ſpe atq̧ ambitione deuoraſſẽt
ab ipſis hiantũ faucib9 retraxi· Ne albinũ cõ
ſularẽ virũ præiudicatæ accuſationis pœna
corripẽt· odiis me Cypriani delatoris oppo
ſui· Satis ne ĩ me magnas videor exacerbaſ
ſe diſcordias? Sz eẽ apd' cæteros tutior de
bui· qui mihi amore iuſticiæ nihil apud auli
cos quo magis eſſẽ tutior reſeruaui· Quib9
ãt deferẽtib9 ꝑculſi ſum?· Quoꝝ Baſilius o
lim regio miſterio depulſus in delationem no
ſtri nois alieni æris neceſſitate cõpulſus eſt·
Opilionẽ vero atq̧ gaudẽtiũ cũ ob innume

ras atq̃ multiplices fraudes ire in exiliū regia
cēſura decreuiſſ; · cūq̃ illi parere nolētes ſacra
rū ſeſe ædiū defenſiōe tuerēt · cōpertumq̃ id
regi foret · edixit vt niſi intra pſcriptū diez a
rauenna vrbe decederēt · notas inſigniti fronti
bus pellerentur · Quid huic ſeueritati poſſe
aſtrui videt Atqui eodē die deferētib9 eiſdē
nois nri delatio ſuſcepta ē · Quid igit : Nr̄æ
ne artes ita meruerūt · An illos accuſatores
iuſtos fecit pmiſſa dānatio · Ita ne nihil for
tunā puduit · ſi minus accuſatæ innocētiæ at
accuſantiū vilitas · At cuius criminis argui
mur ſūmā q̄ris · Senatū dicimur ſaluū eē vo
luiſſe · Modum deſideras · Delatorem ne docu
menta deferret · quibus ſenatum leſae maie
ſtatis reum faceret · impediſſe criminamur ·
Quid igit o magiſtra cenſes · Inficiabimur cri
mē ne tibi pudori ſim9 At volui · nec vnq̄; vel
le deſiſtā · fatebimur · ſ; impediendi delatoris opa

15

ceſſabit An optaſſe illi? ordinis ſalutē nefas
vocabo. Ille quidez ſuis de me decretis vti hoc
nefas eſſet effecerat. Sed ſibi ſemper menti
ens imprudentia rerum merita nō p̄t mutarē.
Nec mihi ſocratico decreto fas eē arbitror. vel
occuluiſſe veritatem vel conceſſiſſe mendaciū
Verum hoc quoqꝫ quomodo ſit tuo ſapiētuꝫ
qꝫ iudicio eſtimandū relinquo. Cuius rei ſe
riem atqꝫ veritatez ne latere poſteros queat
ſtilo etiam memorieqꝫ mandaui Nam de
compoſitis falſo litteris quibus libertatē argu
or ſperaſſe romanā quid attinet dicere? Qua
rū fraus apta patuiſſ3. ſi nobis ipſorꝝ ꝯfeſſio
ne delatorꝝ. qđ ī omib9 negocijs maxias vi
res habet. vti licuiſſet. Nā q̄ ſperari reliq̄ li
btas poteſt. atqꝫ vtinā poſſet vlla. Reſpō
diſſem Canij verbo. qui cum a Caio ceſarē
Germanici filio cōſcius cōtra ſe cōiurationis
facte fuiſſe diceretur Si ego inquit ſciſſem

tu neſciſſes · Qua i re nō ita ſenſꝰ nrōs moe
roꝛ hebetauit · vt impios ſcelerata ꝯtra virtu
tē querar molitos · Sed quae ſꝑauerunt ef
feciſſe vehemēt admiroꝛ · Nā deterioꝛa velle
noſtri fuerit foꝛtaſſe defectus · Perficere āt
poſſe contra innocentiam quae quiſqꝫ ſcelera
tus ꝯcepat iſpectāte deo monſtri ſimile eſt ·
Vn̄ haud iniuria tuoꝝ q̄dā familiariū q̄ſiuit ·
Si q̄dē deꝰ inq̄t ē · vn̄ mala? bona vero vn̄ ſi
nō eſt? Sꝫ fas fuerit nefarios hoīes q̄ bonoꝝ
ōmiū totiꝰqꝫ ſenatꝰ ſāguinē petūt · nos etiam
q̄s ꝓpugnaē hoīꝰ ſeātuiqꝫ viderāt ꝑditū ire vo
luiſſe · Sꝫ n ū idē de pr̄ibꝫ ꝗ mēbaim̄ · Memi
niſti vt opinoꝛ quō me dicturū q̄d facturū
ꝑ pn̄s ſꝑ ipſa dirigebas · Memiſti iq̄m vero
ne cū rex auidꝰ exiciȷ̄ cōis maieſtatis crimē i
albinū delatū ad cūctū ſenatꝰ oꝛdinē trāſfer
re moliret · vniuerſi inocētiā ſenatꝰ q̄nta mei
periculi ſecuritate defēderi Scis me haec ꝛ ve

ra ꝓferre ⁊ i nulla vnq̃m mei laude iactãſſe ·
Minuit ei quodãmõ ſe ꝓbãtis ↄſciẽtiæ ſecre
tũ quotiẽs oñtãdo q̃s factũ r̃cipit famæ p̃ciũ
Sꝫ inocẽtiã nr̃ã q̃s exceꝑit euẽt⁹ vides ꝓ
veræ v̓tutis p̃mijs falſi ſceleris penas ſubim⁹
Et cui⁹ vnq̃ꝫ facinori⁹ maifeſta ↄfeſſio ita iu
dices hũit i ſeueritate ↄcordes vt nõ aliquos
vel ipſe ingenij error hnmani vel fortunæ cõ
ditio cũctis mortalibus incerta ſummitteret ·
Si inflãmare ſacras ædes voluiſſe · ſi ſacerdo
tes impio iugulare gladio · ſi bonis oĩbus ne
cẽ ſtruxiſſe dicerẽmur · præſentẽ tamen ſentẽ
tia confeſſum cõuictum ve puniſſet · Nunc ve
ro quingenti⁹ fere paſſuũ millibus ꝓcul mo
ti atqꝫ indefenſi ob ſtudiũ propenſius i ſena
tũ morti proſcriptioniqꝫ damnamur · O me
rito de ſimili crimine neminẽ poſſe ↄuinci · Cu
ius dignitatẽ reatus ipſi etiaꝫ qui detulere vi
derunt · Quam vti alicuius ſceleris admixti

one fuſcaret · ob ambitum dignitatis ſacrile
gio me cõſciẽtiam meam polluiſſe mentiti ſũt
Atqui ⁊ tu inſita nobis omnem rerũ mortali
um cupidinem de noſtri animi ſede pellebas
Et ſub tuis oculis ſacrilegio fas locũ eſſe non
erat · Inſtillabas eni auribꝰ cogitationibus
qꝫ meis quottidie pythagoricum illud deo
ſeruias ⁊ nõ dijs · Nec cõueniebat viliſſimo
rum me ſpirituum præſidia captare · quã tu i
hanc excellentiam componebas vt cõſimilez
deo faceres · Preterea penetral innocens domꝰ
honeſtiſſimorum coetus amicorum · ſocer etiã
ſanctus · ⁊ æquo actu ipſo reuerendus ab
õni nos crimis huiꝰ ſuſpicione defendũt · Sꝫ
o nefas · Illi vero de te tãti crimis capiũt fidẽ
Atqꝫ hoc ipſo videmur affines fuiſſe malefi
cio · quia tuis inſtituti moribus imbuti diſci
plinis ſumus · Itaqꝫ non eſt ſatis nihil mihi
profuiſſe tuã reuerẽtiam · niſi vltro tu potius

mea offenſione lacereris. At uero hic etiã
noſtris malis cumulus accedit. ꝙ æſtimatio
plurimorũ non rerum merita. ſ; fortunæ ſpe
ctat euentum. eaq; tantũ iudicat eſſe proui
ſa quæ fœlicitas commẽdauerit. Quo fit vt
exiſtimatio bona prima omnium deſerat ĩfœ
lices. Qui nunc populi rumores q̃m diſſonæ
multiplices q; ſentẽtiæ piger reminiſci. Hoc
tantum dixerim. Vltimam eſſe aduerſæ for
tunæ ſarcinã. ꝙ dum miſeris aliquod crimen
affigitur. quæ ꝓferũt meruiſſe creduntur. Et
ego quidem bonis omnibus pulſus dignitati
bus exutus. exiſtimatione fœdatus. ob be
neficium ſupplicium tuli. Videre autem vide
or nefarias ſceleratorũ officinas gaudio læti
ciaq; fluitãtes. ꝑditiſſimũ quẽq; nouis dela
tionũ fraudib9 immĩnẽtẽ. iacere bonos noſtri
diſcriminis terrore proſtratos. flagicioſum
quenq; ad audendum quidem facinus impu

nitate · ad efficiendū vero premijs incitari · in
ſontes autē nō modo ſecuritate verū ipſa etiā
defenſione priuatos · Itaqꝫ libet exclamare

¶Metrum quintum primi libri ·

O Stelliferi ɔditor orbis · Qui ꝑpetu
o nixus ſolio · Rapido cælum turbi
ne verſas · Legemqꝫ pati ſidera cogis ·
Vt nunc pleno lucida cornu · Totis fratris
obuia flammis · Condat ſtellas luna mino
res · Nunc obſcuro pallida cornu · Phoebo
propior lumina ꝑdat · Et qui primæ tempo
re noctis · Agit algentes heſperus ortus ·
Solitas iterum mutet habenas
Phoebi pallens lucifer ortu
Tu frondifluæ frigore brumæ
Stringis lucem breuiori mora
Tu cum feruida venerit æſtas ·
Agiles noctis diuidis horas
Tua vis varium temperat annum ·

Vt quas boreæ ſpūs aufert · Reuehat mitis
zephyrus frondes · Quæqꝫ arcturus ſemina
vidit · Sirius altas vrat ſegetes · Nihil anti
qua lege ſolutū · Linquit ꝓprie ſtatioīs opꝰ
Oīa certo fine gubernas Hominū ſolos re
ſpuis actus · Merito rector cohibere modo ·
Nam cur tātas lubrica verſat · Fortuna vices
premit inſontes Debita ſceleri noxia poena
At ꝑuerſi reſidēt celſo · Mores ſolio ſanctaqꝫ
calcant · Iniuſta vice colla nocentes ·
Latet obſcuris ꝯdita virtus · Clara tenebris
iuſtus qꝫ tulit Crimē iniqui ·
Nil periuria · nil nocet ipſis ·
Fraus mendacī compta colore ·
Sed cū libuit virib9 vti ·
Quos innumerī metuunt populi
Summos gaudent ſubdere reges ·
O iam miſeras reſpice terras ·
Quiſquis rerū foedera nectis ·

Operis tanti pars non vilis
Homines quatimur fortunæ ſalo.
Rapidos rector comprime fluctus.
Et quo cælum regis immenſum.
Firma ſtabiles fœdere terras.

Proſa quinta primi libri.

Haec vbi continuato dolore delatraui. illa vultu placido. nihilq; meis q̄ſtibꝰ mota P. Cuȝ te inquit mœſtum lacrymã temq; vidiſſem. ilico miſerum exulẽq; cogno ui. Sed q̄ȝ id longinquum eſſet exilium. ni ſi tua prodidiſſet oratio neſciebam. Sed tu q̄m procul a patria non quidem pulſus es. ſȝ aberraſti. At ſi te pulſum exiſtimari mauis. te potius ipſe pepuliſti. Nam id quidem de te nunq̄m cuiq̄m fas fuiſſet. Si enim cuius o riundus ſis patriæ reminiſcaris non vti athe nienſium quondam multitudinis imperio re gitur. ſed vnus dominus eſt vnus rex

Qui frequētia ciuiū non depulſione lętatur·
Cuiꝰ agi frenis atq; obtemperare iuſticię ſū
ma libertas eſt· An ignoras illā tuę ciuitatis
antiquiſſima legē qua ſcītū eſt ei ius exula
re non eſſe quiſquis in ea ſedem fundaȓe malu
erit· Nam qui vallo eius ac munimine cōtine
tur nullus metus eſt ne exul eſſe mereaꝛ· At
quiſquis inhabitare eā velle deſierit· pariꝛ de
ſinit etiam mereri· Itaq; nō tā me loci huiꝰ
q̄m tua facies mouet· Nec bibliothecę potiꝰ
comptos ebore ac vitro pietes q̄ȝ tuę mētis
ſedem requiro· In qua non libros ſ; id qđ li
bris preciū facit· librorū quondā meorū ſentē
tias collocaui· Et tu quidem de tuis in cōmu
ne bonū meritis vera quidem. ſ; pro multitudi
ne geſtorū tibi pauca dixiſti· De obiectoꝝ
quidem tibi vel honeſtate vel falſitate cunctis
nota memoraſti· De ſceleribꝰ fraudibꝰq; de
latoꝝ recte tu quidē ſtrictim attingendū pu

taſti q̧ eã meliũs vberius q̃ʒ recõgnoſcẽtis o
mnia vulgi ore celelebrent· Increpuiſti etiã
vehementer iniuſti factũ ſenatus· de nrã eti
am criminatione doluiſti Laeſae q̃ʒ opinionis
damna fleuiſti· Poſtremus aduerſus fortu
nã dolor incanduit· conqueſtus q̃ʒ nõ aequa
meritis p̃mia penſari In extremo muſae ſaeui
entis vti quae caelũ· terras quoqʒ pax regeret
vota poſuiſti· Sʒ qm̃ plurimus tibi affectu
um tumultus incubuit· Diuerſumqʒ te dolor
ira moeror diſtrahũt vti nunc mentis es· non
duʒ te validiora remedia contingunt· Itaqʒ
lenioribꝰ pauliſper vtemur· vt q̄ in tumoreʒ
ꝑturbationibus influentibus induruerũt ad
acrioris vim medicaminis recipiendam· tactu
blandiore molleſcant·

¶Metrũ ſextũ primi libri

NVm phoebi radijs graue
Cancri ſidus meſtuat·

Tum qui larga negantibus Sulcis ſemina
credidit. Eluſus cereris fide Quernas pgat
ad arbores. Nunq̄m purpureum nemus
Lecturus violas petas. Cum ſæuis aquilo
nibus Stridens campus inhorruit. Nec quæ
ras auida manu. Vernos ſtrĩgere palmites
Vuis ſi libeat frui. Autumno potius ſua.
Bacchus munera cōtulit. Signat tempora
proprijs. Aptans officijs deus. Nec quas
ipſe coercuit. Miſceri patitur vices.
Sic quod precipiti via. Certum deſerit or
dinem. Lætos non habet exitus.

Proſa ſexta primi libri.

PRimum igitur pateris ne me paucu
lis rogationibus ſtatum tuæ mentis attinge
re atq; tentare. vt qui modus ſit tuæ curatio
nis intelligam. B. Tu vero arbitratu inquã
tuo quæ voles vt reſponſurum rogato. P.
Tum illa. Huncine inquit mundum temere

riȷs agi fortuitis qȝ caſibus putas · An vllum
credis ei ineſſe regimen rationis B · Atqui
iquam nullo exiſtimauerim modo · vt fortui
ta temeritate tam certa mouerentur · Veruȝ
operi ſuo conditorem præſidere deum ſcio ·
Nec vnq̃m fuerit dies qui me ab hac ſenten
tiæ veritate depellat P · Ita eſt inquit · Nã
id etiam paulo ante cecíniſti · homines qȝ tan
tum diuinæ exortes curæ eſſe deploraſti · Nã
de cæteris quĩ ratiõe regerentur nihil moue
bare · Pape auteȝ vehementer admiror · cur
in tam ſalubri ſententia locatus ægrotes Ve
rum altius perſcrutemur · neſcio quid abeſſe
coniecto · Sed dic mihi · quoniam a deo mun
dum regi non ambigis · quibus etiam guber
naculis regatur aduertis Boetius · Vix in
quam rogationis tuæ ſententiam noſco · ne
dum ad inquiſita reſpondere queam P ·
Num me inquit fefellit abeſſe aliquid per

quod velut biante valli robore in animū tuū
ꝑturbationum morbus irrepſerit. Sed dic
mihi. Memininiſti ne quis ſit rerū finis. quo
ve totius naturæ tendat intentio. B. Audie
ram inquit ſed memoriā mœror hebetauit.
Atqui ſcis vnde cūcta proceſſerint. Noui in
q̄m deumq́ꝫ eſſe reſpondi. P. Et qui fieri po
teſt vt principio cognito quis ſit rerum finis
ignores. Verū hi perturbationum mores ea
valentia eſt. vt mouere quidem loco hominē
poſſint. euellere autem ſibiq́ꝫ totum extirpa
re non poſſint. Sꝫ hoc quoq́ꝫ reſpondeas ve
lim. hoīem ne te eſſe memiſti. B. Quidni in
q̄m meminerī. P. Quid igit̄ hō ſit poteris ne
ꝓferre. B. Hocine īterrogas an eē me ſciā
rōnale aīal atq́ꝫ mōrle. Scio. Et id me eſſe
ↄfiteor. P. Et illa. Nihil ne te aliud eē noui
ſti. B. Nihil. P. Iā ſcio iq̄t morbi tui aliā
vł maxiāꝫ cām. q̄d ip̄e ſis noſſe deſiſti Quare

pleniſſime vel egritudinis tuæ rationem vel
aditum reconciliandæ ſoſpitatis inueni. Nā
q̄ñ tui obliuione confunderis. ⁊ exulem te ⁊
expoliatum ꝓpriis bonis eſſe doluiſti. quoniā
vero quis ſit rerum finis ignoras. nequā homi
nes atqʒ nefarios potentes fœlices qʒ arbitra
ris. Quoniā vero quibus gubernaculis mun
dus regatur oblitus es. has fortunarum vi
ces æſtimas ſine rectore fluitare. magnæ nō
ad morbum modo. verū ad interitum quoqʒ
cauſæ. Sʒ ſoſpitatis auctori grates. qꝫ te nō
dū totū natura deſtituit. Habemus maximū
tuæ fomitem ſalutis verā de mundi guberna
tione ſen tentiam. qꝫ eam non caſuum teme
ritati ſed diuinæ rationi ſubditam credis.
nihil igitur ꝑtimeſcas. iam tibi ex hac mini
ma ſcintilla vitalis calor illuxerit. Sed quo
niā firmioribꝰ remediis nondū tempus eſt
vti. ⁊ eā mētiū ꝯſtat eſſe naturā. vt quotiēs

abiecerīt mētes veras falſis opinionibꝫ induā
tur · ex quibus orta ꝑturbationuꝫ caligo · ve
rum illum confundit ↄtuitū · Hāc paulisper
leuibus mediocribꝫ qꝫ fomentis attenuare tē
tabo vt dimotis fallaciū affectionū tenebris
ſplendorē vere lucis poſſis agnoſcere ·

Metrū ſeptimū primi libri ·

NVbibus atris · Condita nullum
Funderē poſſunt · Sidera lumē · Si mare vol
uens Turbidus auſtēr · Miſceat æſtum Vi
trea dudū Parqꝫ ſerenis Vnda diebus ·
Mox rēſoluto Sordida cœno Viſibus ob
ſtat · Quicqꝫ vagatꝰ Montibꝫ altis Defluuꝰ
amnis Sæpe reſiſtit Rupe ſoluti Obice ſaxi
Tu qꝫ ſi vis lumīe claro cernerē verū · Trami
te recto carpe callē Gaudia pelle · pelle timo
rēm · Spemqꝫ fugato nec dolor aſſit · Nubila
mēs eſt vinctaqꝫ frēnis · Hæc vbi rēgnant ·
Finitꝰ hic liber pͥmꝰ Boetij de cōn · phie ·

Incipit ſecundus liber. Proſa pͥma.

P Oſt hæc pauliſper obticuit. atqꝫ vbi attētionē meā modeſta taciturnitate collegit. ſic exorſa eſt. P. Si penitus egritudiſ tuæ cauſas habitumqꝫ cognoui. fortunæ prioris affectu deſiderioqꝫ tabeſcis. ea tantum animi tui ſtatum ſicuti tibi fingis mutata ꝑuertit. Intelligo multiformes illi⁹ prodigij fucos. et eouſqꝫ cū his quos eludere nitit᷑ blādiſſiāꝫ familiaritatem exercet. dum intolerabili dolore confundat quos inſperata reliquerit. Cuius ſi naturā. mores ac merituꝫ reminiſcare. nec habuiſſe te in ea pulchrū aliquid. nec amiſiſſe cognoſces. Sed vt arbitror haud multum tibi hæc in memoriam reuocare laborauerim. Solebas enim pñtem blandientē qꝫ virilibus inceſſere verbis. eāqꝫ de nrō adyto prolatis inſectabare ſentētijs. Verū omnis

ſubita mutatio rerum non ſine quodã quaſi ↄflictu contingit animorũ. Hic factum ẽ vt tu q̃ꝫ pauliſper a tua tranquillitate diſceſſeriſ. Sed tempus eſt haurire te aliquid ac deguſtare molle atqꝫ iucundum quod ad interiora tranſmiſſum validioribꝰ hauſtibuſ viã fecerit Aſſit igitur rhetoricæ ſuadela dulcedinis. quæ tunc tantũ calle recto ꝓcedit. cũ noſtra inſtituta non deſerit. Cumqꝫ hac muſica laris noſtri vernula. nunc leuiores. nunc grauiores modos ſuccinat. Quid eſt igitur o homo quod te in mœſticiã luctumqꝫ deiecit. Nouũ credo aliquid inuſitatũqꝫ vidiſti. Tu ſi fortunam putas erga te eſſe mutatã erras Hi ſemꝑ eius mores ſunt. iſta natura. Seruauit circa te ꝓpriam potius in ipſa ſui mutabilitate conſtantiam. Talis erat cum blandiebatur. cuꝫ tibi falſe illecebris fœlicitatis alluderet. deprehendiſti cæci numinis ambiguos

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

vultus. Quæ ſeſe adhuc velat alijs tota tibi
prorſus innotuit. Si probas. vtere morib⁹
ne quæraris. Si perfidiã perhorreſcis. ſper
ne atq; abijce perniciose alludentem. Nam q̃
nunc moeroris tibi cauſa tanti eſt. hæc eãdez
trãquillitatis eſſe debuiſſz. reliquit eni te quã
non relicturam nemo vnq̃m poterit eſſe ſecu
rus. An vero tu preciosam æſtimas abiturã
foelicitatem. Et cara tibi eſt fortuna præſẽs
nec manendi fida ⁊ cum diſceſſerit allatura
moerorem. Qđ ſi nec arbitrio retineri poteſt
⁊ calamitoſos fugiens facit. quid eſt aliud fu
gax q̃m futuræ quoddam calamitatis indici
um. Neq; eni quod ante oculos ſitum eſt ſuf
fecerit intueri. Rerum exitus prudẽtia metit̃
Eademq; i alterutro mutabilitas. nec formi
dandas fortunæ minas. nec exoptandas fa
ciat eſſe blandicias. Poſtremo æquo animo
toleres oportet quicquid intra fortunæ areaz

Cui

33

gerit᷑ · cum ſemel iugo eius colla ſūmiſeris ·
Q̄d ſi manēdi abeūdiq; ſcribere legere velis
ei · quam tu tibi dominam ſponte elegiſti
nōne iniurius fueris · Et impatientia ſortem
exacerres quam permutare non poſſis · Si
ventis vela cōmitteres nō quo volūtas peteret
ſ; quo flatus impelleret ꝓmovereris · Si ar
uis ſemina crederes · fertiles inter ſe ānos ſte
rilesq; penſares · fortunæ te regendum dedi
ſti · dn̄æ moribus oportet obtemperes Tu ve
ro voluētis rotæ impetū retinere conaris At o
mniū mortaliū ſtolidiſſime · ſi manere īcipit
ſors eſſe deſiſtit ·

¶ Metrū primū libri ſecūdi ·

Hec cū ſuperba verterit vices dextra
Exeſtuātis more fert᷑ euripi · Dudū
tremēdos ſeua ꝓterit reges · Humileq; victi
ſubleuat fallax vultū · Nō illa miſeros audit
aut curat fletus Vltroq; gemitus dura q̄s

fleát ridet. Sic illa ludit. ſic ſuas probat
vires.
Magnūqꝫ ſuis monſtrat oſtentū.
Si quis viſatꝰ vna ſtratus ac fœlix hora.

Proſa ſecunda ſecūdi libri.

VEllē autē pauca tecum fortunæ ipſius verbis agitare. Tu igitur an ius poſtulet animaduerte. quid tu o homo ream me quotidianis agis querelis. Quā tibi fecimus iniuriā. Quæ tibi tua detraximus bona. Quouis iudice de opum dignitatūqꝫ mecuꝫ poſſeſſione cōtende. Etſi cuiuſq̄ꝫ mortalium ꝓprium quid horum eſſe monſtraueris. ego iā tua fuiſſe quæ repetisꝰ ſponte concedā. Cū te mr̄is vtero natura ꝓduxit. nudum rebus omnibus inopemqꝫ ſuſcepi. meis opibus foui. ⁊ qđ te nūc ipatiētē nr̄i facit. fauore ꝓna indulgentiusꝰ educaui. omniumqꝫ q̄ mei ſūt iuris affluentia ⁊ ſplendore circundedi. Nunc

mihi retrahere manum libet. habes gratias ve
lut vſus alienis Non habes ius querelæ tāq̃z
tua ꝑdideris prorſus. Quid ergo igemiſcis
nulla tibi a nobis illata eſt violentia. Opes
honores cæteraqꝫ talium mei ſunt iuris. Do
minā᷑ famulæ cognoſcunt. mecum veniūt.
me abeunte diſcedunt. Audacter affirmem
ſi tua forent quæ amiſſa cō quereris nullo mō
perdidiſſes. An ego ſola meum ius exercere
ꝓhibebor. licet cælo proferre lucidos dies. e
oſdem qꝫ tenebroſis noctibus condere. Licet
ānno terræ vultum nunc floribus frugibꝰ qꝫ
redimire. Nunc nymbis frigoribus qꝫ confū
dere. Ius eſt mari. nunc ſtrato æquore blan
diri. nunc ꝓcellis ac fluctibus inhorreſcere.
Nos ad conſtantiam noſtris moribus alienā
inexpleta hominū cupiditas alligabit Hæc
noſtra vis eſt. hunc continuum ludum ludi9
Rotam volubili orbe verſamus. infima ſum

mis · ſūma infimis mutare gaudemus · Aſcē
de ſi placet · ſed ea lege ne vti cū ludicri mei
ratio poſcit deſcēdere iniuriā putes? An tu mo
res ignorabas meos ? Neſciebas Croeſuz re
gē lidorū Cyro pauloāte formidabilē · mox
deinde miſerādū rogi flāmis traditū miſſo cae
litus hymbre defenſū · Nū te preterit Paulū
perſi regis a ſe capti calamitatibus pias impē
diſſe lachrymas · Quid tragoediarū clamor
aliud defl3 niſi īdiſcreto ictu fortuāz foelicia
regna vertentē · Nōne adoleſcentulus duo do
lia · vnū quidem malum · aliud autē bonum ·
in iouis limine didiciſti Quid ſi vberius de bo
noruz pte ſumpſiſti · Quid ſi a te nō tota diſ
ceſſi Quid ſi haec ipſa mei mutabilitas iuſta
tibi cauſa eſt ſperādi meliora · Tū ne aio cōta
beſcas · Et intra cōmune omnibus regnuz lo
catus ꝓprio iure viuere deſideres ·

¶ Metrū ſecundū ſecūdi libri ·

SI quãtas rapidis flatibus ĩcitꝰ ·
Pōtus verſat harenas Aut quot ſtel
liferis edita noctibꝰ · Cælo ſidera fulgent ·
Tãtas fundat opeſ nec retrahit manuſ · Ple
no copia cornu Humanũ miſeras haud ideo
genus Ceſſet flere querelas · Quãuis vota li
bens excipiat deꝰ · Multi prodigus auri ·
Et claris auidos ornet honoribꝰ Nil iã parta
videntᷣ · Sed quæſita vorans ſeua rapacitas
Alios pandit hiatus · Quæ iam præcipitez
frena cupidinẽ · Certo fine retentẽt · Largis
cũ potius muneribus fluẽs Sitis ardeſcit ha
bendi · Nũq̃z diues agit qui trepidus gemẽs
Seſe credit egentem ·

Proſa tercia ſecundi libri ·

HIs igitᷣ ſi pro ſe tecũ verbis fortuna
loqueretᷣ · quid ꝑfecto cõtra hiſcẽs
nõ haberes · At ſi quid eſt quo querelam tuã
iure tuearis proferas oportet · dabimus di

cendi locum ¶B. Tum ego ſpecioſa quidem
iſta ſunt inquã. oblitaq; rhetoricæ ac muſi
cæ melle dulcedinis. tum tantum cum audi
unt͛ oblectant. Sed miſeris malorum altior
ſenſus eſt. Itaq; cum hæc auribus inſonarẽ
deſierint. inſitus animũ mœror p̄grauat ¶P.
Et illa. Ita eſt inquit. Hæc enim nondum
morbi tui remedia. ſed adhuc cõtumacis ad
uerſus curationem doloris fomenta quædam
ſunt. Nam quæ in profundũ ſeſe penetrent.
cum tempeſtiuum fuerit admouebo. Verum
tamen ne te miſerum exiſtimari velis. an nu
merũ modumq; tuæ fœlicitatis oblitus es.
Taceo q; deſolatũ parente ſummorum te vi
rorũ cura ſuſcepit. Delectꝰ q̃ affinitatẽ pri
cipũ ciuitatis. qͦd p̄cioſiſſimũ ꝓpinq̃tatis genꝰ
ẽ priꝰ carꝰ q̃ȝ proximꝰ eẽ cepiſti. Quis ñ te fœ
liciſſimũ cũ tãto ſplẽdore ſocerorũ. cũ ↄiugis
pudore. cũ maſcule qͦq; ꝓl' oportũitate p̄dicabit

Prætereo· libet eni p̄terire cominuia· aſſum
ptas in adoleſcētia negatas ſenibus dignita
tes · ad ſingularē fœlicitatis tuæ cumuluz ve
nire delectat· Si quis rerū mortaliū fructus
vllū beatitudinis pondus habet poterit ne illi
us memoria lucis quātalibet ingruentiuz ma
lorū mole deleri· Cum duos pariter cōſules li
beros tuos domo ꝓuehi· ſub frequētia patrū
ſub plebis alacritate vidiſti· cū eiſdem in cu
ria curules inſidentibꝫ tu regiæ laudis orator
ingenij gloriā facūdiæq; meruiſti· Cū in cir
co duorū medius cōſulum circūfuſæ multitu
dinis expectationē triumphali largitione ſa
tiaſti· dediſti vt opinor verba fortunæ· duz
te illa demulcēt· dum te vt ſuas delicias fouet
Munus quod nulli vnq̄; priuato cōmodaue
rat abſtuliſti· Vis ne ergo cū fortuna calcu
lū ponere· Nunc te primū liuenti oculo ꝑſtrī
xit· Si numerū modūq; lætorū triſtiū ve cō

ſideres · adhuc te foelicem negaẽ non poſſis ·
Qđ ſi iccirco te fortunatū eſſe non aeſtimas ·
qm̃ q̃ tūc laeta videbãt͛ abierūt · Non ẽ qđ te
miſerū putes · qm̃ q̃ nūc moeſta creduntur p̃
tereūt · An tu in hãc vitae ſcaenã nūc primuȝ
ſubitus hoſpes ꝙ veiſti · vllã ne hũanis reb⁹
ineſſe ꝯſtãtiã reris · cū ipſū ſaepe hoieȝ velox
hora diſſoluat · Nã etſi rara ẽ fortuitis manen
di fides · vltim⁹ tñ vitae dies mors quaedam
fortunae eſt etiã manẽtis · Quid ergo referre
putas Tu ne illã moriẽdo deſeras · An te illa
fugiendo ·

Metrū tercīū ſecūdi libri ·

NUm polo phoebus roſeis q̃drigis Luceȝ
ſpargẽ coeperit · Pallet albẽtes hebetata vul
tus · Flãmis ſtella p̃mẽtibꝫ · Cū nemus fla
tu zephyri tepentis Vernis irrubuit roſis ·
Spiret inſanuȝ nebuloſus auſter · Jã ſpinis
abeat decus Saepe trãquillo radiat ſereno ·
Jmmotis mare fluctibꝫ · Saepe fervẽtes aq̃

lo procellas Verſo cõtat æquore. Rara ſi cõ
ſtat ſua forma mũdo. Si tãtas variat vices
Crede fortunis hominũ caducis Bonis crede
fugacib9. Cõſtat æterna poſitũq3 lege eſt.
Vt cõſtet gẽitũ nihil. ¶ Proſa q̃rta li. ij.

Vm ego vera inq̃m cõmemoras o vir
tutũ omniũ nutrix nec inficiari poſſũ
proſperitatis meæ velociſſimũ curſũ. ſ3 hoc
eſt quod recolentẽ vehementius coquit. Nã
in omni aduerſitate fortunæ infoeliciſſimuz
gen9 eſt infortunij fuiſſe foelicem. ¶ P. Sed
quod tu iquit falſæ opinionis ſupplicium luis.
id rebus iure imputare nõ poſſis. Nã ſi te hoc
inane nomẽ fortuitæ foelicitatis mouet q̃m
plurimis maxis q3 abũdes mecũ reputes. lic3
Igit' ſi quod in omni fortunæ tuæ cẽſu preci
oſiſſimũ poſſidebas id tibi diuinitus illeſum
adhuc inuio latũq3 ſeruat'. Poteris ne meli
ora q̃q3 retinẽs de ifortunio iure cauſari. Atq̃

viget icolumis ill' p̄cioſiſſimū hūani gn̄is de
cus Sy̅machus ſocer. ꝛ q̄d vite p̄cio non ſe
gnis emēs. vir tot9 ex ſapiētia v̄tutibꝰ q; fa
ctus ſuarū ſecur9 tuis igemiſcit iiurijs Viuit
vxor igenio modeſta pudicicie pudore p̄cel
lēs. ꝛ vt oēs ei9 dotes breuit' icludā pri ſimil'
Viuit inq̄m. tibiq; tm̄ vite hui9 exoſa ſpi
ritū ſeruat. Quoq; vno foelicitatē minui tuā
vel ipſa ꝯceſſerī tui deſiderio lachrymis ac do
lore tabeſcit. Quid dicā liberos ꝯſulaēs q̄rū
iā vt i id etatis pueris. vel p̄ni. t' auiti ſpec
mē elucet igenij. Cū igit' p̄cipua ſit mortlibꝰ
vite cura r̄tinēde o te ſi tua bona ꝯgnoſcas
foelicē cui ſuppetūt etiā nūc q̄ vita neo dubi
tat eē cariora. Quare ſicca iā lachrymas. nō
dū ē ad vnū oēs exoſa fortūa. Nec tibi nimi
um valida tempeſtas icubuit qn̄ tenaces hae
rēt āchore. q̄ nec p̄ntis ſolamē. nec futuri ſpē
tpis abeſſe patiant'. B. Et haereāt inq̄m pre

cor· illis nanq; manentibus vtcūq; ſe res ha
beant enatabimus· Sed quantum decus or
namentis nr̄is deceſſerit vides P· Et illa·
Promouimus inquit aliquātulū· ſi te nondū
totius tuæ ſortis piget Sed delicias tuas fer
re nō poſſum qui abeſſe aliquid tuæ beatitudi
ni tā luctuoſus atq; anxius ꝯqueraris Quis
eſt ei tam cōpoſitæ fœlicitatis· vt nō aliqua
ex parte cū ſtatus ſui qualitate rixetur· An
xia eni res eſt humanorū cōdicio bonorū · ꝛ
quæ vel nunq̄m tota ꝓueniat· vel nunq̄m ꝑ
petua ſubſiſtat Huic cēſus exuberat· ſed eſt
pudori degener ſāguis Hūc nobilitas notū
facit· ſ āguſtia reifamiliaris incluſus eſſe mallꝫ
ignotus· Ille vtroq; circūfluus vitā cælibē
deflet Ille nuptijs fœlix orbus liberis alieno
cenſum nutrit hæredi· Alius prole lætatus fi
lij filiæve delictis mœſtꝰ illacrymat· Icir
co nēo facile cū fortūæ ſuæ ꝯditiōe ꝯcordat·

Ineſt eni ſingulis quod inexpertus ignoret expertus exhorreat. Adde qꝫ fœliciſſimi cuiuſqꝫ delicatiſſimus ſenſus eſt. ⁊ niſi ad nutū cuncta ſuppetant omis aduerſitatis inſolēs minimis quibuſqꝫ proſternitur. adeo perexigua ſunt quæ fortuatiſſimis beatitudinis ſummam detrahunt. Quāmultos eſſe coniectas qui ſeſe cælo proximos arbitrentur. ſi de fortunæ tuæ reliquiis pars eius minima cōtingat

Hic ipſe locus quem tu exilium vocas incolētibus patria eſt. Adeo nihil eſt miſerum niſi cum putes. Contraqꝫ beata ſors omnis eſt equanimitate tolerantis. Quis eſt ille tā fœlix. qui cum dederit impatientiæ manus ſtatum ſuū mutare nō optet. Quāmultis amaritudinib⁹ humanæ fœlicitatis dulcedo reſperſa eſt. quæ ſi etiam fruenti eſſe iocunda videatur. tamen quo minus cum velit abeat retineri non poſſit. Liquet igitur q̄ ſit mortaliū

rerū miſera beatitudo q̄ nec apud æq̄nimos ꝑ
petua perdurat · nec anxios tota delectat ·
Quid igit̄ o mortales extra petitis intra vos
poſitā fœlicitatē · error vos inſcitiaqꝫ ꝯfūdit
Oſtendā breuiter tibi ſūmæ cardinem fœlici
tatis · Eſt ne aliquid tibi teipſo præcioſius ·
nihil inquies · Igit̄ ſi tui cōpos fueris poſſide
bis qđ nec tu amittere vnq̄m velis · nec fortu
na poſſit auferre · Atqꝫ vt agnoſcas in his
fortuitis rebus btitudinē cōſtare nō poſſe · ſic
collige · Si beatitudo eſt ſūmū bonū naturæ
ratione degentis · nec eſt ſummū bonū qđ eri
pi vllo mō poteſt · qm̄ p̄cellit id quod neque
at auferri · manifeſtū eſt qꝛ ad beatitudineꝫ
percipiendā fortunæ inſtabilitaſ aſpirarē nō
poſſit · Ad hæc · quē caduca iſta fœlicitas ve
hit · vel ſcit eā · vel neſcit eſſe mutabilem ſi ne
ſcit · quænā beata ſors eſſe poteſt ignorantiæ
cæcitate · Si ſcit metuat neceē ne amittat qđ

amitti poſſe nō dubitat. quare ↄtinuus timor nō ſinit eſſe fœlicē. An vel ſi amiſerit negligē dū putat. Sic ꝙ ꝑexile bonū ē quod æquo aīo ferat̃ amiſſum. Et qm̄ tu idē es cui ꝑſua ſum eſt atq; inſitum ꝑmultis demonſtrationi bus ſcio. mētes hominū nullo modo eſſe mortales Cumq; clarū ſit fortuitā fœlicitatez corporis morte finiri. dubitari nequit ſi hæc af ferre beatitudinē ꝑt. quin omne mortalium genus in miſeriā mortis fine labat̃. Quod ſi multos ſcim⁹ nō morte ſolū. verumetiā dolori bus ſupplicijs q; btitudis fructū q̄ſiſſe. quo nā mō ꝑſens vita facere beatos poteſt quæ mi ſeros tranſacta non efficit.

¶Metrū quartū libri ſecundi.

QVi ſquis volet perennem. Cautus po nere ſedem. Stabilis q; nec ſonori. Sterni flatibus euri Et fluctibus minantem Curat ſpernere pontum

Montis cacumen alti Bibulas vitet arenas ·
Illd ꝓteruus auſter Totis viribus vrget
Hæ pendulū ſolutæ Pond⁹ ferre recuſant ·
Fugiēs ꝑiculoſā Sorte ſedis amœnæ ·
Humili domū memēto Certus figere ſaxo ·
Quāuis tonet ruinis · Miſcēs æquora vēt⁹ ·
Tu cōditus quieti Fœlix robore valli ·
Duces ſerenus æuum · Ridens ætheris iras ·

¶Prosa quinta libri ſecundi ·

SEd qm̄ rationū iam in te mearum fomenta deſcendūt paulo validioribꝰ vtendum puto · Age eni ſi iam caduca ⁊ momentanea fortunæ dona non eſſent Quid in eis eſt quod aut veſtrum vnq̄m fieri queat · aut non perſpectum conſideratum vileſcat · Diuitiæ ne vel veſtra vel ſui natura precioſæ ſunt · Quid earum potius · aurum ne · an vis cōgeſta pecuniæ · Atqui hæc effundendo magis q̄m coaceruādo melius nitent · Siquidem

auaricia ſemper odioſos claros largitas facit
Q̄d ſi manere apud quēq̄ȝ non poteſt quod
transfertur in alterū · tunc eſt precioſa pecuni
a cū trāſlata in alios vſu largiēdi deſinit poſ
ſideri · At eadē ſi apud vnū q̄nta eſt vbiq̄ȝ gē
tiū cōgerat᷑ · cæteros ſui iopes᷑ facit · Et vox q̄
dem tota pariter multorū replet auditū · Ve
ſtræ vero diuitiæ niſi ꝯminutæ in plures trāſi
re nō pn̄t · Quod cū factū eſt pauperes necē
eſt faciant quos relinquunt · O igitur angu
ſtas iopes q̄ȝ diuitias quas nec habere totas᷑
pluribus licet · ⁊ ad quemlibet ſine cæterorū
pauptate nō veniunt · An gēmaruȝ fulgor o
culos trahit · Sed ſi quid eſt in hoc ſplendoꝛ
p̄pui · gēmarum eſt lux illa non hominum ·
Quas quidem mirari homines vehemēter ad
miror · Quid eſt eni carens᷑ animæ motu atq̄ȝ
membrorū cōpage · quod animatæ rationa
liq̄ȝ naturæ pulchrū eſſe iure videatur · Quæ
d

tametſi cōditoris opa ſuiq; diſtinctione po
ſtremæ aliquid pulchritudinis trahūt· infra
veſtrā tamē excellētiā collocate admirationē
veſtrā nullo modo merebant᷑· An vos agroꝝ
pulchritudo delectat B· Quidni· Eſt eniz
pulcherrimi operis pulchra porcio· Sic quō
dam ſereni maris facie gaudemus· ſic cæluz·
ſidera· ſolē· lunamq; miramur P· Nū te horū
aliquid attingit· Num audes alicuius taliuz
ſplendorē gloriari· An vernis floribus ipſe di
ſtingueris· aut tua in æſtiuos fructus intu
meſcit vbertas· Quid inanibus gaudijs rape
ris· Quid externa bona pro tuis āplexaris·
Nunq̄m tua faciet eſſe fortuna quæ a te natu
ra rerū fecit aliena· Terrarū quidem fructus
animantiū procul dubio debent᷑ alimentis·
Sed ſi quod naturæ ſatis eſt replere indigē
tiā velis nihil eſt quod fortunæ affluentiam
petas· Paucis eni minimiſq; natura contenta

eſt · Cui⁹ ſatietatē ſi ſuꝑfluis vrgē velis aut
iniucūdū qđ iſuderis fiet aut noxiū. Jā vero
pulchrū varijs fulgē veſtibus putas · Qua
rū ſi grata ītuitu ſpēs eſt · aut materiæ natu
rā · aut īgeniū mirabor artificis · An vero te lō
gus ordo famulorū facit eſſe fœlicē · Qui ſi vicio
ſi moribꝯ ſint · ꝑniciosa domꝰ ſarcina ⁊ ipſi do
mio vehemēt inimica · Si vero ꝓbi ſint · q̄nā
mō ī tuis opibꝯ aliena ꝓbitas numerabitur ·
Ex quibꝯ oibꝯ nihil horū q̄ tu ī tuis cōputas
bōis tuū eē bonū liq̄do mōſtratꝰ · Quibꝯ ſi ni
hil ieſt appetēdæ pulchritudis · q̄d ē q amiſ
ſis doleas vel læteris retentis Qđ ſi natura pul
chra ſunt · quid id tua refert · Nā hæc ꝑ ſe a
tuis q̄ꝫ opibus ſequeſtrata placuiſſēt · Neqꝫ
ei icarco ſūt p̄ciosa q ī tuas venē diuitias · ſꝫ
qm̄ p̄ciosa videbātꝰ tuis ea diuitijs ānumerare
maluiſti · Quid aūt tāto fortunā ſtrepitu de
ſideratis · fugaē credo īdigētiam q̄ritis copia.

Atqui hoc vobis in cõtrariũ cedit. Pluribus quippe adminiculis opus est ad tuendam p̃ciosæ supellectilis varietatẽ. Verumq; illud est ꝑmultis indigere eos qui ꝑmulta possideãt Cõtraq; minimo indigere qui abundãtiã suã naturæ necessitate non ambitus sui suꝑfluitate metiant᷑. Ita ne autem nullũ est ꝓpriũ vobis atq; insitum bonũ. vt in externis ac sepositis rebus bona vestra quæratis. Sic rerum versa cõdicio est. vt diuinum merito ratiõis animal non aliter sibi splendere nisi inanima tæ supellectilis possessiõne videatur. Et alia quidem suis contenta sunt. vos autem deo mẽte cõsimiles. ab rebus infimis excellentis naturæ ornamenta captatis. nec intelligitis quã tam conditori vestro faciatis iniuriam. Ille genus humanũ terrenis omibus præstare voluit. vos dignitatẽ vrãm infra quæq; infima detruditis. Nam si omne cuiusq; bonum eo

cuius eſt conſtat eſſe precioſiuſ · cũ viliſſima
rerum vrã bona eſſe iudicatis · eiſdem voſmeti
pſos vrã exiſtimation e ſũmittitis · quod qui
dem haud immerito cadit · Humanæ quippe
naturæ iſta cõdicio eſt · vt tum tantũ cæte
ris rebus cum ſe cognoſcit excellat · Eadem
tamen infra beſtias redigatur ſi ſe noſſe deſie
rit Nam cæteris animãtibus ſeſe ignorarẽ na
tura eſt · hoibus vero vicio venit · Quã vero
late patet veſter hic error qui ornari poſſe a
liquid ornamẽtis exiſtimatis alienis · At id
fieri nequit · Nam ſi quid ex appoſitis luceat
ipſa quidẽ quæ ſũt appoſita laudantur · illd
vero his tectũ atq; velatũ in ſua nihilominꝰ
fœditate perdurat · Ego vero nego illud eẽ
bonũ quod noceat habenti · Num id mentior
Minime inquies · Atqui diuinæ poſſidentibꝰ
ꝑſaepe nocuerunt Cum peſſimuſ quiſq; æriꝰ
alieni magis auidꝰ · quicquid vſq̃m auri gẽ

marumq; eſt ſe ſolū qui habet digniſſimum
putat. Tu igitur qui nunc contū3 gladiūq;
ſollicitus ꝑtimeſcis . ſi vitæ huius callē vacu
us viator intraſſes corā latrone ſecurus can
tares . O præclara opum mortalium beatitu
do . quā cum acceptus fueris ſecurus eſſe deſi
ſtis .

Metrum quintum libri ſecundi.

Felix nimiū prior ætas . Contenta
fidelibus aruis Nec inerti perdita lu
xu Facili quæ ſera ſolebat . Ieiunia ſoluere
glande . Nec bacchica munera norat Liquido
confundere melle . Nec lucida vellera ſerum .
Tyrio miſcere veneno . Somnos dabat her
ba ſalubres Potum q̊3 lubricus amnis . Vm
bras altiſſima pinus Nondu3 maris alta ſeca
bat . Nec mercibus vndiq3 lectis Noua lito
ra viderat hoſpes . Tunc claſſica ſeuā tacebāt
Odijs neq3 fuſus acerbis .

Cruor horrida tinxerat arma. Quid eniz fu
ror hoſticus vlla Vellet prior arma mouere
Cum vulnera ſeua videret Nec premia ſagui
nis vlla Vtinam modo noſtra redirent.
In mores tempora priſcos
Sed ſeuior ignibus ætne
Feruens amor ardet habendi.
Heu prim⁹ quis fuit ille.
Auri qui pondera tecti
Gemmasqꝫ latere volentes
Precioſa pericula fodit.

Proſa ſexta libri ſecundi.

QVid autem de dignitatib⁹ potentiaqꝫ diſſeraz quas vos veræ dignitatis ac poteſtatis inſcij cælo exequatis. quæ ſi i improbiſſimum quemqꝫ ceciderint. quæ incēdia flammis aetne eructātib⁹ qd diluuiū. tātas ſtrages dederit. Certe vti meminiſſe te arbitror ꝯſulare iperiū qd libtatis pricipiū fuerat

ob ſupbiaꝫ cõſulũ vrĩ veteres abolẽ cupie
runt. Qui ob eandem ſuperbiã prius regium
de ciuitate nomen abſtulerãt. At ſi qñ quod
prarum eſt ꝓbis honores deferãt. q̃d in eis a
liud q̃m probitas vtentiuꝫ placet. Ita fit vt
non virtutibus ex dignitate. ſed ex virtute
dignitatibus honor accedat. Quæ vero eſt
iſta vrã expetibilis ac præclara potẽtia. Nõ
ne o terrena animalia conſideratis quibus p̃ſi
dere videamini. Nũ ſi int̃ mures videres vnũ ali
quem ius ſibi ac ptãtem p̃ cæteris vendicãteꝫ
quãto mouereris cachinno. Quid vero ſi ſpe
ctes corpus imbecillius homine reperiẽ queas
quos ſaepe muſcularũ qꝫ vel morſus. vel i ſe
creta quæqꝫ reptantiũ necat introitus. Quo
vero quiſq̃m ius aliquod in quempiam niſi i
ſolũ corpus et quod eſt infra corpus fortunã
loquor poſſit exercere. Num vnq̃m libero im
perabis animo. Num mẽtem firma ſibi ratio ẽ

coherentem de ſtatu propriæ quietis amoue
bis · Cum liberum quendam virum ſupplici
is ſe quidam tyrãnus adacturuꝫ putaret · vt
aduerſum ſe factæ coniurationis conſcios ꝓ
deret · linguam ille momordit atqꝫ abſcidit ·
⁊ in os ſeuientis tyrãni abiecit · Ita cruciatꝰ
quos putabat tyrãnus materiã crudelitatis
vir ſapiens fecit eſſe virtutis · Quid autem ē
quod in aliũ quiſq̃m poſſit facere · quod ſuſti
nere ab alio ipſe non poſſit · Buſiridem acce
pimꝰ necare hoſpites ſolitum · ab Hercule ho
ſpite fuiſſe mactatũ · Regulus plures peno
norũ bello captos in vincula ꝯiecerat · ſꝫ mox
ipſe victorũ catenis manꝰ p̄buit · Vllã ne igi
tur eiꝰ hoĩs potẽtiã putas · q̃ quod ipſe in ali
o poteſt ne id in ſe alter valeat efficere nõ poſ
ſit · Ad hæc · Si ipſis dignitatibꝰ ac poteſta
tibꝫ ineſſet aliq̃d naturalis ac ꝓprij boni nun
q̃m peſſimis ꝓuenirẽt · Neqꝫ eni ſibi ſolent ad

uerſa ſociari. Natura reſpuit vt ꝯtraria quæ q; iungantur. Ita cum peſſimos plærumq; dignitatibus fungi dubium non ſit illud etiam liquet natura ſui bona non eſſe quæ ſe peſſimis hærere patiantur. Quod quidez de cunctis fortunæ muneribus dignius exiſtimari poteſt. q̄ ad iprobiſſimū queq; vberiora ꝓueniūt. De quib9 etiā illud ꝯſiderādū puto q̄d nemo dubitat eſſe fortē cui fortitudinē ineſſe cōſpexerit. Et cuicūq; velocitas adeſt manifeſtū ē eſſe velocē. Sic muſica q̄dē muſicos. medicīa medicos. rhetorica rhetores facit. Agit enī cuiuſq; rei natura quod ꝓpriū ē. nec ꝯtrariarū rerū miſcetur effectib9. ſ; vltro q̄ ſūt aduerſa depellit. Atq̄ nec opes inexpletā extinguere auariciā queūt. Nec ptās ſui cōpotē facit. quē viciosæ libibidines iſolubilib9 aſtrictū retinent catenis Et collata iprobis dignitas nō mō n̄ efficit dignos. ſ; ꝓdit poti9 ⁊ o

ſtẽtat īdignos Cur ita ꝓuenit? Gaudetis ei
ſeſe res alit' hñtes falſis cõpellare nominibus
q̃ facile rerũ ipſarũ redarguunt' effectu. Jta
q̃ nec illæ diuitiæ. nec illa potẽtia. nec hæc
dignitas iure appellari poteſt Poſtremo idẽ
de tota fortuna ↄcludere licet. in q̃ nihil expetẽ
dũ. nihil natiuæ bonitatis ineſſe manifeſtuz
eſt. Quæ nec ſe bonis ſemꝑ adiungit. & bo
nos quibus fuerit adiuncta non efficiat.

¶ Metrũ ſextũ libri ſecũdi.

Nouimus quãtas dederit ruinas. Vr
be flammata patribus q̃ cæſis. Fra
tre qui quondam ferus interempto. Matris
effuſo maduit cruore. Corpus & viſu gelidũ
pererrans Ora non tinxit lacrymis. ſed eſſe
Cenſor extincti potuit decoris
Hic tamen ſceptro populos regebat.
Quos videt condens radios ſub vndas
Phoebus extremo veniens ab ortu.

Quos premūt ſeptem gelidi triones Quos notbus ſicco violētus æſtu Torret ardentes recoquens harenas Celſa nū tandē valuit po teſtas Vertere praui rabiem Neronis · Heu grauē ſortem quotiens iniquus
Addit ſeuo gladius veneno ·

Proſa ſeptima libri ſecundi ·

Vm ego ſcis inq̄m ipſa minimuꝫ no biꝰ ambitionē mortalium rerum fuiſ ſe dominatam · ſed materiam gerēdis rebuꝰ optauimus · quo ne virtus tacita cōſeneſce ret ¶ P · At illa · Atqui hoc vnum ēſt quod p̄ ſtātes quidem natura mētes · ſed nonduꝫ ād extremā manū virtutū perfectiōe pductaꝰ allicere poſſit gloriæ ſcꝫ cupido ⁊ optimoruꝫ i rēpublicā fama meritorū · Quæ q̄ꝫ ſit exilis ⁊ totiꝰ pōderis vacua ſic ↄſidera · Oēm terræ ābitū ſicuti aſtrologicis demrātioibꝰ accepi ſti ad cæli ſpaciū pūcti ↄſtat obtinē rationē

Jd eſt vt ſi ad celeſtis globi magnitudineꝫ
conferatur· nihil ſpacij prorſus habere iudice
tur· Huius igitur tam exigue in mundo regi
onis q̄rta fere portio eſt. ſicut Ptolomeo pro
bante didiciſti· quæ a nobis cognitis animā
tibus incolatur· Huic quartæ ſi quātum ma
ria paludesq; premunt· quantūq; ſiti vaſta
regio diſtenditur cogitatione ſubtraxeris·
vix anguſtiſſima inhabitādi hominibus are
a relinquetur· Jn hoc minimo igitur puncti quo
dam puncto circūſepti atq; concluſi· de puul
gāda fama de proferēdo noīe cogitatis· At
quid habet amplū magnificūq; gloria tam
āguſtis exiguisq; limitibꝫ arctata Adde q̄
hoc ipſum breuis habitaculi ſeptum pluresq; i
colunt nationes· lingua. moribus· totius vi
tæ ratione diſtātes· ad quas tum difficulta
te itinerum· tum loquendi diuerſitate· tuꝫ cō
mercij inſolentia· non modo fama hominum

ſingulorū· ſed nec vrbiū quidem peruenire q̄
at Aetate deniq; Marci Tullij ſicut ipſe quo
dā loco ſignificat nōdū caucaſū montē roma
næ reipublicæ fama trāſcēderat· Et erat tūc
adulta· partis etiā cæteriſq; id locorum gen
tibus formidoloſa· Vides ne igit᷑ q̄m ſit angu
ſta· q̄z ꝯpreſſa gloria quā dilatare ac ꝓpagā
re laboratis· An vbi romani nois trāſire fama
nequit· romani hominis gloria progrediet᷑
Quid q̄ diuerſarū gētiū mores iter ſe atq; in
ſtituta diſcordant· vt quod apud alios lau
de· apud alios ſupplicio dignum iudicetur·
Quo fit vt ſi quē famæ prædicatio delectet·
huic in plurimos populos nomē proferre nul
lo modo conducat· Erit igitur peruagata in
ter ſuos gloria quiſq; contentus· et inter vni
us gentis terminos præclara illa famæ imor
talitas coartabitur· Sed q̄m multos clariſſi
mos ſuis tꝑib⁹ viros ſcriptorū inops deleuit

obliuio. Qun̄q̄ʒ q̄d ipſe ſcripta pficiāt q̄ cuʒ
ſuis auctoribꝫ p̄mit lōgior atꝫ obſcura vetu
ſtas. Vos vero imoꝛ̄litatē vob̄ ꝓpagare vide
mini cū futuri famā tp̄is cogitatis. qđ ſi ad æ
ternitatis infinita ſpacia pertractes. quid ha
bes qꝫ de nominis tui diuturnitate læteris. V
nius eteni mora mo mēti ſi decē millibus confe
ratur annis. quoniam vtrūqꝫ ſpaciū defini
tū. minimaꝫ licet habet tn̄ aliquā ꝓportionem
At hic ipſe numerus annorum eiuſqꝫ q̄ntūli
bet multiplex ad interminabilē diuturnitatē
ne cōparari quidem poteſt. Eteniʒ finitis ad
ſe inuicem fuerit q̄dā. infiniti vero atqꝫ finiti
nulla vnq̄ʒ poterit eē collatio Ita fit vt q̄nti
cūqꝫ ꝓlixi temporis fama ſi cū iexhauſta æ
ternitate cogitetur. nō ꝑua ſ; plane nulla eē
videatꝛ. Vos āt n̄ ad populares aures ianes
qꝫ rumoꝛes rc̄te tacē neſcitis Et rlicta ꝯſciē
tiæ v̄tutis qꝫ p̄ſtātia de alieis p̄mia ſmūculis

poſtulatis Accipe in huiuſmodi arrogantiæ leuitate q̄m feſtiue aliquis illuſerit. Nā cum quidā adorſus eſſet hoiem cōtumelijs. qui nō ad veræ virtutis vſū. ſ; ad ſupbam gloriam falſū ſibi philoſophi nomen induerat. adiecīſſetq; iam ſe ſciturū an ille philoſophus eſſet ſiquidem illatas iniurias leniter patiēterq; tolleraſſet. Ille patientiā pauliſper aſſumpſit. acceptaq; cōtumelia velut inſultans ira tādē inquit. Intelligis ne me eſſe phm. Tū ille nimium mordacīt. intellexeram inquit ſi tacuiſſes Quid autē eſt quod ad pſtātiſſimos viros. de his enim ſermo eſt. qui virtute gloriam petūt. quid inquā eſt quod ad hos de fama poſt reſolutū morte ſuprema corpus attineat. Nā ſi quod noſtræ rationes credi vetāt toti moriuntur homines. nulla eſt omnino gloria. cū is cuius ea eſſe dicātur nō extet omnino. Sin vero bene ſibi mens conſcia terreno carcere re

ſoluta cælū libera pētit· nonne omne terrenuꝫ
negocium ſpernet· quæ ſe cælo fruens terre
nis gaudet exemptam·

¶Metrū ſeptimū libri ſecundi·

QVicūq; ſolam mente præcipiti petit
Summūq; putat gloriam Late pa
tentis ætheris cernat plagas Arctumq; terra
rum ſitum· Breuem replere non valentis am
bitum· Pudebit aucti nominis· Quid o ſu
ꝑbi colla mortali iugo Fruſtra leuare geſti
unt· Licet remotos fama per populos means
Diffuſa· linguas explicet Et magna titulis
fulgeat claris domus Mors ſpernit altaꝫ glo
riam· Inuoluit humile pariter ⁊ celſuꝫ caput
Aequatq; ſummis infima· Vbi nunc fidelis
oſſa Fabricij manent· Quid brutus aut rigi
dus cato· Signat ſuperſtes fama tenuis pau
culis Inane nomen litteris· Sed quid deco
ra nouimus vocabula Num ſcire conſumptos

datur. Jacetis ergo prſus ignorabiles. Nec fama notos efficiãt. Q̄d ſi putatis longius vitã trahi. Mortalis aura nominis. Cuꝫ ſera vobis rapiet hoc etiam dies. Jam vos ſecunda mors manet.

Proſa octaua libri ſecundi.

SEd ne me inexorabile ↄtra fortunã bellū gerere putes. Eſt aliqn̄ cuꝫ de hominibus illa fallax non nihil boni mereat̄. tū ſcꝫ cū ſe aꝑit cū frontē detegit moreſ qꝫ ꝓfiteſ. Nonduꝫ forte quid loquar intelligis. Mirū eſt quod dicere geſtio. eoqꝫ ſententiã v̄bis explicare vix queo. Eteni pl⁹reor hoībꝰ aduerſã q̄ꝫ pſperã ꝓdeſſe fortunã. Jlla enim ſemꝑ ſpecie fœlicitatis cū videt̄ blãda mentitur. Hæc ſemꝑ vera cū ſe inſtabilē mutatiōe demrãt. Jlla fallit. hæc iſtruit Jlla mēdaciū ſpecie bonorū mēteſ fruēciū ligat. hæc cognitione fragilis fœlicitatis abſoluit. Jtaqꝫ illã

videas ventoſā · fluētē · ſuiq; ſēp ignarā Hāc ſobriā ſucanctāq; ⁊ ipſi⁹ aduerſitatis exercitatiōe prudētē. Poſtremo fœlix a vero bono deuios blandicijs trahit. aduerſa plærūq; ad vera bona reducēs velut vnco retrahit An hoc int minima æſtimādū putas ꝙ amicorū tibi fideliū mētes hæc aſpera · hæc horribilis fortuna detexit · Hæc tibi certos ſodaliuz vultus ābiguos q; ſecreuit · Diſcedēs ſuos abſtulit tuos reliquit Quāti hoc iteger ⁊ vt videbaris tibi fortunatus emiſſes Deſine nūc amiſſas opes q̄rere · qđ p̄cioſiſſimū diuitiarū gen⁹ eſt amicos inueniſti ·

¶ Metrū octauū libri ſecūdi ·

QVod mūdus ſtabili fide Cōcordes
variat vices Quod pugnantia ſemina Fœdus perpetuū tenent Qđ phœbus roſeum diem · Curru prouehit aureo Vt quas duxerit heſper⁹ Phœbe noctib⁹ impet · Vt

e · ij

fluctus auidum mare. Certo fine coerceat.
Ne terris liceat vagis Latos tendere terminos
Hanc rerum seriē ligat. Terras ac pelagus
regens Et caelo imperitans amor. Hic si fre
na remiserit. Quicquid nunc amat inuicem.
Bellum continuo geret. Et quam nūc socia
fide. Pulchris motibus incitant Certant sol
uere machinam Hic sanctos populos quoqꝫ
Junctos foedere continet. Hic et coniugij sa
crum. Castis nectit amoribus. Hic fidis e
tiam sua. Dictat iura sodalibus O foelix ho
minū genus. Si vestros animos amor Quo
caelum regitur regat.

¶ Finitur hic liber secundus de consolatiōe philosophiae.

¶ Sequitur Prosa prima libri tercij de con solatione philosophiae.

IAm cantum illa finierat · cum me audiēdi auidū ſtupentem q; arrectis adhuc auribꝰ carminis mulcedo defixerat · Itaq; paulo poſt o inq̄m ſummū laſſorū ſolamē aiorū quātū me vel ſententiarū pondere · vel canēdi etiā iucunditate refouiſti · adeo vt me iā poſtbac imparem fortunæ ictibꝰ nō arbitrer · Itaq; remedia quæ paulo āte acriora eſſe dicebas · non mō nō ꝑhorreſco · ſ; audiēdi auidus vehemēter efflagito · P · Tū illa · Senſi inq̄t cū verba nrā tacitus attētuſ q; rapiebas · eūq; tuæ mētis habitū vel expectaui · vel quod eſt verius ipſa ꝑfeci · Talia ſūt q̄ppe q̄ reſtant vt deguſtata q̄dē mordeāt · interius aūt recepta dulceſcāt · Sz q; tu te audiēdi auidū dicis q̄nto ardore flagrares · ſi quonā te ducere aggrediamur agnoſceres · B · Quonā inq̄m · P · Ad verā inq̄t fœlicitatē quā tuus q̄; ſomniat

animus · ſed occupato ad imagines viſu ipſā
illam non poteſt intueri ¶ B · Tum ego · fac
obſecro · et quae ſit illa vera ſine cunctatione
demonſtra ¶ P · Faciam inquit illa tui cauſa
libenter · ſed quae tibi cauſa notior eſt eā prius
deſignare verbis atq; informare conabor · vt
ea perſpecta cū in contrariam partez flexeris
oculos · vere ſpeciem beatitudinis poſſis a
gnoſcere · ¶ Metrū primū libri tercij ·

Qui ſerere ingenuū volet agruz · Libe
rat arua prius fruticibus · Falcē ru
bos filicemq; reſecat · Vt noua fruge grauis
ceres eat · Dulcior eſt apium mage labor ·
Si malus ora prius ſapor edat · Gratius aſtra
nitēt vbi notus Deſinit hymbriferos d aē ſo
nos · Lucifer vt tenebras pepulerit · Pulchra
dies roſeos agit equos · Tu q; falſa tuēs bo
na · prius Incipe colla iugo retrahere · Vera de
hinc animum ſubierint ·

Proſa ſecunda tercij libri.

CVm defixo paululū viſu ⁊ velut i an
guſtaz ſuæ mētis ſedē recepta ſic cœ
pit. P. Oīs mortaliū cura quā multiplicium
ſtudiorum labor exercet. diuerſo quidem cal
le ꝓcedit. ſed ad vnū tamen beatitudinis finē
nitit᷑ ꝑuenire. Id autē eſt bonū quo quis ade
pto nihil vlterius deſiderare queat. Quod qui
dem eſt omniū ſummum bonorū. cūctaq; in
tra ſe continens bona. Cui ſi quid abforet ſū
mum eſſe non poſſet. qm̄ relinqueret extrinſe
cus qđ poſſet optari. Liquet igit᷑ eē btitudi
nē ſtatū bonorū oīm aggregatione ꝑfectū.
Hunc vti diximꝰ diuerſo tramite mortales o
mnes conantur adipiſci. Eſt enī mētibus ho
minum veri boni naturaliter iſerta cupiditas
ſed ad falſa deuius error abducit. Quorum q̄
dem alij ſummum eſſe bonum nihilo indigere
credentes. vt diuitijs affluant elaborant.

Aliȷ̈ vero bonū quod ſit digniſſimū veneratio
ne iudicātes adeptis honoribus reuerendi ciui
bus ſuis eſſe nitunᷣ. Sunt qui ſummū bonū
in ſūma potentia eſſe conſtituāt. hi vel regna
re ipſi volūt. vel regnātibus adhærere conan
tur. At quibꝯ optimū quiddā claritas vide
tur. hi vel belli vel pacis artibꝯ glorioſum no
mē ꝓpagare feſtināt. Plurimi vero boni fru
ctū gaudio lætitiaq; metiūᷣ. hi fœliciſſimū
putāt voluptate diffluere. Sūt etiā q̄ horūz
fines cauſaꝝ q; alterutro ꝑmutāt. vt qui diui
tias ob potētiā voluptateꝝ q; deſiderant. vel q̄
potentiā. ſeu pecuniæ cauſa. ſeu ꝓferendi no
minis petūt. In his igiᷣ cæteris q; talibꝯ hūa
norū actuū votorū q; verſaᷣ intētio. veluti no
bilitas fauorq; popularis q̄ videnᷣ quādam
claritudinē ꝯpare Vxor ac liberi q̄ iocūdita
tis grā petuntur. Amicorū vero quod ſanctiſ
ſimū quidē genus ē nō in fortuna. ꝫ in virtu

tē nūmeratur· Reliquūz vero vel potētiæ cau
ſa· vel delectationis aſſumit̃· Jā vero corpis
bona promptū eſt vt ad ſuperiora referant̃·
Robur eni magnitudoq; vident̃ p̄ſtare valē
tiā· pulchritudo atq; velocitas celebritatem·
ſalubritas voluptatē· Quibus omnibus ſolā
beatitudinē deſiderari liquet Nā quod quiſq;
p̄ cæteris petit id ſūmū iudicat eē bonū Sz ſū
mū bonū eē beatitudinē definimus· Quaē be
atū iudicat eſſe ſtatū quē præ cæteris quiſq;
deſiderat· Habes igit̃ āte oculos ꝓpoſitā fere
formā fœlicitatis humanæ· opes· honores·
potentiā· gloriā· voluptates · Quæ quidem
ſola conſiderans Epicurus· conſequenter ſibi
ſummū bonū voluptatem eſſe cōſtituit· eo
q̄ cætera omia iucunditatem animo videan
tur afferre· Sed ad hominū ſtudia reuertor
quorum animus ꝛ ſi caligāte memoria· tñ bo
num ſummum repetit· ſed velut ebrius domū

quo tramite reuertatur ignorat Num enim vi
dentur errare hi qui nihilo indigere nituntur
Atqui non eſt aliud quod æque perficere be
atitudinem poſſit q̃m copioſus bonorum oim
ſtatus · nec alieni egẽs · ſed ſibiipſi ſufficiẽs
Num vero labuntur hi · qui quod ſit optimũ
id etiam reuerentiæ cultu digniſſimuꝫ putãt
Minime · Neque enim vile quiddam conte
mnendum eſt · quod adipiſci omnium fere
mortalium laborat intentio · An in bonis nõ
eſt numeranda potentia · Quid igitur · Num
imbecillum ac ſine viribus æſtimandum eſt
quod omnibus rebus conſtat eſſe præſtan
tius · An claritudo nihili pendenda eſt · Sꝫ
ſequeſtrari nequit quin omne quod excellen
tiſſimũ ſit id etiam videat̃ eſſe clariſſimũ · Nã
non eſſe anxiam triſtemq; beatitudinem nec
doloribus moleſtijs q; ſubiectam · quid atti
net dicere · quando in minimis quoq; rebꝰ id

appetit᷑ quod habere᷑ fruiq; delectet. Atqui haec ſūt q̄ adipiſci homines volūt eaq; de cauſa diuitias. dignitates. regna. gloriaz. voluptateſ q; deſiderāt. q; per haec ſibi ſufficiētiā. reuerentiam. potentiam. celebritatem. laeticiā credūt venturam. Bonū eſt igit᷑ quod tam diuerſis ſtudijs homines petūt. In quo quāta ſit naturae vis facile monſtratur. cum licet variae diſſidenteſ q; ſentētiae. tamē in diligēdo boni finem conſentiūt.

¶Metrū ſecūdū libri tercij

Quantas rerum flectat habenas Natura potens quibꝰ immēſum. Legibꝰ orbem prouida ſeruet. Stringatq; ligans irreſoluto. Singula nexu placet arguto Fidibus lentis promere cantu. Quamuis peni pulcbra leones Vincula geſtēt. manibuſ q; datas Captent eſcas. metuantq; trucem. Soliti verbera ferre magiſtrum

Si cruor horrida tinxerit ora · Reſides olim
redeunt animi · Fremituq; graui meminẽ ſui.
Laxant nodis colla ſolutis · Primusq; lacer
dente cruento · Domitor rabidas imbuit iras
Quæ cait altis garrula ramis Ales caueæ clau
ditur antro · Huic licet illita pocula melle ·
Largasq; dapes dulci ſtudio · Ludens homi
num cura miniſtret · Si tamẽ arcto ſaliens te
cto · Nemorum gratas viderit vmbras
Sparſas pedibus proterit eſcas Siluas tan
tum mœſta requirit · Siluis dulci voce ſuſur
rat · Validis quõdam viribus acta · Pronũ
flectit virga cacumen · Hanc ſi curuans de
xtra remiſerit · Recto ſpectat vertice cælum
Cãdit heſperias phœbus in vndas
Sed ſecreto tramite rurſus · Currum ſolitos
vertit ad ortus · Repetunt ꝓprios quæq; re
curſus · Redituq; ſuo ſingula gaudent
Nec manet vlli traditus ordo

Niſi qđ fini iūxerit ortum· Stabilemq; ſui
fecerit orbem·

Proſa tercia libri tercij·

Vos quoq; o terrena animalia tenui licet imagine veſtrum tamē principiū ſomniatis· verūq; illū beatitudinis finez licet minime ꝑſpicaci· qualicūq; tamen cogitatione proſpicitis· eoq; vos ⁊ ad verū bonum naturalis ducit intentio ⁊ ab eodez multiplex error abducit· Conſidera namq; an per ea quibus ſe homines adepturos beatitudinem putāt· ad deſtinatū finem valeāt ꝑuenire· Si enim vel pecūia vel honores ceteraq; tale quid afferāt cui nihil bonorū abeſſe videatur· nos q̄z fateamur fieri aliquos horū adeptiōe foelices Quod ſi neq; id valent efficere quod ꝓmittūt· bonis q; pluribus caret· nōne liquido falſa in eis beatitudinis ſpecies deprehendit'· Primū igitur teipſum qui paulo ante diuitijs afflue

bas interrogo. Inter illas abūdantiſſimas o
pes. nūq̄m ne animū tuū ꝯcepta ex qualibet
iniuria cōfudit anxietas ¶B. Atqui inq̄z tā
libero me fuiſſe aio quin aliq̄d ſemꝑ angerer
remiſci nequeo ¶P. Nōne q̄ aberat q̄d abeſſe
nō velles. vel aderat q̄d adeſſe noluiſſes ¶B.
Ita ē inq̄m ¶P. Illi? igit̄ præſētiā. hui? ab
ſentiā deſiderabas ¶B. Confiteor inq̄m ¶P.
Eget vero iquit eo quod q̄ſq; deſiderat ¶B.
Eget inq̄m ¶P. Qui vero egz aliquo nō eſt
vſq̄q̄q; ſibi ſuffiáēs ¶B. Mime inq̄m ¶P.
Tu itaq; hāc inſufficiētiā plen? inq̄t opibus
ſuſtinebas ¶B. Quidni inq̄m ¶P. Opes igi
tur nihilo idigētē ſuffiáētēq; ſibi facē neque
unt. Et hoc erat quod ꝓmittere videbāt̄. At
qui hoc q̄z maxīe ꝯſiderādū puto. q̄ nihil ha
beat ſuapte natura pecunia. vt his a q̄bꝫ poſ
ſidet̄ inuitis nequeat auferri ¶B. Fateor iq̄z
¶P. Quidni fateare. cū eā quottidie valētior

aliquis eripiat inuito. Vnde enī forenſes q̄rimoniæ niſi ꝙ vel vi vel fraude a nolentibꝰ pecuniæ repetunt̉ ereptæ B. Jta eſt inq̄m. P. Egebit igit̉ inquit extrinſecus petito p̄ſidio quo ſuã pecuniam quiſq; tueatur B. Quis id inq̄ȝ neget P. Atq̄ nõ egeret eo niſi poſſideret pecuniã quã poſſet amittere B. Dubitari inq̄m nequit P. Jn cõtrariũ igit̉ relapſa res eſt. Nã q̄ ſufficientes ſibi facere putabantur opes. alieno potius p̄ſidio faciunt indigentes. Quis autem modus eſt quo pellatur diuitijs indigentia. Num enim diuites eſurire nequeunt. Num eſurire non poſſunt. Num frigus hybernuȝ pecunioſorum mẽbra non ſentiunt. Sed adeſt inquies opulentis quo famẽ ſatient. quo ſitim frig⁹q; depellãt Sed hoc modo conſolari quidem diuitijs indigentia poteſt. ſed auferri penitus non poteſt. Nam ſi hæc hians ſemper atq; aliquid

poſcens opibus expletur maneat neceſſe eſt
quæ poſſit expleri. Taceo ꝙ naturæ minimū
ꝙ auariciæ nihil ſatis eſt. Quare ſi opes nec
ſūmouere indigentiã poſſunt. et ipſe ſuã faci
unt. quid eſt ꝙ eas ſufficientiã præſtarẽ cre
datis.

¶ Metrū tercīū libri tercij.

QVãuis fluẽte diues auri gurgite Nō
expleturas cogat auarus opes. O
neretq; bacćis colla rubri littoris Ruraq; cen
teno ſcindat opima boue. Nec cura mordax
deſerit ſuperſtitem. Defunctūq; leues nō co
mitantur opes.

¶ Proſa quarta libri tercij.

SEd ne dignitates honorabilem reue
rendūq; cui ꝑuenerint reddunt. Nū
vis ea eſt magiſtratibus vt vtentiū mentibꝰ
virtutes inſerãt. vicia depellãt. Atqui non fu
gare ſed illuſtrare potiꝰ nequiciã ſolẽt. Quo
fit vt indignemur eas ſaepe nequiſſimis homi

ni bus contigiſſe Vnde catullus licet in curuli Nomiũ ſedentẽ· ſtrumã tamen appellat· Vides ne quantũ malis dedecus adijciant dignitates · Atqui minus eorũ patebit indignitas ſi nullis honoribus inclareſcãt· Tu quoq; nũ tandem tot periculis adduci potuiſti· vt cuz Decorato gerẽ magiſtratũ putares · cũ i eo mẽtem nequiſſimi ſcurræ delatoriſq; reſpiceres · Nõ eni poſſumus ob honores reuerẽtia dignos iudicare · quos ipſis honorib9 iudicam9 indignos · At ſi quẽ ſapientia præditũ videres · num poſſes eũ vel reuerentia · vel ea qua p̄ditus eſt ſapientia non dignũ putare ¶B·
Minime ¶P· Ineſt eni dignitas propria virtuti quam protinus in eoſ quibuſ fuerit adiũcta transfundit· Quod quia populares facere nequeunt honores· liquet eos ꝓpriam dignitatis pulchritudinem non habere· In quo illud eſt animaduertẽdum magis · Nam ſi eo

abiectior eſt quo magis a plurib⁹ quiſq; cō
temnit᷑ · cū reuerēdos facere nequeat quos plu
ribus oſtētat · deſpectiores potius improbos
dignitas facit · Verū nō impune · Reddunt
namq; iprobi parē dignitatib⁹ vicem q̄s ſua
cōtagione cōmaculāt · Atq; vt agnoſcas ve
rā illā reuerētiā p̱ has vmbratiles dignitates
nō poſſe cōtingere · ſic collige Si q̄s multipli
ci cōſulatu functus in barbaras nationes for
te deuenerit · venerādū ne barbaris honor faci
et · Atqui ſi hoc naturale munus dignitatib⁹
foret · ab officio ſuo quoquo gētiū nullo mō
ceſſarēt · Sic ignis vbiq; terrarū nūq̄m tamē
calere deſiſtit · Sed qm̄ id eis nō ꝓpria vis · ſ;
hoīm fallax ānectit opinio · vaneſcunt ilico
cū ad eos venerīt qui dignitates eas eſſe nō
eſtimant · Sed hoc apud exteras nationes᷑ ·
Inter eos vero apud quos orte ſunt · num p̱
petuo ꝑdurāt Atq̄ p̄fectura magna olim po

teſtas · nūc inane nomē ⁊ ſenatorij cēſus gra
uis ſarcina · Si q̃s quondā populi curaſſet an
nonā magnus habebat᷑ · nūc ea p̄fectura q̃d
abiectius · Vt eni paulo ātē diximꝰ quod ni
hil habet ꝓprij decoris opinione vtētiū nunc
ſplēdorē accipit · nūc amittit · Si igit᷑ reueren
dos facere nequeunt dignitates · ſi vltro īpro
borū ↄtagiōe ſordeſcūt, ſi mutatiōe tp̄m ſplē
dere deſinūt · ſi gētiū æſtimatiōe vileſcūt · q̃d
eſt quod in ſe expetēdæ pulchritudinis ha
beāt · nedum alijs præſtēt ·

Metrū quartū libri tercij ·

QVāuis ſe tyrio ſupbꝰ oſtro · Come
ret · ⁊ niueis lapillis · Inuiſus tamē
omnibus vigebat Luxuriæ Nero ſeuientis ·
Sed quōdam dabat improbus verēdis Pa
tribus indecores curules Quis illos igitur pu
tet beatos · Quos miſeri tribuūt honores ·

Proſa quinta libri tercij ·

An vero regna regūq; familiaritas ef
ficerē potentē valet· Quidni qñ eorū
fœlicitas ꝑpetuo ꝑdurat· Atqui plena ē ex
emplorū vetuſtas ·plena etiaʒ præſēs ætas
qui reges fœlicitatē calamitate mutauerint·
O præclara potētia quæ nē ad cōſeruatioēm
quidem ſui ſatis efficax inuenitur· Qđ ſi hæc
regnoruʒ ptās beatitudinis auctor eſt· nōne
ſi qua pte defuerit· fœlicitatem minuat· miſē
riam importet· Sed quāuis late humana ten
dant imperia· plures neceſſe eſt gentes relin
qui quibus regum quiſq; nō imperet Qua ve
ro parte beatos faciēs deſinit ptās· hac impo
tētia ſubintrat q̄ miſeros facit Hoc igitur mō
maiorē regibus ineſſe neceſſe eſt miſeriæ por
tionuem· Expertus ſortis ſuæ periculorū ty
rānus regni metus pendētis ſupra verticeʒ gla
dij terrore ſimulauit· Quæ eſt igitur hæc po
teſtas quæ ſolicitudinuʒ morſus expellere· q̄

formidinū aculeos vitare neq̃t· Atqui vellēt
ipſi vixiſſe ſecuri ſed nequeūt· Dehinc de po
teſtate gloriāť· An tu potētē cenſes quē vide
as velle qđ nō poſſit efficere· Potētē cenſes q̄
ſatellite latus ābit· q̄ quos terret ipſe plꝰ me
tuit· Qui vt potēs eſſe videatur· in ſeruiētiū
manu ſitus eſt· Nā quid ego de regum fami
liaribus diſſerā cū regna ipſa tantæ imbecilli
tatis plena demonſtrem· Quos quidez regia
poteſtas ſæpe incolumis· ſæpe autē lapſa ꝓ
ſternit· Nero Senecā familiarez præceptorē
qz ſuū ad eligēdæ mortis coegit arbitrium·
Papinianū diu inter aulicos potētē· militum
gladijs Antonius obiecit· Atqui vterqz potē
tiæ ſuæ renūciare voluerūt· quorū Seneca o
pes etiā ſuas tradere Neroni· ſeqz in ociū ꝯfer
re conatus eſt· ſed dū ruituros moles ipſa tra
hit neuter quod voluit effecit· Quæ ē igitur
potētia quā ꝑtimeſcūt hn̄tes· quā nec cū hrē

velis tutus ſis. ⁊ cū deponere cupias vitare nō poſſis. An pſidio ſūt amici quos nō virt⁹ ſed fortuna cōciliat. Sed quē fœlicitas amicū faciet. infortuniū faciet inimicū Quæ vero peſtis efficacior ad nocendum q̄m familiaris inimicus.

Metrū quintū libri tercij.

QVi ſe volet eſſe potentē. Animos domet ille feroces. Nec victa libidine colla Fœdis ſummittat habenis. Etenim licet indica longe Tellus tua iura tremiſcat. Et ſeruiat vltima tyle. Tamen atras pellē curas. Miſeras q₃ fugarē querelas Non poſſe potentia non eſt.

Proſa ſexta libri tercij.

GLoria vero q̄m fallax ſaepe q̄m turpis eſt. Vnde nō iniuria tragicus exclamat. O gloria gloria millibus hominum mortalium nihil aliud facta niſi aurium ʒ infla

tio magna. Plures eni magnũ ſaepe nomen
falſis vulgi opinionibꝰ abſtulerũt. quo quid
turpius excogitari poteſt? Nã qui falſo prae
dicant᷑. ſuis ipſi neceſſe eſt laudibꝰ erubeſcãt
Quae ſi etiã meritis cõqueſitae ſint. quid tam̃
ſapiẽtis adiecerĩt cõſciẽtiae. qui bonum ſuum
non populari rumore. ſed ↄſcientiae veritatẽ
metit᷑. Quod ſi hoc ipſũ ꝓpagaſſe nomẽ pul
chrum videt᷑. ↄſequens eſt vt foedũ non ex
tendiſſe iudicet᷑ Sꝫ cũ vti pauloãte diſſerui.
plures gẽtes ncc̃e ſit eſſe ad quaꝰ vniꝰ fama ho
minis nequeat ꝑueire. fit vt quẽ tu aeſtimas
glorioſũ eſſe. proxima ꝑte terrarum videat᷑
inglorius. Inter haec vero popularem glori
am ne commemoratione quidem dignam pu
to. quae nec iudicio vero prouenit. nec vnq̃ꝫ
firma perdurat. Iam vero q̃ꝫ ſit inane. q̃ꝫ fu
tile nobilitatiꝰ nomẽ qꝰ ñ videat. q̃ ſi ad clari
tudiẽꝫ r̃fert᷑ aliena ẽ Videt᷑ nãqꝫ eẽ nobilitaꝰ

quædā de meritis veniens laus parentū. Qđ
si claritudinē p̄dicatio facit. illi sunt clari ne
cesse est qui p̄dicant᷑. Quare splendidū te si
tuam nō habes. aliena claritudo non effiāt.
Quod si quid est in nobilitate bonū id eē ar
bitror solū. vt imposita nobilibus necessitudo
videat᷑. ne a maiorū virtute degenerēt.

Metrū sextū libri tercij.

OMne hoīm genus in terris Simili sur
git ab ortu. Vnus eni rerū pater est
Vnus qui cuncta ministrat. Jlle dedit phoe
bo radios Dedit ⁊ cornua lunæ. Jlle hoīes
ētiam terris Dedit ⁊ sidera cælo. Hic clausit
mēbris animos Celsa sede petitos. Mortales
igit᷑ cunctos Edit nobile germen. Quid ge
nus et ꝓauos strepitis Si primordia vestra
Auctorēq; deum spectes Nullus degener ex
tat. Ni vicijs peiora fouens Propriū deserat
ortum.

Prosa septima libri tercij.

QVid autē de corporis voluptatibus loq̄r·
quarū appetētia quidez plena eſt anxietatis
ſacietas vero penitētiæ Quātos illæ morbos
q̄z intolerabiles dolores q̄ſi quendā fructū ne
quitiæ fruentiū ſolēt referre corpibꝰ· quaruz
motus quid habeat iucūditatis ignoro· Tri
ſtes vero eē voluptatū exitus quiſq̄s remini
ſci libidinū ſuarū volet itelliget· Quæ ſi bea
tos explicare pūt· nihil cauſæ ē quin pecudes
quoqꝫ beatæ eſſe dicant· quarum omnis ad
explendam corporalem lacunaz feſtinat in
tentio· Honeſtiſſima quidem coniugis libero
rūqꝫ foret iucunditas· ſed nimis e natura di
ctum eſt· neſcio quem filios inueniſſe torto
res· quorū q̄zſit mordax quæcūqꝫ cōditio ne
qꝫ alias expertum te· neqꝫ nunc anxium ne
ceſſe eſt admonere· In quo euripidis mei ſē
tentiam probo· qui carentem liberis infortuni
o dixit eſſe foelicem·

Metrum ſeptimum libri tercij.

Habet hoc voluptas om̄is Stimulis agit fruētes. Apiumq; par volantū. Vbi grata mella fudit Fugit. et nimis tenaci. Ferit icta corda morſu.

Proſa octaua libri tercij.

Nihil igitur dubiū eſt quin hæ ad beatitudinē viæ devia q̄dā ſint. nec perducere eo queāq̄ valeāt ad quod ſe perductu ras eē promittūt. Quātis vero implicite malis ſint breviſſime mōſtrabo. Quid enim pecuniā ne ↄgrēgare conaberis. ſed eripies habenti. Dignitatibꝰ fulgē velis. dāti ſupplicabis Et q̄ præire cæteros honore cupis poſcēdi hūilitate vileſces Potētiā ne deſideras. ſubiectorū inſidijs obnoxiꝰ periculis ſubiacebis. Gloriam petis. ſed per aſpera q̄q; diſtractꝰ ſecurꝰ eē deſiſtis Voluptariā vitā degas. ſed q̄s n̄ ſper

nat atq; abijciat viliſſimæ fragiliſſimæq; rei
corpis ſeruitiũ. Iã vero q̃ bona p̃ ſe corpis fe
rũt. q̃z exigua q̃z fragili poſſeſſione nitunt.
Nũ eni elephãtes mole. thauros robore ſupe
rare poteritis. Nũ tygres velocitate p̃ibitis.
Reſpicite cæli ſpaciũ. firmitudinẽ. celeritatẽ
Et aliqñ deſinite vilia mirari. Quod quidem
cælũ nõ his potius ẽ q̃z ſua q̃ regit ratione mi
rãdũ. Formæ vero nitor vt rapidꝰ eſt. vt ve
lox ⁊ vernalium florum mutabilitate fugaci
or. Qđ ſi vt Ariſtoteles ait. linceis oculis ho
mines vterentur. vt eorum viſus obſtantia
quæq; penetraret. nonne introſpectis viſceri
bus illud Alcibiadis ſuperficie pulcherrimuz
corpus turpiſſimum videretur. Igitur te pul
chrum videri non tua natura. ſed oculorum
ſpectantium reddit iñfirmitas. Sed æſtima
te q̃m vultis nimio corporis bona. Dum ſcia
tis hoc quodcunq; miramini triduanæ febris

igniculo poſſe diſſolui· Ex quibꝰ oibus illd in ſummā redigere licet· ꝙ haec nec pſtare q̄ pollicēt bona pn̄t· nec oim bonorū cōgregati one pfecta ſunt· ea nec ad beatitudinē qua ſi q̄dā calles ferūt· nec beatos ipſa pficiūt

Metrū octauū libri tercij·

HEu q̄m miſeros tramite deuio· Abduāt ignorātia· Nō aurū in viridi q̄ritis arbore· Nec vite gēmas carpitis Nō altis laqueos montibus abditis· Vt piſce ditetis dapes· Nec vobis capreas ſi libeat ſequi· Tyrrhena captatis vada· Ipſos quinetiam fluctibus abditos Norūt receſſus aequoris Quae gemmis niueis vnda feracior Vel quae rubentis purpurae· Necnō quae tenero piſce vel aſperis Praeſtent echinis littora· Sed quonam lateat quod cupiunt bonum· Neſcire caeci ſuſtinent· Et quod ſtelliferum trans abijt polum Tellure dimerſi petunt·

Quid dignũ ſtolidis mētib⁹ imprecer Opes
honores ambiant. Et cum falſa graui mole
parauerint. Tum vera cognoſcant bona.

¶Proſa nona libri tercij.

HActen⁹ mēdacis formã fœlicitatis o
ſtēdiſſe ſuffecerit. quã ſi perſpicacit
intueris. ordo eſt deinceps quæ ſit vera mon
ſtrare ¶B. Atqui video inquã nec opib⁹ ſuf
ficiētiam. nec regnis potētiam. nec reuerētiaꝫ
dignitatibus. nec celebritatem gloriæ. nec
lætitiaꝫ voluptatibus poſſe cōtingere ¶P. An
etiam cauſas cur id ita ſit deprehendiſti ¶B.
Tenui quidem veluti rimula mihi videor itue
ri. ſed ex te cognoſcere apertius malim ¶P.
Atqui promptiſſima ratio eſt Quod eni ſim
plex indiuiſumq; natura id error humanus
ſeparat. ⁊ a vero atq; perfecto ad falſuꝫ in
perfectumq; traducit An tu arbitraris quod
nihilo indigeat egere potentia ¶B. Minime

inquā ¶P. Recte tu q̄dem. Nā ſi qđ eſt q̄đ
in vlla re imbecillioris valētiæ ſit in hac p̄ſidi
o neceſſe ē egeat alieno ¶B. Ita ē inq̄m ¶P.
Igit̄ ſufficiētiæ potētiæq; vna eadēq; eſt na
tura ¶B. Sic videt̄ ¶P. Quod vero hui⁹mo
di ſit ſpernēdū ne eſſe cēſes. an contra rerum
omniū veneratiōe digniſſimū ¶B. At hoc in
quā. ne dubitari q̄dē poteſt ¶P. Addamus
igit̄ ſufficiētiæ potētiæq; reuerētiam. vt hæc
tria vnum eſſe iudicemus ¶B. Addamus ſiq
dem vera volum⁹ ꝯfiteri ¶P. Quid igit̄ inq̄t.
obſcurū ne hoc atq; ignobile cēſes eſſe. an oī
celebritate clariſſimū Cōſidera vero ne quod
nihilo indigere quod potētiſſimū. quod hono
re digniſſimū eſſe cōceſſuȝ eſt egere claritudi
ne quam ſibi præſtare non poſſit. atq; ob id
aliqua ex parte videat̄ abiectius ¶B. Non
poſſum inq̄m quin hoc vti eſt. ita etiā celeber
rimū eē cōfitear ¶P. Cōſequēs igitur eſt. vt

claritudinē ſuperioribus tribꝰ nihil differre
fateamur ¶B. Cōſequitur inq̄m ¶P. Quod
igitur nullius egeat alieni quod ſuis cuncta
viribus poſſit. quod ſit clarum atq; reueren
dum. nōne hoc iam conſtat eē lætiſſimū ¶B.
Sed vnde huic inquā tali mœror vllus obre
pat. ne cogitare quidem poſſum ¶P. Quare
plænum eſſe læticiæ ſiquidez ſuperiora mane
bunt neceſſe eſt confiteri. Atqui illud q̄z per
eadem neceſſariū eſt. ſufficientiæ. potentiæ.
claritudinis. reuerentiæ. iucunditatis nomi
na quidem eſſe diuerſa. nullo vero modo diſ
crepare ſubſtantiā ¶B. Neceſſe eſt inquam.
¶P. Hoc igitur quod eſt vnū ſimplexq; na
tura. prauitas hominum diſpertit. Et dum
rei quæ partibus caret partem conatur adipi
ſci. nec porcionem quæ nulla eſt. nec ipſam
quā minime affectat aſſequit̄ ¶B. Quonā
mō inquā ¶P. Qui diuitias inq̄t petit penuriæ

fuga · de potentia nihil laborat · vilis obſcurꝰ
qꝫ eſſe mauult · multas etiaꝫ ſibi naturales qꝫ
ſubtrahit voluptates ne pecuniā quā parauit
amittat · Sed hoc modo ne ſufficientia quidē
ↄtingit ei quē valētia deſerit · quem moleſtia
pungit · quem vilitas abijciat · quem recondit
obſcuritas · Qui vero ſolū poſſe deſiderat · ꝓ
fligat opes · deſpiciat voluptates · honoremqꝫ
potētia carentem · gloriā quoqꝫ nihilipendit ·
Sed huic quoqꝫ quammulta deficiant vides ·
fit eni vt aliqn̄ neceſſarijs egeat · vt anxieta
tibus mordeatur · Cūqꝫ haec depellere neque
at id etiā qđ maxime petebat potens eſſe deſi
ſtit · Similiter ratiocinari de honoribꝰ gloria
voluptatibus licet · Nam cū vnumquodqꝫ ho
rū idez quod caetera ſit quiſquis horū aliquid
ſine caeteris petit · ne illud quidem quod deſi
derat apprehendit · B · Quid igitur inquā · P ·
Si quis cuncta ſimul cupiat adipiſci ſūmā

quidem beatitudinis ille velit· ſed num i his
eam reperiet quae demonſtrauimus id quod
pollicentur nō poſſe cōferre ¶B· Minime igitur
¶P· In his igitur quae ſingula quaeque expetendo
rum praeſtare creduntur· beatitudo nullo mo
do inueſtigāda eſt ¶B· Fateor inquā· et hoc
nihil verius dici poteſt ¶P· Habes igitur iam
et formam falſae foelicitatis et cauſas· Defle
cte nunc in aduerſum mētis intuitū· ibi enim
verā quā promiſimus ſtatim videbis ¶B· Atque
haec inquā vel caeco perſpicua eſt· eamque tu
paulo ante mōſtraſti· dū falſe cauſas aperire co
naberis· Nam niſi fallor ea vera eſt et perfe
cta foelicitas quae ſufficientem· potentem· re
uerendū· celebrem· laetūque perficiat· Atque vt
me interius animaduertiſſe cognoſcas· quae
vnū horum quoniam idem cūcta ſūt veraciter praeſta
re poteſt· hāc eſſe plenā beatitudinē ſine am
biguitate cognoſco ¶P· O te alumne hac opi

mone fœlicem ſentio ſiquidē hoc inquit adie
ceris ¶B· Quidnā inquā ¶P· Eſſe ne aliq̄d
in his mortalibus caducis q rebus putas q̄d
huiuſmodi ſtatū poſſit afferre ¶B· Minime
inquā puto· Idq a te nihil vt amplius deſide
ret oſtēſum eſt ¶P· Hæc igitur vel imagies
veri boni vel iperfecta quædā daē bona mor
talibus vident· verū autē atq pfectuz bonū
conferre nō poſſunt ¶B· Aſſentior inquam·
¶Philoſophia· Quoniam igitur agnouiſti q̄
vera illa ſit· q̄ autem beatitudinē mentiatur·
nunc ſupereſt vt vnde veram hanc petere poſ
ſis agnoſcas ¶B· Id quidem inquā iādudū
vehementer expecto ¶P· Sed cum vti i thi
meo platoni inquit noſtro placet· In minimis
q rebus diuinū pſidiū debeat implorari· q̄d
nunc faciendū cenſes· vt illius ſūmi boni ſedē
reperire mereamur ¶B· Inuocandū rerū om
nium inquā patrē· quo prætermiſſo nullum

rite ſundat' exordiū. P. Recte inquit ac ſit' ita modulata ē. Metrū nonū libri tercij.

O qui ꝑpetua mūdū ratione gubernas Terrarū cæliqꝫ ſatoꝛ q̄ tēp' ab æuo Ire iubes ſtabilis' qꝫ manēs das cūcta moueri Quē nō externæ pepulerūt fingere cauſæ. Materiæ fluitatis op' verū inſita ſūmi. Forma boni liuoꝛe carēs. tu cūcta ſupno Ducis ab exemplo. pulcbrū pulcberrimus ipſe Mūdū mente gerēs ſimiliqꝫ i imagie formās' Perfectas qꝫ iubēs pfectū abſoluē ptes. Tu numeris elemēta ligas vt frigora flāmis. Arida conueniant liquids. ne purioꝛ ignis' Euolet. aut merſas deducant pondera pondera terras Tu triplicis mediam naturæ cuncta mouentem.

Connectens animam per conſona membra reſoluis. Quæ cum ſecta duos motum glomerauit in orbes.

In ſemet reditura meat mētemq́ꝫ profundā
Circuit ⁊ ſimili conuertit imagine cælum
Tu cauſis animas paribus vitasq́ꝫ minores
Prouehis · ⁊ leuibꝰ ſublimes curribꝰ aptās
In cælū terramq́ꝫ ſeris q̄s lege benigna ·
Ad te cōuerſas reduci facis igne reuerti ·
Da pater āguſtam mēti cōſcēdere ſedem ·
Da fontem luſtrare boni · da luce reperta
In te conſpicuos animi defigere viſus ·
Diſijce terrenæ nebulas ⁊ pondera molis ·
Atqui tuo ſplendore mica · tu nāq́ꝫ ſerenum
Tu requies tranquilla pijs te cernere finis
Principiū · vector · dux · ſemita · terminꝰ idē

Proſa decima libri tercij ·

QVoniam igit̄ quæ ſit imperfecti · q̄ e
tiam pfecti boni forma vidiſti · nūc
demonſtrādū reor quonā hæc fœlicitatis per
fectio conſtituta ſit · In quo illud primū ar
bitror inquirendum · an aliquod huiuſmodi

bonū quale pauloāte definiſti in reruʒ natura
poſſit exiſtē. ne nos ꝑter rei ſubiectæ verita
tē caſſa cogitationis imago decipiat Sʒ quin
exiſtat ſitqꝫ hoc veluti quidā omniū fons bo
norum negari nequit Omne eni quod imper
fectū eſſe dicit᷑. id diminutione perfecti iper
fectū eſſe perhibet᷑. Quo fit vt ſi in quolibet
genere impfectum quid eſſe videat᷑. in eo p
fectū quoqꝫ aliquid eſſe neceſſe ſit. Etenim
pfectione ſublata vnde illud qđ impfectuʒ
perhibetur extiterit ne fingi quidē poteſt Ne
qꝫ eni ab diminutis incōſummatis qꝫ natura
rerū cœpit exordiū. ſʒ ab ītegris abſolutis qꝫ
ꝓcedens in hæc extrema atqꝫ effœta dilabi
tur. Qđ ſi vti pauloāte mōſtrauimus ē quæ
dā boni fragilis ipfecta fœlicitas eſſe aliquā
ſolidā pfectamqꝫ nō poteſt dubitari. B.
Firmiſſime inquā veriſſimeqꝫ ꝯcluſum eſt.
P. Quo vero inquit habitet ita ꝯſidera. De

um rerū omniū principem bonū eſſe cōmunis
humanorum ↄceptio ꝓbat animorū. Nā cū
deo nihil meli⁹ excogitari queat. id quo me
lius nihil eſt bonū eē quis dubitat. Ita vero
bonū eſſe deum ratio demōſtrat. . vt perfectū
quoqꝫ in eo bonū eſſe cōuincat. Nā ni tale ſit
rerū omniū princeps eſſe non poterit Erit enī
eo præſtātius aliquid. ꝑfectū poſſidēs bonū
quod hoc prius atqꝫ antiquius eſſe videatur
Omnia nāqꝫ ꝑfecta minus integris priora.
eſſe claruerunt Quare ne in infinitū ratio ꝓde
at ↄfitendū eſt ſummū deū. ſūmi ꝑfectiqꝫ bo
ni eſſe pleniſſimū. ſed ꝑfectū bonū verā eſſe
beatitudinē cōſtituim⁹ Verā igit̃ beatitudinē
i ſūmo deo ſitam eſſe necē eſt B. Accipio in
quā nec eſt quod ↄtradici vllo modo queat.
P. Sed queſo inquit te vide q̄ȝ id ſancte at
qꝫ inuiolabiliter ꝓbes qꝫ boni ſummi ſūmū de
um diximus eſſe pleniſſimum B. Quonam

inquit modo. P. Ne hunc rerum omnium pa
trem illud summũ bonum quo plenus eſſe ꝓ
hibetur. vel extrĩſecus accepiſſe. vel ita natu
raliter habere p̃ſumas. quaſi habentis dei ha
bitæq; beatitudinis diuerſam cogite? eſſe ſub
ſtantiam Nam ſi extrinſec? acceptũ putes.
præſtantius id quod dederit eo quod accepe
rit exiſtimare poſſis. Sed hũc eſſe rerũ oim
præcellẽtiſſimum digniſſime ꝯfitemur. Qđ ſi
natura quidem ineſt. ſed ratione diuerſũ. cũ
de rerum principe loquamur deo. fingat q̃ po
teſt quis hæc diuerſa cõiunxerit. Poſtremo
quod a qualibet re diuerſum eſt. id nõ eſt il
lud a quo itelligitur eſſe diuerſum. quare qđ
a ſummo bono diuerſum eſt. ſui natura id ſũ
mũ bonũ non eſt. qđ nefas ẽ de eo cogitare q̃
nihil ꝯſtat eẽ p̃ſtãtius Omnino enim nulli?
rei natura ſuo pñcipio melior poterit exiſtẽ.

Quare quod omnium principiũ ſit · id etiam
ſui ſubſtãtia ſummũ eſſe bonũ veriſſima rati
one concluſerim ¶ B · Rectiſſime inquã ¶ P ·
Sed ſummũ bonuȝ beatitudinẽ eſſe cõceſſum
eſt ¶ B · Ita eſt inquã ¶ P · Igitur inquit de
um eſſe ipſam beatitudinẽ neceſſe eſt cõfiteri ·
¶ B · Nec ꝯpoſitis inquam prioribus refragrari
queo ⁊ ab illis hoc illatũ ꝯſequẽs eſſe perſpi
cio ¶ P · Reſpice inquit an hinc qꝫ idem firmi
us approbetur ꝙ duo ſumma bona quæ a ſe
diuerſa ſint eſſe non poſſunt · Eteniȝ q̃ diſcre
pant bona nõ eſſe alterum quod ſit alterum li
quet · quare neutrum poterit eſſe perfectum ·
cum alterutri alterũ deeſt · Sed quod perfe
ctũ non ſit · id ſummũ nõ eſſe manifeſtuȝ eſt
Nullo modo igit᷑ quæ ſũma ſunt bona ea pñt
eſſe diuerſa · Atqui ⁊ beatitudinem ⁊ deum ſũ
mum bonũ eẽ collegim⁹ · q̄re ipſam neceſſe eſt
ſummam eẽ beatitudinem quæ ſit ſumma di
e

uinitas B. Nihil inquã nec re ipſa verius. nec ratiocinatione firmius. nec deo dignius cõ cludi poteſt P. Super haec inqt igit veluti geometrae ſolent demonſtratis ꝓpoſitis aliqͩ inferre quae poriſmata ipſi vocant. Ita ego quoqꝫ tibi veluti corollariũ dabo. Nam quo niã beatitudinis adeptione fiunt homies beati Beatitudo vera eſt ipſa diuinitas. diuinita tis adeptione fieri beatos manifeſtũ eſt. Sꝫ vti iuſticiae adeptione iuſti. ſapientiae ſapiẽ tes fiũt. ita diuinitatẽ adeptos deos fieri ſimi li ratione neceſſe eſt. Omnis igitur beatus de us. ſed natura quidem vnus. participatione vero nihil ꝓhibet eſſe q̃mplurimos B. Et pulchrum inquã hoc atqꝫ praecioſum ſiue po riſma ſiue corollariũ vocari mauis P. Atq̃ hoc quoqꝫ pulchrius nihil eſt quod his anne ctenduꝫ eſſe ratio perſuadet B. Quid inqꝫ P. Cum multa inquit beatitudo continere vi

deatur · vtrum ne hæc omnia vnū veluti cor
pus beatitudinis quadā partiuz varietate cō
iungāt · An ſit eorum aliquid quod beatitu
dinis ſubſtātiam compleat · ad hoc vero cæ
tera referant᷑ · B · Vellem id inquā ipſaruz re
rum cōmemoratione patefaceres · P · Nonne
inquit beatitudinem bonū eſſe cenſemus · B ·
Ac ſummū quidem inquā · P · Addas inquit
hoc omnibus licet · Nam eadem ſufficientia ſū
ma eſt · eadem ſumma potentia · reuerentia q̊
qꝫ claritas ⁊ voluptas beatitudo eſſe iudicat᷑
B · Quid igitur · P · Hæccine omnia bona ·
ſufficiētia · potētia · cæteraqꝫ veluti quædā be
atitudinis membra ſunt · an ad bonum veluti
ad verticez cūcta referūtur · B · Intelligo in
quam quid inueſtigādū ꝓponas · ſed quid cō
ſtituas audire deſidero · P · Cuius rei diſcre
pationem ſic accipe · Si hæc omia beatitudi
nis membra forēt · a ſe quoqꝫ inuicem diſcre

parēt· Hæc eſt eni partium natura · vt vnuz
corpus diuerſa componāt B· Atqui hæc o
mnia idem eſſe mōſtrata ſūt P· Minime igi
tur membra ſunt · Alioquin ex vno membro
beatitudo videbitur eſſe cōiuncta · quod fieri
nequit B· Id quidem inquā dubium non ē
ſed id quod reſtat expecto P· Ad bonuz ve
ro cætera referri palam eſt · Icírco enim ſuf
ficiētia petitur · quoniam bonum eſſe iudicat
Icírco potentia quoniaz id quoqꝫ eſſe credi
urt bonum · Idem de reuerētia claritudine iu
cunditate coniectare licet · Omnium igitur
expetenrudom ſūma atqꝫ cauſa bonum eſt ·
Quod eni neqꝫ re neqꝫ ſimilitudine vllum in
ſe retinet bonuz · id expeti nullo modo poteſt
Contraqꝫ etiam quæ natura bona non ſunt ·
tamen ſi eſſe videantur q̄ſi vera bona ſint ap
petuntur · Quo fit vt ſumma cardo atꝫ cauſa

expetēdorū omniū bonitas eſſe iure credatur Cui⁹ vero cauſa quid expetit̄ id maxime vide tur optari· Veluti ſi ſalutis cauſa quiſpiaȝ ve lit equitare nō tam equitandi motū deſiderat q̄m ſalutis effectū Cū igitur omnia boni grā petantur· non illa potius q̄m bonum ipſuȝ de ſiderātur ab oibus· Sȝ ꝓpter quod cętera op tant̄ beatitudinē eſſe cenſuimus· quare ſic q̄ȝ ſola querit̄ beatitudo Ex quo liquide appa͛t ipſi⁹ boni ⁊ beatitudinis vnā atq̄ȝ eandem eē ſubſtātiam B· nihil video cur diſſētire q̄ſpi am poſſit P· Sed deuȝ veramq̄ȝ beatitudinē vnū atq̄ȝ idem eſſe mōſtrauim⁹ B· Ita eſt inquam P· Secure igitur cōcludere licet· dei quoq̄ȝ in ipſo bono nec vſq̄m alio ſitam eſſe ſubſtantiam·

Metrū decimū libri tercij·

HUc omnes pariter venite capti·
Quos fallax ligat improbis catenis

Terrenas hebetans libido m̄etes · Hic erit vo
bis requies laborum · Hic portus placida ma
nens quiete · Hoc patens vnū miſeris aſilum
Non quicq̄d tagus aureis harenis Donat ·
aut hermus rutilante ripa · Aut indus calido
ꝓpinquus orbi · Candidis miſcens virides la
pillos · Illuſtrant aciem magis q̄ cæcos In
ſuas condūt animos tenebras · Hoc q̄cquid
placet excitatq; m̄etes · Infimis tellus aluit
cauernis Splendor quo regitur vigetq; cælū
Vitat obſcuras animæ ruinas · Hanc q̄ſq̄s
poterit notare lucem · Candidos phebi radi
os negabit · ¶Proſa vndecima libri tercij

Aſſentior inquā · cuncta eni firmiſſi
mis nexa rationibus cōſtāt ¶P · Tum illa q̄n
ti inquit æſtimabis · ſi bonum ipſum quid ſit
agnoueris ¶B · Infiniti inq̄m ſiquidem mihi
pariter deū quoq; qui bonū eſt ꝯtingat agno
ſcere ¶P · Atqui hoc veriſſima inquit ratione

pateſaciã. Maneãt modo quae paulo ãte ꝯclu
ſa ſunt. B. Manebũt inquã. P. Nõne inq̃t
mõſtrauimus ea quae appetunt a pluribus.
icirco vera ꝑfectaq; bona nõ eſſe. qm̃ a ſe in
uicẽ diſcreparẽt. cumq; alteri abeſſet alterum
plenũ abſolutũq; bonũ afferre nõ poſſe. Tũ
autẽ verũ bonũ fieri. cũ in vnam veluti formã
atq; efficientiam colligũt. vt quae ſufficiẽtia
eſt eadem ſit potentia. reuerẽtia claritas atq;
iucũditas. Niſi vero vnum atq; idem oĩa ſint
nihil habere quo inter expetẽda numerentur.
B. Demõſtratũ eſt inq̃z. nec dubitari vllo
modo poteſt. P. Quae igit cum diſcrepant.
minime bona ſunt. cũ vero vnũ eſſe coeperint
bona fiunt. Nõne haec vt bona ſint. vnitatis
fieri adeptione cõtingit. B. Ita inq̃m videt.
P. Sed omne quod bonũ eſt. boni ꝑticipa
tione bonũ eẽ cõcedis. an minime. B. Ita ẽ.
P. oportet igitur idem eſſe vnũ atq; bonum

ſimili ratione ꝯce das Eadē nāq; ſubſtantia
eorū eſt quorū naturaliter nō eſt diuerſus ef
fectus B. Negare inquā nequeo P. No
ſti ne igitur inquit om̄e quod ē tādiu manē
atq; ſubſiſtē q̄mdiu ſit vnū. Sed interire at
q; diſſolui pariť cū vnum eſſe deſtiterit B.
Quonā inquā mō P. Vt in aīalibus inq̄t.
cū in vnū coeunt ac ꝑmanēt anima corp⁹ q;
id animal vocatur. Cū vero haec vnitas vtri
uſq; ſeparatione diſſoluiť. interire nec iam eē
aīal liquet. Ipſū q̄; corpus cū in vna forma
mēbrorū coniūctione ꝑmanet. hūana viſiť
ſpecies. At ſi diſtributae ſegregataeq; ꝑtes
corporis diſtraxerint vnitatē. deſinit eſſe q̄d
fuerat. Eoq; modo percurrēti caetera ꝓcul du
bio patebit ſubſiſtere vnūquodq; dū vnum
eſt. cū vero vnū eſſe deſinit iterire B. Cōſi
derāti inquā mihi plura mime aliud videť P
Eſt ne igitur inquit quod naturaliter agat.

relicta ſubſiſtẽdi appetẽtia · venire ad interi
tum corruptionemq; deſideret ¶ B · Si anima
lia inquã cõſiderem · quae habẽt aliquam vo
lẽdi nolẽdiq; naturam · Nihil inuenio quod
nullis extra cogẽtibus abiiciat manẽdi intẽti
onem · et ad interitum ſponte feſtinet · Omne
namq; animal tueri ſalutem laborat · mortem
vero perniciemq; deuitat · Sed quid de herb
arboribusq; · quid de inanimatis omnino cõ
ſentiam rebus prorſus dubito ¶ P · Atqui nõ
eſt quod de hoc poſſis ãbigere cũ herbas atq; ãr
bores intuearis primum ſibi cõuenientibus in
naſci locis · vbi quantum earum queat natu
ra · cito exareſcere atq; interire nõ poſſint Nã
aliae quidem campis aliae mõtibus oriuntur ·
alias ferunt paludes · aliae ſaxis haerent · ali
arum fecundae ſunt ſteriles arenae · quas ſi in
alia quiſpiam loca transferre conetur areſcãt
Sed dat cuiq; natura quod conuenit · et ne

dum manere poſſunt intereant elaborat·
Quid q̄ omēs velut in terras ore dimerſo tra
hūt alimēta radicib⁹· ac p̄ medullas robur
corticemq̨ diffundūt· Quid q̄ nobiliſſimuz
quidq̨· ſicuti medulla eſt· in interiore ſemp̄
ſede reconditur· extra vero quadā ligni firmi
tate tuetur· vltimus autē cortex aduerſuz cæ
li intemperiem quaſi mali patiēs defenſor op
ponit̄· Jam vero quāta eſt naturæ diligēti
a vt cūcta multiplicato ſemine ꝓpagentur·
quæ omnia nō modo ad tempus manēdi ve
rum generatim quoq̨ q̄ſi in ꝑpetuū ꝑmanen
di veluti quaſdā machinas eſſe quis neſciat
Ea etiam quæ inanimata eſſe creduntur nō
ne quod ſuum eſt quæq̨ ſimili ratione deſide
rant· Cur enī flāmas q̄dem ſurſum leuitas ve
hit? terras vero deorſū pondus deprimit· niſi
q̄ hæc ſingulis loca motiones q̨ cōueniunt·
Porro autē quod cuiq̨ cōſentaneum eſt id

vnūquodqꝫ ɔ̄ſeruat ſicuti ea q̄ ſunt inimica
corrumpūt. Jā vero que dura ſūt vt lapides
adhærent tenaciſſime ꝑtibus ſuis. ⁊ ne facile
diſſoluantur reſiſtunt. Quæ vero liquentia
vt aer atqꝫ aqua facile quidem diuidentibus
cedūt. ſꝫ cito i ea ſurſus a quibꝫ ſūt abſciſa re
labunt᷑. Ignis vero omnē refugit ſectionem
Neqꝫ nūc nos de volūtarijs aīe cognoſcētis
motibus. ſꝫ de naturali intētione tractauim⁹
Sicuti eſt q͂ acceptas eſcas ſine cogitatiōe
trāſigimus. q͂ in ſomno ſpiritū ducim⁹ neſci
entes. Nā ne in animalibꝫ quidem manēdi a
mor ex animæ volūtatibus. verū ex naturæ
principijs venit. Nā ſaepe mortē cogentibus
cauſis quā natura reformidat. volūtas ample
ctitur. Contraqꝫ illud quo ſolo mortalium
rerū durat diuturnitas. gignēdi op⁹. quod
natura ſemꝑ appetit interdū coercet volūtas
Adeo hæc ſui caritas nō ex aīali motiōe. ſed

ex naturali intẽtione ꝓcedit Dedit enĩ ꝓui dẽ
tia creatis a ſe reb⁹ hãc vel maximã manẽdi
cauſaꝫ vt quoad poſſunt naturalit̃ manere de
ſiderẽt. Quare nihil ẽ q̃ vllo mõ queas dubi
tare cũcta q̃ ſunt. appetere naturaliter ꝯſtã
tiã ꝑmanẽdi deuitare ꝑniciẽ. B. Cõfiteor in
quã nũc me indubitato cernẽ q̃ dudũ icerta
videbant̃. P. Quod aũt iquit ſubſiſtere ac
ꝑmanẽ appetit id vnũ eẽ deſiderat. Hoc enĩ
ſublato ne eẽ q̃dẽ cuiq̃m ꝑmanebit. B. Ve
rũ ẽ iquã. P. Oĩa igit̃ iq̃t vnũ deſiderãt. B.
Cõſẽſi. P. Sed vnũ id ipſũ mõſtrauim⁹ eẽ
qđ bonũ. B. Ita quidem. P. Cũcta igitur
bonũ petũt. quod quidem ita deſcribas licet
ipſũ bonũ eſſe quod deſideret̃ ab oĩb⁹. B. Ni
hil inquã verius excogitari poteſt Nã vel ad
nihilũ cũcta referunt̃. ⁊ vno veluti vertice de
ſtituta ſine rectoꝛe fluitabũt. ꝗ ſi q̃d ẽ ad q̃d
vniuerſa feſtinẽt id erit oĩm ſũmũ bonoꝝ. P.

Et illa nimium inquit · o alumne letor · ipſā eni mediæ veritatis notā mēte fixiſti · Sed in hoc pat uit tibi quod ignorare te paulo āte dicebas ¶B · Quid inqm ¶P · Quis eſſet iqt rerum omniū finis Js eſt eni profecto quod deſideratur ab omnibus · quod quia bonū eē collegimus · oportet rerum omnium finez bonum eſſe fateamur ·

¶Metrū vndecimū tercij de conſolatione libri ·

QVisquis ꝓfunda mēte veſtigat verū
Cupit qꝫ nullis ille deuijs falli ·
Jn ſe reuoluat intimi lucem viſus Longos qꝫ in orbem cogat inflectens motuſ · Animum qꝫ doceat quicquid extra molitur · Suis re truſum poſſidere theſauris · Dudum quod atra texit erroris nubes · Lucebit ipſo perſpicacius phebo Nō om̄e nāqꝫ mēte depulit lumē Obliuioſaz corpus inuehens molē · Hæret ꝓfecto ſemen introrſuz veri · Quod excitatur

ventilante doctrina· Nam cur rogati ſponte
recta cēſetis Ni merſus alto viuēt fomes cor
de· Q̄ꝺ ſi platonis muſa ꝑſonat verū· Quod
quiſqȝ diſcit immemor recordat᷑·

Proſa duodecima libri tercij.

NVm ego platoni inquā vehemēter
aſſentior· nā me horum iam ſecundo
cōmemoras· Primū q̄ memoriā corporea cō
tagione· dehinc cū meroris mole preſſ⁹ ami
ſiſti. P· Tū illa ſi priora inquit ↄceſſa reſpicias.
ne illud quidē longius aberit quin recorderis
quod te dudū neſciē ↄfeſſus es· B· Quid in
quā· P· Quibus ait illa gubernaculis mun
dus regat᷑· B· Memini inquā me inſcitiā me
am fuiſſe confeſſum· Sed quid afferas· licet
iam proſpiciā· planius tamē ex te audiē deſi
dero· P· Mūdū hunc inquit a deo regi paulo
āte minime dubitādū putabas· B· Ne nūc
quidem arbitror inquā· nec vnq̄ȝ dubitādū

puto P. Quibus q; in hoc ratioibus accedã breuiter exponã. Mundus hic ex tam diuer ſis cõtrarijs q; ꝑtibus in vnã formaz minime cõueniſſet. niſi vnus eſſet q̃ tam diuerſa cõiũ geret. coniuncta vero naturaꝝ ipſa diuerſi tas inuicẽ diſcors diſſociaret atq; diuelleret niſi eſſet vn⁹ q̃ quod nexuit cõtineret. Nõ tã vero certus naturæ ordo ꝓcederet. nec tam diſ poſitos motus locis tꝑib⁹ efficiẽtia ſpacijs q̃ litatib⁹ explicaret. niſi vnus eſſ; qui has mu tationũ varietates manẽs ipſe diſponeret. Hoc quicquid eſt quo condita manẽt atq; agitant᷑ vſitato cũctis vocabulo deum nomi no P. Tum illa. Cum hæc inquit ita ſenti as paruã mihi reſtaẽ operã puto. vt fœlicita tis compos patriã ſoſpes reuiſas. ſed quæ ꝓ poſuimus intueamur. Nonne in beatitudine ſufficientiã numerauimus. deumq; beatitudi nem ipſam eſſe conſenſimus B. Ita quidez

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

P. Et ad mundum igitur inquit regendum
nullis extrinſecꝰ adminiculis indigebit. ali
oquin ſi quo egeat plenã ſufficientiaꝫ nõ ha
bebit. B. Id inquã ita eſt neceſſarium. P.
Per ſe igitᷣ ſolũ cuncta diſponit. B. Nega
ri inquã nõ poteſt. P. Atqui deus ipſũ bonũ
eſſe mõſtratꝰ eſt. B. Memini iquã. P. Per
bonũ igitᷣ cũcta diſponit. ſiquideꝫ ꝑ ſe regit
oĩa quẽ bonũ eſſe ɔſenſimus. ⁊ hic eſt veluti
quidã clauus atqꝫ gubernaculũ. quo mũda
na machina ſtabilis atqꝫ incorrupta ſeruatᷣ
B. Vehemẽter aſſentior inquã. ⁊ id te pau
lo ante dicturã tenui licet ſuſpicione proſpe
xi. P. Credo iquit. iã enim vt arbitror vigi
lãtius ad cernẽda vera oculos deducis. ſʒ qđ
dicã nõ minus ad ɔtuendũ patet. B. Quid
inquã. P. Cum deus inquit oĩa bonitatis
clauo gubernare iure credatur. eademqꝫ oĩa
ſicuti docui ad bonũ naturali itẽtiõe feſtinẽt.

Nũ dubitari poteſt quin volũtarie regãt᷑ · ſe
qꝫ ad diſponẽtis nutũ veluti ꝯueniẽtia contẽ
perataqꝫ rectori ſponte ꝯuertãt ¶B· Ita in
quã neceſſe eſt · nec beatum regimen eſſe vide
ret᷑ · ſiquidem detrectãtiũ iugũ foret non obtẽ
perãtiũ ſalus ¶P· Nihil eſt igit᷑ qđ naturã ſer
uãs deo ꝯtraire conet᷑ ¶B· Nihil inquã ¶P·
Quid ſi conet᷑ ait · nũ tandem ꝓficiet quicq̃m
aduerſus eũ · quẽ iure potẽtiſſimũ beatitudis
eſſe conceſſimus ¶B· Prorſus inquã nihil va
leret ¶P· Nõ eſt igit᷑ aliquid quod ſũmo hu
ic bonõ vel velit vel poſſit obſiſtere ¶B· Non
inquã arbitror ¶P· Eſt igit᷑ ſummũ bonuꝫ in
quit qđ regit cũcta fortiter ſuauiterqꝫ diſpo
nit ¶B· Tũ ego q̃m inquã me non modo ea
quæ ꝯcluſa ſũma rationũ · verũ multo magis
hæc ipſa quibus vteris verba delectãt · vt tã
de aliqñ ſtulticiã magna lacerãtẽ ſui pudeat ·
¶P· Accepiſti inquit in fabulis laceſſentes cæ

lum gigantes · ſed illos quoq; vti condignū
fuit benigna fortitudo diſpoſuit · Sed vis ne
rationes ipſas inuicē collidamus · forſitan ex
huiuſmodi conflictatione pulchra quædam
veritatis ſcintilla diſſiliat ¶B · Tuo inquam
arbitratu ¶P · Deum inquit eſſe omnipotētē
nemo dubitauerit ¶B · Qui quidē inquam
mēte ↄſiſtat nullus prorſus ābigat ¶P · Qui
vero eſt inquit oīpotēs nihil eſt qđ ille non
poſſit ¶B · Nihil inquā ¶P · Nū igit̃ deus face
re malū poteſt ¶B · Mime inquā ¶P · Malum
igit̃ inquit nihil ē cū id facere ille non poſſit ·
qui nihil non poteſt ¶B · Ludis ne inquā me
inextricabilem laberȳthū rationibꝰ texens ·
Quæ nec quidem qua egrediaris introeas ·
nec vero quo introieris egrediare · Admira
bilem quēdam ſimplicitatis orbeꝫ complicas
Etenī pauloante a beatitudine incipiens eam
ſummum bonum eſſe dicebas quam in ſūmo

deo ſitam loquebare. Ipſum quoq; deum ſū
mum eſſe bonum plenāq; beatitudinē diſſere
bas. ex quo neminem beatū fore niſi qui pa
riter deus eſſet q̄ſi munuſculum dabas. Rur
ſus ipſā boni formā dei beatitudinis q; loque
baris eſſe ſubſtantiā. Ipſumq; vnum idipſū
eſſe bonū dicebas. quod ab omni rerū natu
ra peteret. Deum q̄ bonitatis gubernaculis
vniuerſitatē regē diſputabas. volētiaq; cū
cta parere illi. nec vllā mali eſſe naturā. atq;
haec nullis extrinſecus ſūptis. ſed altero ex
altero fidē trahente inſitis domeſtiſticis q; p
batioibus explicabas ¶ P. Tū illa. Minime
inquit ludimus. rēq; omniū maximā dei mu
nere quē dudū deprecabamur exegimus Eā
eſt enī diuinae forma ſubſtātia. vt neq; i ex
terna dilabat. nec in ſe externū aliquod ipſā
ſuſcipiat. Sed ſicut de ea Permenides ait.
omnem tu circulo adducis ſponte multitudi

nē id eſt. Rex orbem mobilē rotat. dū ſe im
mobilem ipſa ↄſeruat. Q̄ꝺ ſi rationes q̄ȝ non
extra petitas. ſȝ itra rei quā tractabamus am
bitū collocatas agitauim⁹ nihil ē qꝺ admire
re cū platone ſanciēte didiceris cognatos de q̄
bus loquimur rebꝯ oportere eſſe ſermones.

¶ Metrū duodecimū libri tercij

FOelix q̄ potuit boni. Fōtez viſere lu
cidū. Foelix q̄ potuit grauis Terræ
ſoluē vincula. Quōdā funera cōiugis Vates
treicim⁹ gemēs Poſtq̄ȝ flebilibꝯ modis Sil
uas currere mobiles Amnes ſtare coegerat.
Junxitq; intrepidum latus Seuis cerua leo
nibus Nec viſum timuit lepus. Jam cantu
placidum canem. Cum flagrantior intima
Feruor pectoris vreret.
Nec qui cuncta ſubegerant.
Mulcerent dominum modi.
Jmmites ſuperos quærēns

Infernas adijt domos · Illic blāda ſonanti
b⁹ Cordis carmina tēperās Quicq̄d p̄cipuis
deae · Mr̄is fontib⁹ hauſerat Quod luctus da
bat ipotens Quod luctū geminā⁹ amor · De
flet tenara cōmouēs Et dulci veniā prece
Vmbrarū dn̄os rogat · Stupet tergeminus
nouo Captus carmine ianitor Quae ſontes a
gitāt metu · Vltrices ſcelerū deae Iā moeſtae
lacbrymis madent Non ixionium caput Ve
lox p̄cipitat rota Et longa ſiti perditus
Spernit flumina tātalus Vultur dū ſatur ē
modis Nō traxit ticij iecur Tandē vincimur
arbiter · Vmbrarū miſerās ait · Donamus co
mitem viro Emptam carmine coniugem Sz
lex dona coerceat Ne dum tartara liquerit
Fas ſit lumina flectere · Quis legē det amā
tib⁹ Maior lex amor eſt ſibi · Heu noctis ꝓpe
terminos Orpheus euridicen ſuam Vidit · ꝑ
didit · occidit ·

Vos hæc fabula reſpiát · Quicūq3 in ſuperū diem · Mentem ducere quæritis Nam qui tartareum in ſpecus Victus lumina flexerit Quicquid precípuū trahit · Perdit dū videt inferos

¶ Finito libro tercio · incípit liber quartus de conſolatione philoſophiæ ·

HAec cū philoſophia dignitate vultus ⁊ oris grauitate ſeruata leniter ſuauiterq3 cecíniſſet Tū ego non dū penitus inſiti mœroris oblitus · intentionē dicere adhuc aliquid parātis abrupi Et o inq̄3 p̄uia veri luis · quæ vſq3 adhuc tua fudit oratio · tum ſui ſpeculatioē diuina · tū tuis rationib9 inuicta patuerunt · Eaq3 mihi et ſi ob iniuriæ dolorē nuper oblita · non tamen ante hac prorſus ignorata dixiſti · Sed ea ipſa eſt vel maxima noſtri cau

ſa moeroris · q̄ cū rerū bonus rector exiſtat ·
vel eſſe oīno mala poſſint vel ipunita pretere
ant · Quod ſolū q̄nta dignū ſit admiratione
ꝓfecto cōſidera · At huic aliud maius adiun
git̄ · Nā iperāte florēteq̄ nequicia · virtus nō
ſolū premijs caret · verūetiā ſceleratoruꝫ pedi
bus ſubiecta calcat̄ · ⁊ in locum facinorū ſup
plicia luit · Quae fieri in regno ſciētis oīa po
tētis omnia · ſꝫ bona tātūmodo volentis dei · ne
mo ſatis poteſt nec admirari nec ꝯqueri · P ·
Tum illa ⁊ eſſet inquit infiniti ſtuporis oībꝫ
q̄ horribilius monſtris ſic vt tu aeſtimas in
tāti velut patriſfamilias diſpoſitiſſima domo
vilia vaſa colerent̄ precioſa ſordeſcerēt · Sed
nō ita eſt · Nā ſi ea quae paulo ante concluſa
ſunt incōuulſa ſeruātur · ipſo de cuius nūc re
gno loquimur auctore cognoſces · ſemꝑ qui
dem potētes bonos eſſe · malos vero abiectos
ſēꝑ atq̄ imbecilles · nec ſine pena vnq̄ꝫ eē vicia

nec ſine p̄mio v̄tutes. bonis fœlicia. malis ſē
ꝑ iſfortunata ↄtingē. Multaq; id genus. q̄ ſo
pitis q̄relis firma te ſoliditate corroborēt. Et
qm̄ veræ formā btitudis me dudū monſtrāte
vidiſti. quo etiā ſita ſit agnowiſti. decurſis
oibus q̄ p̄termittere neceſſariū puto viā tibi q̄
te domū reuebat oſtēdā. Penas etiā tuæ mē
ti q̄bo ſe i altū tollē poſſit affigā. vt ꝑturba
tione depulſa ſoſpes i patriā meo ductu mea
ſemita. meis etiā vehiculis reuertaris.

Metrū primū quarti libri.

Sunt etenī pēnæ volucres mihi.
Quæ celſa conſcendant poli.
Quas ſibi cum velox mens induit.
Terras peroſa deſpiat.
Aeris imrmenſi ſupērat globum.
Nubes q; poſt tergum videt.
Quiq; agili motu calet ætheris
Trāſcendit ignis verticem.

Donec in aſtriferas ſurgat domos · Phœbo
q; coniugat vias Aut comitetur iter gelidi ſenis
Miles coruſci ſideris · Vel quocunq; micans nox
pingitur · Recurrat aſtri circulum · Atq; vbi iam
exhauſti fuerit ſatis Polum relinquat extimum
Dorſaq; velocis premat ætheris Compos verendi luminis · Hic regium ſceptrum dominus tenet · Orbis q; habenas temperat · Et volucrem currum
ſtabilis regit · Rerum coruſcus arbiter Huc
te ſi reducem referat via · Quam nunc requiris
immemor · Hæc dices memini patria eſt mihi Hinc ortus hic ſiſtam gradus · Quod ſi terrarum placeat tibi · Noctem relictam viſere
Quos miſeri toruos populi timent · Cernes
tyrannos exules ·

Proſa ſecunda quarti libri ·

Num ego pape inquam vt magna promittis · nec dubito quin poſſis efficere tu modo quem excitaueris ne moreris · P · Pri

mũ igiur inquit bonis ſemper adeſſe potẽtiã · malos cũctis viribus eſſe deſertos agnoſcas licebit quorũ quidem alterum demõſtratur ex altero · Nã cum bonũ malũq; contraria ſint ſi bonũ potẽs eſſe conſtiterit · liquit imbecillitas mali · at ſi fragilitas clareſcat mali · boi firmitas nota eſt · Sed vti noſtræ ſententiæ fides abundãtior ſit alterũtro calle procedam · nũc hinc · nunc inde ꝓpoſita cõfirmans Duo ſũt quibus omnis humanorũ actuũ cõſtat effectus · volũtas ſcȝ ac poteſtas · quorũ ſi alterutrũm deſit nihil eſt quod explicari queat · deficiente eteni voluntate ne aggreditur quideȝ quiſq; quod nõ vult · at ſi poteſtas abſit · voluntas fruſtra ſit Quo ſit vt ſi quẽ videas velle adipiſci quod minime adipiſcat᷑ · huic obtinendi quod voluerit defuiſſe valentiã dubtare non poſſis B · Perſpicuũ eſt inquam · nec vllo modo negari poteſt P · Quẽ vero

effeciſſe quod voluerit videas. num etiã po
tuiſſe dubitabas ¶ B. Mime ¶ P. Quod vero
quiſq; poteſt in eo validus. quod vero non
poteſt in hoc imbecillis eẽ cẽſendus eſt ¶ B. Fa
teor inquã ¶ P. Meministi ne igit᷑ inq̃t ſupio
rib9 rationibus eſſe collectũ intentionẽ omnẽ
voluntatis humanæ q̃ diuerſis ſtudijs agit᷑
ad beatitudinẽ feſtinare. Memini inq̃z id q̃z
eſſe demonſtratũ ¶ P. Nũ recordaris btitudi
nem ipſũ eſſe bonũ. eoq; mõ cũ beatitudo pe
titur ab oibus deſiderari bonũ ¶ B. Mime iq̃m
recordor qm̃ id memoriæ fixũ teneo ¶ P. Oẽs
igitur hoieſ boni parit᷑ ac mali indiſcreta intẽ
tione ad bonũ puenire nitũt᷑ ¶ B. Ita inq̃m
cõſequẽs eſt ¶ P. Sz certũ eſt adeptione boni
bonos fieri ¶ B. Certũ ¶ P. Adipiſcunt᷑ igit᷑
boni quod appetũt ¶ B. Sic videt᷑ ¶ P. Ma
li vero ſi adipiſcerẽt᷑ qđ appetũt bonũ. mali
eſſe nõ poſſet ¶ B. Ita ẽ ¶ P. Cũ igit᷑ vtriq;

bonū petāt ſibi q̄dem adipiſcūt᷑ · illi vero mi
nime · Nū dubiū ē bonos q̄dē potētes eē · q̄ ve
ro mali ſūt imbecilles B · Quiſq̄s inquā dubi
tat · nec rerū naturā nec ꝯſequētiā ꝑt cōſidera
re rationū P · Rurſ⁹ inq̄t Si duo ſint q̄bus
idē ſm naturā ſit · eorūq; vn⁹ naturali officio
id ipſū agat atq; ꝑficiat · alter vero naturale
illd' officiū mīme adminiſtrare queat · alio ve
ro modo q̄m naturæ cōuenit non quidem im
pleat ꝓpoſitum ſuū ſ; imitetur implentē · quē
nā horuz valentiorē eſſe decernis B · Et ſi cō
iecto inquā quid velis · planius tñ audire de
ſidero P · Ambulādi iq̄t motū ſm naturā eē
hoibꝫ nū negabis B · Mīme iquā P · Eiuſ
q; rei pedū officiū eſſe naturale nū dubitas ·
B · Ne hoc q̄dē inq̄m P · Si q̄s igit᷑ pedibꝫ
icedē valēs ābulet · ali⁹q; cui hoc nāle pene
deſit officiū maibꝫ nitēs ābulaē conet᷑ q̄s iure
hoꝝ valētioꝛ exiſtiari ꝑt B · Cōtexe inquā

caeterā · nam quin naturalis officij · potens eo
qui idez nequeat valētior ſit nullus ambigat
¶P · Sed ſummū bonū quidez aeque malis bo
nis qꝫ ꝓpoſitum · boni quidem naturali officio
virtutū petūt · Mali vero variā ꝑ cupiditatē
quod adipiſcendi boni naturale officiū non
eſt idipſum conant̉ adipiſci · An tu aliter exi
ſtimas ¶B · Minime inquā · nā etiam quod ē
cōſequens patet Ex his enim quae conceſſerī
bonos q̄dem potētes · malos vero eſſe neceſſe
eſt imbecilles ¶P · Recte inq̄t ꝑcurris̉ id qꝫ v
ti medici ſperaē ſolent · indicium eſt erectae iā
reſiſtentis̉ qꝫ naturae · Sed qm̄ te ad itelligē
dū promptiſſimū eſſe cōſpicio · crebras cōacer
uabo rationes Vide eni quāta vicioſorū ho
minū pateat infirmitas · qui ne ad hoc quidez
ꝑueniē queunt · ad quod eos naturalis duc̄t
ac poene compellit intentio Et quid ſi hoc tā
magno ac poene invicto praeeuntis naturae

deſererent auxilio · Conſidera vero quãta ſce
leratos hoĩes habeat ĩpotentia · Neq; eni levia
aut ludicra premia petũt · q̄ conſeq̄ atq; obti
nere nõ pñt · ſed circa ipſam rerũ ſummã verti
cem q; deficiũt · nec in eo miſeris cõtingit effe
ctus q ſolũ dies noctes q; moliunt · In qua
re bonorũ vires eminẽt Sicut eni eũ qui pedi
bus incedens · ad eum locu; vſq; puenire po
tuiſſet · quo nihil vlterius puiũ iaceret inceſſui
ambulãdi potẽtiſſimũ eſſe cenſeres · ita eum
qui expetẽdorum finem quo nihil vltra eſt ap
prehendit potẽtiſſimũ neceſſe eſſe iudices Ex
quo fit quod huic obiacet · vt ijdem ſceleſti
viribꝰ oibus videant eſſe deſerti · Cur eni reli
cta virtute vicia ſectãt ? inſcitia ne bonorũ ·
ſed quid eneruacius ignorantie cecitate · An
ſectanda noverunt · ſed trãſverſos eos libido
precipitat · ſic quoq; intemperãtia fragiles ſũt
q̄ obluctari vicio nequeunt · An ſcientes volẽ

tesꝰ qꝫ bonū deſerūt · ad vicia deflectuntꝛ · Sꝫ
hoc modo non ſolū potentes eſſe · ſed omnino
eſſe deſinunt · Nam qui cōmunem omnium q̄
ſunt finem relinquūt · paritꝛ qꝫ eſſe deſiſtūnt ·
Quod quidem cuipiā mirū forte videatꝛ · vt
malos qui plures hominū ſūt eoſdem nō eē di
camusꝰ · ſed ita ſeſe res habet Nā qui mali ſūt
eos malos eſſe nō abnuo · ſed eoſdem eſſe pu
re atqꝫ ſimpliciter negō · Nam vti cadauer ho
minē mortuū dixeris · ſimpliciter vero hoiēm
appellare non poſſis · ita vicioſos malos qui
dem eſſe conceſſerim. ſed eſſe abſolute nequeā
cōfiteri Eſt enī quod ordinē retinet ſeruatqꝫ
naturam · Quod vero ab hac deficit · eſſe etiā
quod in ſui natura ſitum eſt derelinquit · Sꝫ
poſſūt inquies mali · ne ego quidēꝫ negauerī
ſed haec quidem eorum potentia nō a viribꝰ
ſed ab imbecillitate deſcendit · Poſſūt etiaꝫ ma
la q̄ minime valerēt ſi in bonorū efficiētia ma

nere potuiſſet. Quae poſſibilitas eos euidenti
us nihil poſſe demonſtrat. Nā ſicuti pauloan
te collegimus malū nihil eſt cum mala tantū
modo poſſint. nihil poſſe improbos liq̄t. B.
Perſpicuū eſt P. Atq; vt intelligas q̄ nam
ſit huius potētiae vis ſūmo bono nihil potenti
us eē paulo ante diffiniuimus B. Ita ē inq̄
P. Sed idē inquit facere malū nequit. B.
Minime P. Eſt igit̄ inquit aliquis qui oīa
poſſe homines putet B. Niſi quis iſaniat ne
mo P. Atqui iidem pñt mala B. Vtinam
quidem inquam nō poſſent P. Cum igitur
bonorum tantūmodo potens poſſit omnia nō
vero q̄ant oīa potentes etiā malorū eoſdē qui
mala pñt min9 poſſe maīfeſtū ē Huc accedit
ꝙ oēz potētiā int̄ expetēda numerādā. oiaq;
expetēda referri ad bonū. velut ad quoddaz
naturae ſuae cacumen oſtendim9 Sz patrādi
ſceleris poſſibilitas referri ad bonū nō poteſt

Expetēda igiť nō eſt Atq̄ omnis potētia ex
petenda eſt. Liquet igiť malorū poſſibilita
tē nō eſſe potētiā. Ex quibꝰ omnibꝰ bonorū
q̄dem potētia. malorū vero minime dubitabi
lis apparet infirmitas. Verāq3 illā Platonis
eē ſententiā liquet Solos quod deſideret face
re poſſe ſapiētes. iprobos vero exercere quidē
qđ libeat. q̄d vero deſiderēt explē non poſſe.
Faciūt eni quae libet dū p ea quibꝰ delectāť
id bonū quod deſiderāt ſe adepturos putant.
ſed minime adipiſcunť. qm̄ ad beatitudinē
probra nō veniunt.

Metrū ſecundum libri quarti.

Quos vides ſedere celſo Solij culmine
reges. Purpura claros nitente. Se
ptos triſtibus armis Ore toruo cōminātes
Rabie cordis anhelos Detrahat ſi q̄s ſupbis
Vani tegmina cultus Jā videbit intꝰ arctas
Dn̄os ferre catenas. Hinc eni libido verſat.

Auidis corda venenis Hinc flagellat ira mē
tem Fluctus turbida tollens Moeror aut ca
ptos fatigat Aut ſpes lubrica torquet Ergo
cuꝫ caput tot vnū Cernas ferre tyrānos
Nō facit quod optat ipſe. Dn̄s pſſus iniquis

Proſa tercia libri quarti.

Vides ne igit̄ quāto in coeno probra
voluant̄. qua probitas luce reſplēde
at. In quo perſpicuū eſt. nunq̄m bonis pre
mia. nunq̄ꝫ ſua ſceleribꝰ deeſſe ſupplicia Re
rū eteni quae gerunt̄. illud ꝓpter quod vnaq̄
q; res gerit̄ ciuſde rei premiū eſſe non iniuria
videri poteſt. vti currenti in ſtadio ꝓpter quā
curritur iacet premiū corona. Sed beatitudi
nē eē idipſū bonū ꝓpter quod oia gerūt̄ oſtē
dimus Eſt igit̄ humanis actibus ipſū bonū
veluti premiū ꝯmune ꝓpoſitū Atqui hoc a bo
nis non poteſt ſeparari. Neq; eni bonus vltra
iure vocabit̄ qui careat bono. quare ꝓbos mo

res ſua premia nō relinquūt. Quantūlibet igi
tur ſeuiāt mali. ſapienti tamē corona nō deci
det. non areſcet. Neq; eni pbis aīmis ppriū
decus aliena decerpit improbitas. Qd ſi ex
trinſecus accepto letaret. poterat hoc vel ali
us quiſpiam. vel ipſe etiā qui cōtulisset aufer
re. Sz qm̄ id ſua cuiq; pbitas cōfert tū ſuo
premio carebit. cū pbus eſſe deſierit. Poſtrē
mo cū omne pmiū icārco appetat. qm̄ bonū
eſſe credit. quis boni ɔpotē pmij iudicet exp
tem At cui? premij oīm pulcherrimi maximi
q;. Memēto eni illius corollarij quod paulo
ante precipuū dedi ac ſi collige Cū ipſū bonū
beatitudo ſit bonos oēs eo ipſo q; boni ſunt fie
ri beatos liquet. Sz q̄ bti ſūt deos eē ɔuenit.
Eſt igit premiū bonorū qd nullus deterat di
es. nulli? minuat poteſtas. nulli? fuſcet im
pbitas deos fieri Quae cū ita ſint. de malorū
quoq; inſepabili poena dubitare ſapiēs neq̄

āt· Nā cum bonū malumq̨ itē poena atq̨ p̄mium aduerſa fronte diſſideant q̄ in boni pre
mio videmus accidere· eadem neceſſe eſt i ma
li poena contraria pte reſpondeant Sicut igi
tur probis pbitas ipſa ſit premium· ita ipro
bis nequicia ipſa ſuppliciū eſt· Iā vero q̄ſq̄s
afficiāt poena· malo ſe affectū eē nō dubitat
Si igitur ſeſe ipſi æſtimaē velint pnt ne ſibi
ſupplicij exptes videri· quos omniū malorū
extrema nequicia nō afficiāt mō· verūetiā vae
hementer inficiāt· Vide autē ex aduerſā parte
bonorum quae improbos poena comitetur·
Omne namq̨ quod ſit vnum eſſe· ipſumq̨
vnum· bonum eſſe paulo ante didiciſti· Cui
conſequens eſt vt oē quod ſit id etiā bonū eē
videat Hoc igit mō q̄cq̄d a bono deficiāt eē de
ſiſtit· q̄ fit vt mali deſināt eē q̄d fuerāt Sed
fuiſſe hoīes adhuc ipſa hūana corpis reliqua
ſpecies oſtentat· Quare verſi in maliciaz hu

manā qꝫ amiſerē naturā· Sed cū vltra hoīes
quenqꝫ prouehere ſola ꝓbitas poſſit· Neceſſe
eſt vt quos ab humana cōditione deiecīt· in
fra hoīs merituꝫ detrudat iprobitas· Euenit
igiť vt quē transformatū vicijs videas hoīem
æſtimare nō poſſis· Auaricia feruet alienaꝝ
opum violentus ereptor· ſimilē lupo dixeris
Ferox atqꝫ inquiet⁹ linguā litigijs exercet
cani ꝯparabilis· Inſidiator occultus ſurripuiſ
ſe fraudibus gaudet· vulpeculis exequetur
Ire itēperās fremit· leonis animū geſtare cre
datur· Pauidus ac fugax nō metuenda for
midat ceruis ſimilis habeatꝰ Segnis ac ſtupi
dus torpet aſinū viuit· Leuisꝰ ac icōſtāsꝰ ſtu
dia ꝑmutat· nil ab auibꝰ differt· Foedis im
mundisꝰ qꝫ libidibꝰ imergiť ſordide ſuis volu
ptate detineť Ita fit vt q̄ ꝓbitate deſerta hō
eſſe deſierit· cum in diuinam conditionē trāſi
re non poſſit vertatur in beluam

Metrũ terciũ quarti libri.

Vela naricij ducis Et vagas pelago rates Eurus appulit iſulæ. Pulchra que reſidens dea. Solis edita ſemine. Miſcz hoſpitibus nouis Tacta carmine pocula. Quos vt in varios modos Vertit herbi potēs manus Hunc apri facies tegit. Ille marmaricus leo. Dente creſcit ⁊ vnguib. Hic lupis nuper additus. Flere dũ parat vlulat. Ille tigris vt indica. Tecta mitis obābulat. Sz licet varijs malis Numen arcadis alitis Obſitum miſerans ducem Peſte ſoluerit hoſpitis. Jam tamen mala remiges. Ore pocula traxerant. Jam ſues cerealia Glande pabula verterant. Et nihil manet integrũ Voce corpore ꝑditis Sola mēs ſtabilis ſupra. Monſtra quæ patitur gemit. O leuem nimiũ manũ Nec potentia gramina. Mēbra quæ valeāt licet Corda vertere non valent. Intus eſt hoim vigor

Arce cōditus abdita. Haec venena potentis
Detrahūt hominē ſibi. Dira quae penitus me
ant. Nec nocentia corpori. Mētis vulnere ſe
uiunt.

Proſa quarta quarti libri.

Vm ego fateor inquā. nec iniuria di
ci video. viciosos tametſi hūani cor
poris ſpeciē ſeruēt i beluas tn̄ aiorum quali
tate mutari. Sed quorū atrox ſcelerataq; mēs
bonorū pniciae ſeuit idipſū eis licere noluiſſem
P. Nec licet inqt vti couenienti monſtrabit
loco. ſed tamē ſi idipſū quod eis licere credi
tur auferat. magna ex pte ſceleratorū hoim
poena reuelet. Et eni quod icredibile cuiqm
forte videat. ifoeliciores eē necē eſt malos cū
cupita pfecerūt. qm ſi ea q cupiūt implē non
poſſint. Nam ſi miſeruz eſt voluiſſe praua. po
tuiſſe miſerius eſt. ſine quo volūtatis miſerae
langueret effectus. Itaq; cum ſua ſingulis

miſeria ſit triplicí infortunio neceſſe eſt vrgẽ
antur · quos videas ſcelus velle ⁊ poſſe ⁊ per
ficere ¶ Boetius · Accedo inquã ſed vti hoc in
fortunio cito careant patrandi ſceleris poſſibi
litate deſerti vehementer exopto ¶ P · Care
bunt inquit ocius · q̃m vel tu forſitan velis
vel illi ſeſe aeſtiment eſſe carituros · Neqꝫ eni
eſt aliquid in tã breuibus vitae metis ita ſecũ
rum · quod expectare longum immortalis p̃
ſertim animus putet · Quorum magna ſpes
et excelſa facinorum machina repentino atqꝫ
inſperato ſaepe fine deſtruitur · Quod quidẽ
illis miſeriae modum ſtatuit · Nam ſi nequicia
miſeros facit · miſerior ſit neceſſe eſt diutur
nior nequam · Quos infoelicíſſimos eſſe iudi
carem · ſi non eorum maliciam ſaltem mors ex
trema finiret · Etenim ſi de prauitatis infortu
nio vera concluſimus · infinitam liquet eſſe
miſeriam · quam eſſe conſtat eternam ¶ B ·

Tum ergo mira quidem inquam ⁊ cõceſſu dif
ficilis illatio · ſed his eam quæ prius conceſſa
ſuit nimium cõuenire cognoſco P · Recte in
quit æſtimas · ſed qui cõcluſioni accedere du
rũ putat · æquum eſt vel falſum aliquid p̄ceſ
ſiſſe demonſtret · vel collationem ꝓpoſitionuꝫ
non eſſe efficacem neceſſariæ cõcluſionis oſtẽ
dat · Alioquin conceſſis p̄cedentibus nihil ꝓr
ſus eſt quod de illatione cauſet᷑ · Nã hoc quo
qꝫ quod dicã non minus mirũ videatur · ſꝫ ex
his quæ ſumpta ſunt æque eſt neceſſarium ·
B · Quidnam inquã P · Foeliciores eſſe in
quit improbos ſupplicia luentes · q̃m ſi eos
nulla iuſticiæ poena coerceat · Neqꝫ id nunc
molior quod cuiuis veniat in mentem · corri
gi vltione prauos mores · ⁊ ad rectum ſup
plicij terrore deduci · cæteris quoqꝫ exemplũ
eſſe culpanda fugiendi · Sed alio quodam
modo infoeliciores eſſe improbos arbitror im

punitos · tametſi nulla ratio correctiōis · nul
lus reſpectus habeatur exempli ¶B. Et q̄s e
rit inquā p̄ter hos alius mod⁹? ¶P. Et illa bo
nos inquit eſſe foelices · malos vero miſeros
nōne cōceſſimus ¶B. Ita eſt inquā ¶P. Si
igit̄ inquit miſeriæ cuiuſpiam bonū aliquod
addatur nōne foelicior eſt eo cui⁹ pura ac ſo
litaria ſine cuiuſq̄m boni admixtione miſeria
eſt ¶B. Sic videt̄ inquā ¶P. Quid ſi eidem
miſero qui cunctis careat bonis p̄ter ea quib⁹
miſer eſt · malum aliud fuerit annexum · nō
ne multo infoelicior eo cenſendus eſt · cui⁹ in
fortunium boni participatione releuatur ¶B
Quidni inquam ¶P. Habent igitur improbi
cum puniuntur quidem boni aliquid annexū
poenam ipſā ſcilicet quæ ratione iuſticiæ bo
na eſt · iidemq; cū ſupplicio carent · ineſt a
liquid alterius mali ipſa impunitas · quā ini
quitatis merito malum eſſe cōfeſſus es ¶B.

Negare nō poſſū. P. Multo igitur infœlicio
res improbi ſunt iniuſta īpunitate donati q̄m
iuſta vltione puniti. Sed puniri improbos
iuſtū. impunitos vero elabi iniquū eſſe mani
feſtū eſt. B. Quis id neget. P. Sed nec il
lud quidē ait quiſq̃ negabit bonū eſſe omne
quod iuſtum eſt contraq; quod iniuſtuz eſt
malū liquet eſſe. B. Tū ego. Iſta q̄dem cō
ſequentia ſunt eis quæ pauloante cōcluſa ſūt
Sed queſo inquā te. Nulla ne animarū ſup
plicia poſt defunctū morte corpus relinquis.
P. Et magna quidem inquit quorū alia pœ
nali acerbitate. alia vero purgatoria clemen
tia exerceri puto. Sed nūc de his diſſerere cō
ſilium nō eſt. Id vero hactenus egimus. vt
quæ indigniſſima tibi videbat᷑ maloruz poteſ
ſtas eam nullam eſſe cognoſceres. quos q;
īpunitos q̄rebare. videres nūq̄m īprobitatis
ſuæ carē ſupplicijs. Licētiā quā cito finiri p̄ca

baris nec lõgã eẽ diceres · ĩfœliciorẽq́ȝ fore ſi
diuturnior infœliciſſimã vero ſi eſſ ȝ æterna ·
Poſt hæc miſeriores eẽ ĩprobos iuſta ĩpuni
tate dimiſſos q̃m iuſta vltione punitos · Cui
ſẽtẽtiæ cõſequẽs eſt · vt tũ demuȝ grauioribꝰ
ſupplicijs vrgeãtᷣ cũ ĩpuniti eſſe credũtᷣ B
Tũ ego cũ tuas inquã rationes ꝯſidero · nihil
dici verius puto · At ſi ad hominũ reuertar iu
dicia · quis ille eſt cui hæc nõ credenda mõ ·
ſꝫ ſaltem audienda videantᷣ P · Ita ẽ inquit
illa · nequeũt eñi oculos tenebrĩs aſſuetos ad
lucẽ ꝑſpicuæ veritatis attollẽ · ſimiles q́ȝ aui
bus ſunt quarum intuitum nox illuminat · di
es cæcat · Dum enim non rerũm ordinem ſed
ſuos intuentur affectus · vel licẽtiam · vel im
punitatẽ ſcelerũ putãt eẽ fœlicẽ · Vide ãt q̃d
æterna lex ſãciat Melioribꝰ aĩm ſi cõfõrmaueris
nihil opꝰ ẽ iudice p̃miũ deferẽte tu te ipſe ex
cellẽtioribꝰ addidiſti · Si ſtudiũ ad peiora

deflexeris extra ne queſieris vltorē. tū te ipſe
in deteriora detruſiſti. veluti ſi vicib⁹ ſordidā
humū cælumq; reſpiciās. cūctis extra ceſſan
tibus ipſa cernēdi ratione nūc cœno. nūc ſide
ribus intereſſe videaris At vulgus iſta non re
ſpiciāt Quid igitur. his ne accedamus quos
beluis ſimiles eſſe mōſtrauimus. Quid ſi q̄s
amiſſo penitus viſu ipſū etiā ſe habuiſſe obli
uiſceret̄ intuitum. nihilq; ſibi ad humanā p
fectionem deeſſe arbitraretur. num vidētes e
adem cæcos putaremus. Nōne illud quidem
acquieſcent. quod æque validis rationū niti
tur firmamētis infœliciōes eſſe eos qui faciūt
q̄m qui patiātur iniuriam B. Vellem inq̄z
has ipſas audire ratioēs P. Oēm inquit im
probum ſupplicio dignum negas B. Mini
me inquā P. Infœlices vero eſſe qui ſūt im
probi multipliciter liquet B. Ita eſt inquā
P. Qui igitur ſupplicio digni ſunt miſeros

eſſe nõ dubitas? B. Cõuenit inquã P. Si
igitur cognitor ait reſideres · cui ſuppliciũ iſe
rendum putares ei ne qui feciſſet an qui pertu
liſſet iniuriam B. Nec ambigo inquam q̃n
perpeſſo ſatiſfacerẽ dolore facientis? P. Miſeri
or igitur tibi iniuriae illator q̃m acceptor eſſe
videret? B. Conſequit̃ inquã Hac igitur a
liis q̃ de cauſis ea radice nitẽtib⁹ q turpitudo
ſuapte natura miſeros faciat · apparet · illatã
cuilibet iniuriã nõ accipientis · ſ inferentis eẽ
miſeriã P. Atqui nunc ait contra faciunt ora
tores · Pro his enĩ q̃ graue q̃d acerbumq p
peſſi ſunt miſeratiõẽ iudicum excitare conã
tur · cũ magis admittẽtibus iuſtior miſeratio
debeat · quos nõ ab iratis ſed a propiciis po
tius miſerãtibus q accuſatoribus ad iudiciũ
veluti aegros ad medicũ duci oportebat · vt
culpae morbos ſupplicio reſecarẽt · quo pacto
defenſorũ opa vel tota frigeret · vel ſi pdeſſe

hominibus mallet in accuſationis habitū ver teretur. Ipſi quoq; iprobi ſi eis a liqua rimu la virtutē relictā fas eſſet aſpicere. viciorūq; ſordes pœnarū cruciatib⁹ ſe depoſituros vide rent. cōpenſatione adipiſcēde pbitatis nec hos cruciatus eſſe dicerent. defenſorūq; operā repudiarēt. ac ſe totos accuſatoribus iudici buſq; pmitterēt. Quo fit vt apud ſapientes nullus prorſus odio locus relinquat. Nā bo nos quis niſi ſtultiſſimus oderit. malos vero odiſſe ratione caret. Nā ſicuti corporū lāguor ita vicioſitas quidam eſt quaſi morbus ani morum. Cū ægros corpore minime dignos odio. ſed potius miſeratione iudicemus. mul tō magis nō inſequēdi. ſz miſerādi ſunt. quo rū mentes omni languore atrocior vrget im probitas.

¶Metrum quartum libri quarti.

QVid tātos iuuat excitare mot?·
Et ꝓpria fatū ſolicitare manu· Si mortem pe
tit ꝓpinquat ipſa· Sponte ſua volucres nec re
moratur equos· Quos ſerpens leo tigris vr
ſus aper Dente petunt· idem ſe tamē enſe pe
tunt· An diſtant quia diſſidentq; mores In
iuſtas acies ⁊ fera bella mouēt Alternis q; vo
lunt perire telis Nō eſt iuſta ſatis ſeuiciae rati
o· Vis aptā meritis vicem referre· Dilige iu
re bonos ⁊ miſereſce malis·

Proſa quinta libri quarti

HInc ego video inquā quae ſit vel foe
licitas· vel miſeria in ipſis proborum atq; im
proborū meritis conſtituta· Sed in hac ipſa
fortuna populari non nihil boni maliue ineſſe
perpendo· Neq; enim ſapientum quiſquā ex
ul inops· ignominioſus q; eſſe malit potius
q̄m pollens opibus· honore reuerendus·

potentia validus in ſua pmanēs vrbe florere.
Hic eni clarius teſtatius q̃ ſapientiæ tracta
tur officiū· cū in cōtingentes populos regenti
um quodāmodo beatitudo tranſfunditur Cū
preſertim carcer lex cæteraq̃ legaliū tormen
ta pœnarū pniciofis potius ciuib' ppter quos
etiā conſtituta ſunt debeant· Cur hæc igit'
verſa vice mutent'· ſcelerūq̃ ſupplicia bonos
premant· premia virtutū mali rapiant. vehe
menter admiror. quæq̃ tā iniuſte cōfuſionis
ratio videat' ex te ſcire deſidero Minus etenim
mirarer ſi miſceri omia fortuitis caſibus crede
rem Nūc ſtuporē meū deus rector exaggerat
qui cum ſæpe bonis iucūda malis aſpera· cō
traq̃ bonis dura tribuat· malis optata conce
dat· niſi cauſa deprehēdat'· quid eſt q̃ a for
tuitis caſibus differre videat' P· Nec mirū
inquit ſi quid ordinis ignorata ratione teme
rariū cōfuſumq̃ credat'· Sed tu quāuis cau

ſā tātæ diſpoſitionis ignōres · tñ qm̄ bonus mundū rector temperat recte fieri cuncta ne dubites · ¶Metrū quintū quarti libri ·

SJ quis arcturi ſidera neſcit · Propin qua ſūmo cardie labi · Cur legat tar dus plauſtra bootes Mergatqꝫ ſeras æquore flāmas Cum nimis celeres explicet ortus Le gem ſtupebit ætheriſ alti Palleāt plenæ cor nua lunæ Infecta metiſ noctiſ opacæ Quæ qꝫ fulgenti texerat ore · Confuſa phœbe dete gat aſtra · Cōmouet gētes publicus error · Laſſantqꝫ crebris pulſibꝫ æra · Nemo miratꝰ flamina cori · Litus frementi tundere fluctu · Nec niuis durā frigore molē · Feruēte phœ bi ſoluier æſtu · Hic ei cauſas cernē promptū eſt Illic latētes pectora turbāt · Cūcta quæ rara prouehit ætas Stupetqꝫ ſubitis mobile vulgus · Cedat inſcitiæ nubilus error · Ceſſent profecto mira videri ·

Proſa ſexta libri quarti.

ITa eſt iquam. Sed cũ tui muneris
ſit latẽtiũ rerũ cauſas euoluere velatas
q; caligine explicare rationes. queſo vti hinc
decernas. quõ hoc me miraculũ maxime ꝑtur
bat ⁊ ediſſeras P. Tum illa pauliſper arri
dens. ad rẽ me omniũ inquit queſitu maxiã
vocas. cui vix exhauſti quicq̃ ſatis eſt. tal'
nãq; materia eſt vt vna dubitatione ſuccĩſã
innumerabiles aliæ velut hydræ capita ſuc
creſcãt. nec vllus fuerit mod'. niſi quis eas
viuaciſſimo mẽtis igne coerceat. In hac eni
de prouidentiæ ſimplicitate. de fati ſerie. de re
pentinis caſibus. de cognitiõe ac prædeſtina
tione diuina. de arbitrij libertate quæri ſolet
Quæ quanti oneris ſint ipſe perpendis. Sz
quõ hæc quoq; te noſſe quædã medicinæ tu
æ portio eſt. quãq̃m ãguſto limite tp̃is ſepti
tamen aliquid deliberare conabimur. Q. ſi te

muſicã carminis oblectamẽta delectant hanc
paulisper oportet differas voluptatem · du₃
nexas ſibi ordine contexo rationes B. Vt
libet inquã P. Tum velut ab alio orſa prin
cipio ita diſſeruit · Omnium generatio rerum
cunctusqȝ mutabilium naturarum ꝓgreſſus
et quicquid aliquo mouetur modo · cauſas ordi
nem formas ex diuinæ mentis ſtabilitate ſorti
tur · hæc in ſuæ ſimplicitatis arce poſita mul
tiplicem rebus gerendis modũ ſtatuit · q̃ mo
dus cum in ipſa diuinæ intelligentiæ purita
te conſpicitur prouidentia nominatur · Cum
vero ad ea q̃ mouet atqȝ diſponit refertur fa
tum a veteribus appellatum eſt · Quæ diuer
ſa eſſe facile liquebit · ſiquis vtriusqȝ vim men
te conſpexerit Nam prouidentia eſt ipſa illa
diuina ratio in ſummo omnium principe conſti
tuta q̃ cũcta diſpoit Fatũ vero inhærẽs rebꝰ
mobilibꝰ diſpoſitio p quã ꝓuidẽtia ſuis q̃qȝ

nectit ordibus · Prouidētia nāq; cuncta pa
riter quāuis infinita cōplectitur · Fatū vero
ſingula dirigit in motu · locis · formis ac tem
poribus diſtributa · vt hæc tpalis ordis ex
plicatio i diuinæ mētis adunata pſpectu p
uidentia ſit · Eadem vero adunatio digeſta
atq; explicata temporibus fatū vocet · Quæ
licet diuerſa ſint · alterū tamen pendet ex alte
ro · Ordo nāq; fatalis ex puidētiæ ſimplicita
te pcedit · Sicut eī artifex faciēdæ rei formā
mente pcipiēs mouet opis effectū · et quod
ſimpliciter preſentariæq; pſpexerat ptempo
rales ordines ducit · ita deus puidētia quidē
ſingularit ſtabiliterq; faciēda diſponit · fato
vero hæc ipſa quæ diſpoſuit multipliciter ac
temporaliter adminiſtrat · Siue igit famulā
tibus quibuſdam prouidentiæ diuinis ſpiri
bus fatum exercetur · ſeu anima · ſeu tota in
ſeruiente natura · ſeu celeſtibus ſiderū motib9

ſeu ãgelica virtute · ſeu demonum varia ſoler
tia · ſeu aliquibus horum · ſeu omnibus fatalꝭ
ſeries texitur · illud certe manifeſtum eſt imo
bilem ſimplicemq; gerẽdarum formam rerũ
eſſe prouidẽtiam · Fatum vero eoruꝫ quæ di
uina ſimplicitas gerẽda eſſe diſponit mobi
lem nexum atq; ordinem temporalem Quo
fit vt omnia quæ fato ſubſũt prouidẽtiæ q̄ꝫ
ſubiecta ſint cui ipſũ etiã ſubiacet fatũ Quæ
dã vero quæ ſub prouidentia locata ſunt fati
ſeriem ſuperent · Ea vero ſunt quæ primæ ꝓ
pinqua diuinitati ſtabiliter fixa fatalis ordi
nem mobilitatis excedũt · Nam vt orbiuꝫ cir
ca eundeꝫ cardinẽ ſeſe vertẽtium q̄ eſt intimꝰ
ad ſimplicitatem medietatis accedit · cætero
rumq; extra locatorum veluti cardo quidam
circa quem verſentur exiſtit · Extimus vero
maiore ãbitu rotatꝰ quãto a pũcti media ĩdi
uiduitate diſcedit tãto ãplioribus ſpacijs

explicat. Si quid vero illi se medio ꝯnectat ⁊ societ i simplicitatem cogit. diffundiq; ac diffluere cessat. Simili ratione quod longi⁹ a prima mente discedit maioribꝫ fati nexibꝫ implicat᷑ Ac tãto aliquid fato liberũ est quã to illũ rerũ cardinẽ viciniꝰ petit. Quod si su pnæ mẽtis hæserit firmitati motu carẽs fati q; supgredit᷑ necessitatẽ. Igit᷑ vti est ad intelle ctũ raciocinatio. ad id quod est id quod gi gnit᷑. ad æternitatẽ tẽpus. ad pũctũ mediũ circulus. ita est fati series mobilis ad proui dentiæ stabilẽ simplicitatẽ Ea series cælũ ac sidera mouet. elemẽta in se inuicẽ tẽperat ⁊ al terna ꝯmutatiõe trãsformat Eadẽ nascẽtia occidentiaq; oĩa p similes fœtuũ seminũq; re nouat progressus. Hæc actꝰ etiã fortunas q; hoĩm idissolubili causarũ ꝯnexiõe ꝯstrĩgit q̃ cũ ab imobilis prouidẽtiæ proficiscat᷑ ex ordijs. ipsaq; quoq; imutabilez necẽ est esse.

Ita eni res optime regunt̃ si manēs in diuia
mēte simplicitas indeclinabilē causarū ordinē
promat. Hic vero ordo res mutabiles ⁊ alio
quin temere fluituras ꝓpria incōmutabilitate
coerceat. Quo fit vt tametsi nobis hūc ordi
nē minime ↄsiderare valētibꝰ. cōfusa oīa ꝑtur
bataq; videant̃. nihilominus tñ suus modus
ad bonū dirigēs cūcta disponit. Nihil est ei
qđ mali causa ne ab ipsis q̄dem iprobis fiat.
quos vt vberrime demonstratum est. bonum
quaerentes prauus error auertit. nedum ordo
de summi boni cardine proficiscens a suo q̄q̄z
deflectat exordio Quae vero inquies potest
vlla iniquior esse confusio. q̄m vt bonis tum
aduersa tum prospera. malis etiam tum op
tata. tum odiosa contingant. Num igitur e
a mentis integritate homines degunt. vt q̄s
probos improbos ve censuerint. eos quoq;
vti existimant esse necesse sit. Atqui in

hoc hominuꝫ iudicia depugnãt · vt quos alij
premio · alij ſupplicio dignos arbitrãtur Sꝫ
concedamus vt aliquis poſſit bonos maloſ ve
diſcernere · Num igitur poterit intueri illã in
timam temperiem velut in corporibus dici ſo
let animorum Num enim diſſimile eſt miracu
lum neſcienti cur ſanis corporibus his qui
dem dulcia · illis vero amara cõueniant · Cur
ægri etiã lenibus quidaꝫ · quidam vero acri
bus adiuuãtur · At hoc medicꝰ qui ſanitatis
ipſius atqꝫ ægritudiſ modũ tẽperamẽtũqꝫ di
noſcit minime miratᷣ · Quid vero animorum
aliud ſalus videtᷣ eẽ q̃ꝫ probitas Quid ægri
tudo q̃m vicia · Quis eni̅ alius vel ſeruator bo
norũ vel malorum depulſoꝛ q̃ꝫ rectoꝛ ac medi
catoꝛ mentium deus · Qui cũ ex alta prouidẽ
tiæ ſpecula reſpexerit quid vnicuiqꝫ cõueni
at agnoſcit · Et quod conuenire nouit accõ
modat · Hic iã fit illđ fatalis oꝛdinis inſigne

miraculū · cū a ſciente geritur quod ſtupeāt
ignorantes · Nam vt pauca quæ valet ratio
humana de diuina profunditate perſtringā
De hoc quem tu iuſtiſſimum ⁊ æqui ſeruan
tiſſimum putas omnia ſcienti prouidentiæ di
uerſum videtur. Et victricem quidem cau ſam
dijs victam vero catoni placuiſſe familiaris
noſter Lucanus admonuit · Hic igitur quic
quid citra ſpem videas geri rebus quidem re
ctus ordo eſt · opinioni vero tuæ peruerſa cō
fuſio · Sed ſit aliquis ita bene moratꝰ · vt de
eo diuinum iudicium pariter humanumqȝ cō
ſentiat · ſed eſt animi viribus infirmus cui ſi
quid eueniat aduerſi · deſinet colere forſitan
innocentiam · per quam non potuit retinē for
tunam · Parat itaqȝ ſapiēs diſpēſatio ei quē
deteriorem facere poſſit aduerſitas · ne cui nō
conuenit laborare patiatur · Eſt aliꝰ cūctis
virtutibꝫ abſolutꝰ ſanctꝰqȝ ac deo proximꝰ

hunc cōtingi quibuſlibet aduerſis nefas pro
uidentia iudicat · adeo vt ne corporeis quidē
morbis agitari ſinat · Nam vt quidaꝫ me q̄ꝫ
excellentior ait · Vir autē ſacerdotalis uerus
nō laborat · ſancti aūt viri corpora ſua ædifi
cauerūt virtute · Fit autē ſaepe vti bonis ſum
ma rerū regenda deferat̄ · vt exuberās retūda
tur īprobitas Alijs mixta quædā pro aīmo
rū qualitate diſtribuit Quoſdā remordet ne
longa fœlicitate luxuriēt · Alios duris agita
ri ſinit · vt virtutes animi patiētiæ vſu atꝫ ex
ercitatione cōfirmēt · Alij plus æquo metuūt
quod ferre pñt · Alij plus æquo deſpiciūt q̄d
ferre non poſſunt · Hos in experimentum ſui
triſtibus ducit · Nonnulli venerandum ſæcu
li nomen glorioſae precio mortis emerunt ·
Quidam ſupplicijs īexpugnabiles exemplū
cæteris pretulerunt · inuictam malis eſſe vir
tutem · Quæ q̄ꝫ rectæ atqꝫ diſpoſitæ ꝛ ex eo

rum bono quibus acćdere videntur fiant nul
la dubitatio eſt. Nam illud quoq; quod im
probis nunc triſtia. nunc optata ꝓueniunt.
ex eiſdem ducūt᷑ cauſis. ac de triſtibus quidē
nemo mirat᷑ ꝙ eos male meritos omēs exiſti
mant. quorū quidē ſupplicia cū cæteros ab
ſceleribꝰ deterrent. tum ipſos quibus inuehū
tur emendāt. Læta vero magnū bonis argu
mentū loquūtur. quid de huiuſcemodi fœli
citate debeant iudicare quā famulari ſæpe im
probis cernāt. In qua re illud etiam diſpēſa
ri credo ꝙ forſitan alicuius tam præceps atq;
importuna natura eſt. vt eum in ſcelera potiꝰ
exacerbare poſſit rei familiaris inopia. huius
morbo prouidentia collatæ pecuniæ remedio
medetur. Hic fœdatam probris conſcienti
am ſpectans Et ſecum fortunam ſuam com
parans. forſitan pertimeſcit. ne rei cuius iu
cundus vſus eſt ſit triſtis amiſſio.

Mutabit igitur mores · ac dum fortunã me
tuit amittere nequiciam derelinquit · Alios in
cladem meritam p̄cipitauit īdigne acta foe
licitas · Quibuſdam permiſſum puniēdi ius
vt exercitium bonis ꝯ malis eſſet cauſa ſuppli
cij · Nam vt probis atq; improbis nullũ foe
dus eſt · ita ipſi inter ſe improbi nequeunt cõ
uenire · Quidni · cũ a ſemetipſis diſcerpẽtibꝫ
conſcientiam viciis quiq; diſſentiant · faciãt
q; ſaepe quæ cũ geſſerint non fuiſſe gerenda
decernant · Ex quo ſaepe ſumma illa prouidē
tia protulit inſigne miraculũ · vt malos mali
bonos facerent · Naz dũ iniqua ſibi a peſſimis
quidã perpeti vident · noxiorũ odio flagrã
tes ad virtutis frugem rediere · dum ſe eis diſ
ſimiles ſtudent eſſe quos oderant · Sola eſt e
nim diuina vis cui mala quoq; bona ſunt cũ
eis cõpetenter vtendo alicuius boni eliciat effe
ctũ · Ordo enim quidam cũcta complectitur

vt quod ab aſſignata ordinis ratione deceſſe
rit. hoc licet in aliū tamē ordinē relabatꝛ. ne
quid in regno prouidentiae liceat temeritati.
fortiſſimus in mundo deus cūcta peregit. euz
omnia ſecula preuidet ac proſpicit Neqꝫ enī
fas eſt hoi cūctas diuinae ope machinas vel
ingenio ↄprehendere vel explicare ſermone.
Hoc tantū proſpexiſſe ſufficiat ꝙ naturarū
omniū proditor idem ad bonū dirigens cun
cta diſponat. dūqꝫ ea quae protulit in ſui ſi
militudinē retinere feſtinat. malum omne de
reipublicae ſuae terminis ꝑ fatalis ſeriē neceſſi
tatis eliminet. Quo fit vt quae in terris abun
dare creduntꝛ ſi diſponentē prouidentiaꝫ ſpe
ctes nihil vſq̄m mali eſſe ꝑpendas.. Sed vi
deo iā dudum te ꝛ pondere queſtiōis oneratū
ꝛ rōnis ꝓlixitate fatigatū aliquā carmis ex
pectaē dulcedinē Accipe igiꝛ hauſtū quo re
fectus firmior in vlteriora ↄtendas

¶Metrum ſextum quarti libri.

SI vis celſi iura tonantis Pura ſolers
cernere mente. Aſpice ſūmi culmina
caeli. Illic iuſto foedere rerū Veterē ſeruant
ſidera pacē. Non ſol rutilo concitus igne Geli
dū phoebeſ impedit axem Nec quae ſūmo uer
tice mūdi Flectit rapidos vrſa meatus Nūq̄z
occiduo lota profundo Caetera cernens ſidera
mergi. Cupit oceano tingere flāmas. Sem
per vicibus temporis aequis Veſper ſeras nū
ciat vmbras Reuehitq; diem lucifer almum
Sic aeternos reficit curſus Alternus amor. ſic
aſtrigeris Bellū diſcors exulat oris Haec
cōcordia tempat aequis Elementa modis.
vt pugnantia Vicibꝰ cedant humida ſiccis.
Iunganq; fidem frigora flāmis. Pendulꝰ
ignis ſurgat in altū. Terraeq; graues ponde
re ſidant. Hiſdem cauſis vere tepēti. Spirat
florifer annus odores. Aeſtas cererē feruida

ſiccat. Remeat pomis grauis autumnus Hyemem defluus irrigat imber. Hæc temperies alit ac profert. Quicquid vitam ſpirat i orbe. Eadem rapiens condita aufert.

Obitu mergens orta ſupremo Sedet interea conditor altus. Rerumq; regens flectit habenas. Rex et dominus fons et origo Lex et ſapiens arbiter æqui. Et quæ motū concitat ire Diſtit retrahens ac vaga firmat Nā niſi rectos reuocans itus Flexos iterū cogat in orbes Quæ nunc ſtabilis continet ordo Diſſepta ſuo fonte fatiſcant.

Hic eſt cūctis communis amor Repetuntq; boni fine teneri. Quia nō aliter durare queūt Niſi cōuerſo rurſus amore Refluant cauſæ quæ dedit eē.

¶ Proſa ſeptima libri quarti.

IAm ne igitur vides q̄d hec oīa q̄ di-
ximus ɔ̄ſequat᷑ B. Quidnā inquā
P. Oēm inq̄t bonā prorſus eē fortunā B.
Et q̄ fieri pt̄ P. Attēde inq̄t cū oīs fortuna
vel iucūda vel aſpera tū remunerādi exercen-
dive bonos. tū puniēdi corrigēdiq; iprobos
cauſa deferat᷑. oīs bona quā vel iuſtā ɔ̄ſtat eē
vel vtilē B. Nimis q̄d ē inquā vera ratio. Et
ſi quā pauloāte docuiſti prouidētiā. fatū ve
ɔ̄ſiderē firmis viribus nixa ſentētia. Sʒ eaʒ ſi
placet inter eas q̄s inopinabiles pauloāte po-
ſuiſti numeremus P. Et q̄ iq̄t B. Quia in-
quā id hominū ſermo ɔmunis vſurpat. ⁊ q̄de
crebro q̄rūdā malā eē fortunā P. Vis ne igi-
tur inq̄t pauliſper vulgi ſermoib⁹ accedā?.
Ne nimiū velut ab hūanitatis vſu receſſiſſe vi-
deamur B. Vt placet inquā P. Nōne igit᷑
bonū cenſes quod prodeſt B. Jta eſt inq̄m
P. Quæ vero aut exercet aut corrigit ꝓdeſt

B. Fateoꝛ iquã P. Bona igit᷑ B. Quid
ni P. Sed hæc eorũ eſt. qui vel in v̾tute po
ſiti contra aſpera bellum gerunt. vel a vicijs
declinantes virtutis iter arripiunt B. Nega
re inquã nequeo P. Quid vero iucunda q̄ i
premium tribuit᷑ bonis. Num vulgus malaꝫ
eſſe decernit B. Nequaquam. Verum vti ē
ita quoqꝫ eſſe optimam cenſet P. Quid re
liqua quæ cũ ſit aſpera ⁊ iuſto ſupplicio ma
los coercet. Num bonam populus putat B.
Immo omnium inquã quæ excogitari p̄nt
iudicat eſſe miſerrimam P. Vide igitur ne o
pinionē populi ſequentes quiddam valde in
opinabile confecerim? B. Quid inquam.
Ex his eni ait quæ cōceſſa ſunt. euenit eorũ
quideꝫ qui ſunt vel in poſſeſſione vel in pꝛoue
ctu. vel in adeptione virtutis omnem q̄cũqꝫ
ſit bonã. in ipꝛobitate vero manētibus omnē
peſſimã eſſe fortunã B. Hoc inquã verũ ē.

tametſi nemo audeat confiteri·P· Quare in
quit ita vir ſapiens moleſte ferre non debet·
quotiēs in fortunae certamē adducat̃·vt virū
fortē non decet indignari· quotiēs increpuit
bellicus tumultus ·Vtriqꝫ eniꝫ huic quidem
gloriae ꝓpagādae·illi vero confirmādae ſapiē
tiae difficultas ipſa materia eſt· Ex quo eti
am virtus vocat̃ ꝙ ſuis viribus nitēs nō ſupe
ret̃ aduerſis· Neqꝫ eni vos in prouectu poſiti
virtutis diffluere delicijs· ꝛ emarceſcere vo
luptate veniſtis· preliū cuꝫ omni fortuna ni
mis acre cōſeritis Ne vos aut triſtis opprimat
aut iocūda corrumpat firmis mediū viribus
occupat· Quicquid aut infra ſubſiſtit·aut
vltra progredit̃ habet contemptū foelicitatis
non habet premiū laboris· In veſtra eſt eni
ſitū manu q̄lē vobis fortunā formare malitis
Omis ei q̄ videt̃ aſpera·aut exercet· aut corri
git·aut punit·

Metrum ſeptimum libri quarti.

Bella bis quinis operatus ānis Vltoꝛ atrides . phrygiæ ruinis . Fratris amiſſos thalamos piauit . Jlle dum graie daē vela claſſi Optat . ⁊ ventos rēdimit cruore Exuit patreꝫ miſerumqꝫ triſtis Foderat nate iugulum ſacerdos . Fleuit amiſſos ithacus ſodales Quos ferus vaſto recubans i antro Merſit inmani poliphemꝰ aluo . Sed tamē cæco furibūdus oꝛe Gaudiū mœſtis lachrymis rependit . Herculem duri celebrant labores . Jlle centauros domuit ſuperbos . Abſtulit a ſeuo ſpolium leoni.

Fixit a certis volucres ſagittis Poma cernenti rapuit draconi Aureo leua grauioꝛ metallo
Cerberum traxit triplici catena.
Victoꝛ immitem poſuiſſe fertur.
Pabulum ſeuis dominum quadrigis
Hydra combuſto periit veneno.

Fronte turbatus achelous amnis Ora demerſit pudibūda ripis Strauit Anteum libycis arenis. Cacus Euandri ſatiauit iras. Quoſqꝫ p̄ſſurus foret altus orbis Setiger ſpumis humeros notauit. Vltimus cæluz labor irreflexo Suſtulit collo. preciūqꝫ rurſus Vltimi cælum meruit laboris. Ite nūc fortes vbi celſa magni Ducit exempli via. cur īertes Terga nudatis. ſuperata tellus Sidera donat

Finitur hic liber quartus de conſolatione philoſophiæ Incipit quintus ac vltimus.

Proſa prima.

Dixerat orōnis qꝫ curſū ad alia q̄dā tractāda ⁊ expediēda vertebat. Tū ego. Recta q̄de iq̄m exhortatio. tuaqꝫ prorſ auctoritate digniſſimā. Sꝫ q tu dudū de ꝓuidētia dixiſti re experior.

Quæro enī an eſſe aliqͦd omnino · et quidnā
eſſe caſum arbitrere. P. Tū illa. Feſtino in
quit debitū premiſſionis abſoluere · viamq; ti
bi qua patriam reuehatis aperire. Hæc autē
et ſi perutilia cognitu · tamen a ꝓpoſiti noſtri
tramite pauliſper auerſa ſunt. Verendumq;
eſt ne deuijs fatigatus ad emetiēdum rectum
iter ſufficere nō poſſis. B. Ne id inquā pror
ſus vereare Nam quietis mihi loco fuerit ea q̄
bus maxime delector agnoſcere · ſimul cum
omne diſputationis tuæ latus indubitata fi
de conſtiterit nihil de ſequentibus ambiga
tur. P. Tū illa. Morem inquit geram tibi ſi
mulq; ſic exorſa eſt. Siquidem inquit aliq̄s
euentū temerario motu nullaq; cauſarum cō
nexione productū caſū eſſe diffiniat · nihil
omnino caſum eſſe confirmo · et p̄ter ſubiectæ
rei ſignificationem inanem prorſus eſſe vocē
decerno. Quis enim coercēte in ordinē cūcta

deo locus eſſe vllus temeritati reliquus poteſt
Nam nihil ex nihilo exiſtere vera ſentētia eſt
cui nemo vnq̄m veterū refragatus eſt · q̄nq̄m
id illi nō de operante pricipio · ſ; de materiali
ſubiecto · hoc eſt omniū de natura rationū · q̄
ſi q̄dā iecerīt fūdamentū At ſi nullis ex cau
ſis oriat᷑ aliquid id de nihilo ortū eſſe videtur
Q̄ ſi fieri neq̄t · nec caſū q̄dem huiuſcemodi
eſſe poſſibile ē q̄lē paulo ante diffiniuimus ·
¶B · Quid igit᷑ inquā · Nihil ne eſt quod vel
caſus · vel fortuitū iure appellari queat · An ē
aliquid · tametſi vulgus lateat cui vocabula
iſta cōueniūt ¶P · Ariſtoteles me᷒ id inquit i
phiſicis ⁊ breui ⁊ veri ꝓpinqua ratione diffini
uit ¶B · Quonā inquā mō ¶P · Quotiēs aliq̄d
ait cuiuſpiā rei grā gerit᷑ · aliud q̄ꝫ q̄buſdā de
cauſis q̄m q̄d intēdebat᷑ obtingit caſus vocat᷑ ·
vt ſi q̄s colēdi agri cauſa fodiēs humū defoſſi
auri pondus inueniat · hoc igit᷑ fortuitu q̄dē
r

credit᷑ acc̃idiſſe. Verū nō de nihilo eſt. Nam ꝓprias cauſas habet. quarū improuiſus inopinatus q3 ↄcurſus caſum videtur operatus Nā niſi cultor agri humū foderet. niſi eo loco pecuniā ſuā depoſitor obruiſſet. aurū nō eſſet inuentum. Hae ſunt igitur fortuiti cauſae cōpēdij. quod ex obuijs ſibi ↄ confluentibus cauſis non ex gerentis intentione prouenit. Neq3 eni vel qui aurū obruit. vel qui agrum exercuit. vt ea pecunia reperiretur intendit ſed vti dixi quo ille obruit. hūc fodiſſe cōuenit atq3 concurrit. Licet igitur diffinire caſū3 ēē inopinatum ex confluentibus cauſis in his q̄ ob aliquid geruntur euentum. Concurrere vero atq3 confluere cauſas facit ordo ille ineuitabili connexione procedens. qui de prouidētiae fonte deſcendens. cūcta ſuis locis temporibus q3 diſponit.

Metrum primum libri quinti.

LVpis achemeniæ ſcopulis · vbi ver
ſa ſequentum · Pectoribus figit ſpi
cula pugna fugax · Tigris ⁊ eufrates vno
ſe fonte reſoluunt · Et mox abiunctis diſſociã
amur aquis · Si coeant curſumq; iterũ reuo
cẽtur in vnum · Cõfluat alterni quod trahit
vnda vadi · Cõueniãt puppes ⁊ vulſi flumĩe
trũcĩ · Mixtaq; fortuitos implicet vnda mo
dos Quos tamẽ ipſa vagos terræ decliuia ca
ſus · Gurgitis ⁊ lapſi defluus ordo regit ·
Sic quæ permixtis fluitare videt᷑ habenis
Fors · patitur frenos · ipſaq; lege meat ·

Proſa ſecũda libri quinti ·

Enim aduerto inquã · idq; vti tu dicis
ita eſſe conſentio · Sed in hac hærẽ
tiũ ſibi ſerie cauſarũ eſt ne vlla nrĩ arbitrij li
bertas · an ipſos quoq; humanorũ mot? ani
morum fatalis catena cõſtringit P · Eſt iq̃t
Neq; enĩ fuerit vlla rationalis natura q̃n eidẽ

libertas aſſit arbitrij· Nã quod ratione vti na
turaliter poteſt· id habet iudicium quo quod
q₃ diſcernat ·per ſe igit̃ fugiẽda optãda ve
dinoſcit· Quod vero quis optandum eſſe iu
dicat petit· Refugit vero quod æſtimat eſſẽ
fugiendum· Quare quibus ineſt ratio· ipſis
etiam ineſt volendi nolendiq₃ libertas Sed
hanc non in omnibus æquũ eſſe conſtituo·
Nã ſupernis diuinis q₃ ſubſtantijs ⁊ perſpi
cax iudicium ⁊ incorrupta volũtas· ⁊ efficax
optatorum p̃ſto eſt poteſtas· Humanas ve
ro animas liberiores quidem eſſe neceſſe eſt·
cũ ſe in mentis diuinæ ſpeculatione ꝯſeruãt
Minus vero cu₃ dilabuntur ad corpa· min⁹
q₃ etiam cũ terrenis artubus colligãt̃· Extre
ma vero eſt ſeruitus cũ vicijs deditæ a ratio
nis ꝓpriæ poſſeſſione ceciderint Nam vbi ocu
los a ſummæ luce veritatis ad iferiora ⁊ tene
broſa deiecerint mox inſcitiæ nube caligant̃·

pniciosis turbant affectibus. Quibus acce dendo ꝯſentiēdoq; quā inuexere ſibi adiuuāt ſeruitutē. ⁊ ſūt quodāmodo ꝓpria libertate captiuæ. Quæ tamē ille ab æterno cūcta ꝓſpiciēs prouidentiæ cernit intuitus. ⁊ ſuis quoq; meritis prædeſtinata diſponit. oīa videt. ⁊ oīa audit.

Metrum ſecundum libri quinti

PUro clarum lumine phœbuz. Melliflui canit oris homerus. Qui tamen intima viſcera terræ. Nō valet aut pelagi radiorum. Infirma perrumpere luce. Haud ſic magni conditor orbis Huic ex alto cuncta tuenti Nulla terræ mole reſiſtunt. Nō nox atris nubibꝰ obſtat. Vno mētis cernit in ictu. Quæ ſunt quæ fuerūt veniātq;. Quem quia reſpiciat omnia ſolus. Verum poſſis dicere ſolem.

Proſa tercia libri quinti.

HUm ego En inquam difficiliori rurſus ambiguitate confundor. P. Quænam in

quit iſta eſt· iam enim quibus perturbare cō
iecto B· Nimiuz inquam aduerſari ac repu
gnaẽ videtur· prænoſcere vniuerſa deum· et
eſſe vllum libertatis arbitrium· Nam ſi cun
cta proſpiciat deus· neqꝫ falli vllo mō poteſt
euenire neceſſe eſt quod prouidentia futuruz
eſſe præuiderit· Quare ſi ab æterno nō facta
hominum modo· ſed etiam conſilia volūtates
qꝫ prænoſcit nulla erit arbitrij libertas· Ne
qꝫ enim vel factum aliud vllū· vel qualibet
exiſtere poterit voluntas· niſi quā neſcia fal
li prouidentia diuina præſenſerit· Nam ſi a
liorſum q̃ꝫ prouiſae ſunt detorqueri valent·
non iam erit futuri firma præſcientia· ſed o
pinio potius incerta· quod de deo credere ne
fas iudico· Neqꝫ enim illam probo rationem
q̄ ſe q̄dā credūt hūc q̄ſtionis nodū poſſe diſ
ſoluere Aiūt eni nō ideo q̄d eſſe euēturū· qm̄
id ꝓuidētia futurū eſſe ꝓſpexerit ſꝫ ecōtrario

pŏtius · quoniā quod futurum eſt diuinā p
uidentiam latere non poſſe · Eoq; modo neceſ
ſarium eſt hoc in contrariam relabi partez Ne
q; eni neceſſe eē contingere quæ prouidentur
ſed neceſſe eſſe quæ futura ſunt prouideri ·
Quaſi vero quæ cuiuſq; rei cauſa ſit pſciētia
ne futurorū neceſſitas ſit · an futurorū neceſſi
tas cauſa prouidentiæ laboretur Ac non illd
demonſtrare nitamur quoquo mō ſe habeat
ordo cauſarum neceſſarium eſſe euentum præ
ſcitarum rez etiā ſi pſciētia futuris rebus eue
niendi neceſſitatē non videat inferre · Etenī
ſi quiſpiam ſedeat opinionem quæ eum ſede
re coniectat veram eſſe neceſſe eſt · Atq; econ
uerſo rurſus · ſi de quopiaz vera ſit opinio qm
ſedet eū ſedere neceſſe eſt In vtroq; igitur ne
ceſſitas ineſt · in hoc quidem ſedendi · atuero i
altero veritatis · Sed non icirco quiſq; ſedz
quoniā vera eſt opinio · ſed hæc potiꝰ vera ē ·

qm̄ quempiā ſedere preceſſit. Ita cū cauſa ve
ritatis ex altera parte procedat. ineſt tamen
cōmunis in vtraq; neceſſitas. Similia de pui
dentia futuris q; rebꝰ ratiocīnari patet. Nam
etiā ſi icirco qm̄ futura ſūt ꝓuidentᷣ. nō vero
ideo qm̄ prouidentᷣ eueniūt. nihilo minꝰ tñ a
deo vel ventura ꝓuideri. vel prouiſa eueire ne
ceſſe eſt. quod ad perimēdā arbitrij libertatē
ſolū ſatis eſt. Iā vero q̄m prepoſterū eſt. vt
æternæ præſciētiæ tp̱aliū rerū euentus cauſa
eſſe dicatᷣ. Quid ē āt aliud arbitrari. ideo de
um futura qm̄ ſunt euētura ꝓuidere. q; puta
re q olim acciderūt cauſā ſūmæ illiꝰ eē proui
dentiæ Ad hæc Sicuti cū q̄d eē ſcio. idipſū
eſſe neceſſe eſt. ita cū q̄d futurū noui. id ipſū
futurum eſſe neceſſe eſt. Sic fit igitur vt euē
tus præſcitæ rei nequeat euitari. Poſtremo
ſi quid aliquis aliorſum q̄m ſeſe res habet ex
iſtimet. id non modo ſcientia nō eſt. ſed eſt

opinio fallax a ſcientiæ veritate longe diuer
ſa. Quare ſi quid ita futurū eſt vt eius cert?
ac neceſſarius nō ſit euētus id euenturū eē p̄
ſciri q̄ poterit. Sicut enī ſciētia ipſa ip̄mixta
ē falſitati. ita id quod ab ea ɔ̄cipit̄. eſſe alit̄
q̄ʒ cē ɔ̄cipit̄ nequit. Ea nāq; cauſa eſt cur men
daciō ſciētia careat. q̄ ſe ita rē quāq; habere
neceſſe ē vti eā ſeſe habere ſciētia ɔprehendit
Quid igit̄. Quonā mō deus hæc icerta futu
ra prænoſcit. Nā ſi ineuitabiliter euētura cēn
ſet q̄ etiā nō euenire poſſibile eſt. fallit̄. quod
ſentire nō mō nefas ē. ſʒ etiā voce ꝓferre. At
ſi vti ſūt. ita ea futura eſſe decernit. vt æque
vel fieri ea. vel nō fieri poſſe cognoſcat. quæ
eſt hæc p̄ſcientia quæ nihil certū. nihil ſtabi
le cōprehendit. Aut q̄d hoc refert vaticinio il
lo ridiculo tyreſiæ. quicq̄d dicā aut erit aut
non Quid etiā diuina ꝓuidētia humana opi
nione p̄ſtiterit ſi vti hoīes icerta iudicat q̄rū

eſt incertus euentus. Qꝺ ſi apud illū rerum
omniū certiſſimū fontē nihil incerti eſſe poteſt
certus eorum eſt euentus quæ futura firmiť
ille p̄ſcierit. Quare nulla eſt humanis conſi
lijs actionibꝰ qꝫ libertas. quas diuina menſ
ſine falſitatis errore cūcta ꝑſpiciens ad vnū
alligat et conſtringit euentum Quo ſemel re
cepto quantus occaſus humanarū rerū conſe
quatur liquet. Fruſtra eni bonis malis qꝫ p̄
mia pœnæue ꝓponunť. q̄ nullus meruit liber
ac voluntarius motus animorū. Idqꝫ omni
um videbitur iniquiſſimum quod nunc æq̄ſſi
mum iudicatur. Vel puniri improbos. vel
remunerari probos. quos ad alterutrum nō
propria mittit voluntas. ſed futuri cogit cer
ta neceſſitas. Nec vicia igitur. nec virtutes
q̄cq̄m fuerint. ſed oim meritorū potiꝰ mixta
atqꝫ idiſcreta ꝯfuſio. Quoqꝫ nihil ſceleratius

excogitari poteſt. cū ex prouidentia rerū oīs
ordo ducat. nihilq3 liceat ɔſilijs hūanis fit vt
vicia q̄q3 nrā ad bonorū omniū referāt aucto
re. Igitur nec ſperādi aliqd nec depcandi vl
la ratio eſt. Quid eni vel ſperet quiſq̄m vel e
tiā deprecet. qn optāda oia indeflexa ſeries
cōnectit. Auferet igit vnicū illud inter hoies
deūq3 ɔmerciū ſperādi ſcz ⁊ deprecādi. Siq̄
dem iuſte humilitatis pcio ineſtimabilē vicē
diuine grē pmeremur. q̄ ſol9 modus eſt q̄ cū
deo colloqui hoies poſſe videant. illiq3 inac
ceſſe luci prius q̄3 q̄3 impetret ipſa ſupplicādi
ratione ɔiugi. q̄ ſi recepta futurorū necitate
nihil viriū habere credant. qd erit q̄ ſummo il
li rerū principi cōnecti atq3 adherere poſſim9
Quare necē erit hūanū genus vti paulo ante
cātabas diſſeptū atq3 diſiunctū ſuo fonte fa
tiſcere

Metrum tercium libri quinti.

QVæ nã diſcors fœdera rerum Cauſa
reſoluit? quis tãta deus Veris ſtatu
it bella duobꝰ Vt quæ carptim ſingula ꝯſtẽt
Eadẽ nolint mixta iugari? An nulla eſt diſ
cordia veris Semperqꝫ ſibi certa cohærent·
Sed mẽs cæcis obruta membris Nequit op
preſſi luminis ignẽ Rerum tenues noſcere ne
xus· Sed cur tanto flagrat amore· Veri te
ctas reperire notas Scít ne quod appetit an
xia noſſe· Sed quis uota ſcire laborat· Et ſi
neſcit quid cæca petit· Quis eniꝫ quicq̃m ne
ſcius optet? Aut quis valeat neſcita ſequi?
Quove inueniat. quis repertam Queat igna
rus noſcere formam· An cum mentem cernẽt
altam· Pariter ſummã et ſingula norat· Nũc
membrorum condita nube Non in totum eſt
oblita ſui· Sũmãqꝫ tenet ſingula perdens·
Igitur quiſquis vera requirit· Neutro eſt ha
bitu nam neqꝫ nouit· Nec penitus tamen oia

neſcit · Sed quam retinens meminit ſummã
Conſulit · alta vice retractans Vt ſeruatis q̃
at oblitas addere partes ·

Proſa quarta libri quinti ·

NVm illa vetus inquit hæc eſt de pro
uidentia qnarela · a Marcoq; Tullio
cum diuinationem diſtribuit væhementer a
gitata · tibiq; ipſi res diu prorſus multumq;
quæſita · ſed haud quanq̃m ab vllo veſtrum
hactenus ſatis diligẽter ac firmiter expedita
Cuius caliginis cauſa eſt · ꝙ humanæ ratioci
nationis motus ad diuinæ præſcientiæ ſim
plicitatem non poteſt admoueri Quæ ſi vllo
modo cogitari queat · nihil prorſus relinque
tur ambigui · Quod ita demum pateſacere at
q; expedire tẽtabo · ſi prius ea quibus moue
ris expendero · Quæro enim cur illam ſoluen
tium rationem minus efficacem putes · q̃ quia
præſcientiam non eſſe futuris rebus cauſam

neceſſitatis exiſtimat nihil impediri præſciē
tia arbitrij libertatem putat. Num enim tu a
liunde argumentum futurorum neceſſitatis
trahis niſi ꝙ ea quæ præſciuntur non euēni
re non poſſunt. Si igitur prænotio nullā fu
turis rebus adijciat neceſſitatem. quod tu etiā
paulo ante fatebare. quid eſt quod voluntarij
exitus rerum ad certum cogantur euentum.
Etenim poſitionis gratia vt quid conſequatur
aduertas. Statuamus nullam eſſe præſciē
tiam. num igitur quantum ad hoc attinet q̄
ex arbitrio eueniunt ad neceſſitatem coguntur
B. Minime P. Statuamus iterum eē. ſed
nihil rebus neceſſitatis iniūgere. manebit vt
opinor eadem voluntatis integra atq; abſolu
ta libertas. Sed præſcientia inquies tamet
ſi futuris eueniēdi neccitas nō ē. ſignū tn̄ ē ne
ceſſario ea eē vētura. Hoc igitur modo etiā ſi

præcognitio nō fuiſſet · neceſſarios futuroruꝫ
exitus eē ꝯſtaret · Omne eteni ſignū tātū q̄d
ſit oñdit · nō vero efficiát quod deſignat Qua
re demōſtrādū prius eſt nō nihil ex neceſſita
te contingere · vt prænotionē ſignū eſſe huiꝰ
neceſſitatis appareat · alioquin ſi hæc nulla ē
ne illa quidem eius rei ſignū poterit eſſe q̄ nō
eſt · Iā vero probationē firmā ratione ſubni
xam ꝯſtat · nō ex ſignis neqꝫ petitis extrinſe
cus argumētis · ſʒ ex ꝯuenientibꝰ neceſſarijſ
qꝫ cauſis eſſe ducēdā B · Sʒ qui fieri poteſt
vt ea nō proueniāt q̄ futura eē prouidentur ·
P · Quaſi vero nos ea quæ prouidentia futu
ra eē p̄noſcit nō euētura credamꝰ · ac nō illd
potiuꝰ arbitremur licet eueniant · nihil tamen
vt euenirēt ſui natura nec̄itatis habuiſſe · Qd
hic facile ꝑpēdas licebit Plura eteni dū fiunt
ſubiecta oculꝭ ītuemī vt ea q̄ ī q̄drigiꝭ moderā
dis atqꝫ flectēdis facē ſpectāt aurigæ · atqꝫ

ad hunc modum ⁊ cætera· Num igiť quicq̃z
illorum ita fieri neceſſitas vlla compellit B.
Minime P· Fruſtra eni̅ eſſet artis effectus
ſi omnia coacta mouerentur Quæ igitur cu̅
fiunt carent exiſtendi neceſſitate· eadem pri⁹
q̃m fia̅t ſine neceſſitate futura ſunt· Quæ ſu̅t
quædam euentura quoru̅ exitus ab omni ne
ceſſitate abſolutus ſit· Nam illud quidem nul
lum arbitror eſſe dicturum· quod quæ nunc
fiunt prius q̃m fierent euentura non fuerint·
Hæc etiam igiť liberos habent euentus· Na̅
ſicut ſcientia præſentium reruz nihil his quæ
fiunt· ita p̄ſcientia futuroꝝ nihil ijs quæ ven
tura ſunt neceſſitatis importat· Sed hoc iq̃s
ipſum dubitatᷣ An earum rerum quæ neceſſa
rios exitus non habent· vlla poſſit eſſe p̄noti
o· diſſonare eteni̅ videntᷣ· putas qꝫ ſi prouide
antᷣ co̅ſeq̄ neceſſitate̅· ſi neceſſitas deſit mime
præſciri· nihilqꝫ ſcientia comprehendi poſſe

niſi certum. Qđ ſi q̄ incerti ſūt exitus ea qua
ſi certa prouidentur. opinioīs id eē caliginem
nō ſciētiae veritatē. Aliter eni ac ſeſe res habe
at arbitrari ab integritate ſciētiae credis eſſe
diuerſum. Cui⁹ erroris cauſa ē q̄ oia q̄ q̄ſq̄
nouit ex ipſoruz tantū vi atq̄ natura cogno
ſci aeſtimat quae ſciūtur quod totū cōtra eſt
Oīne eni quod cognoſcit᷑ nō ſecūdū ſui vim
ſed ſecūdū cognoſcētiū potius cōprehēdit᷑ fa
cultatē. Nā vt hoc breui liqueat exemplo. v
nā eādemq̄ corpis rotūditatē aliter viſus. a
liter tactus agnoſcit. Ille eminus manēs. to
tū ſimul iactis radijs intuet᷑. hic vero coherēs
orbi atq̄ cōiunct⁹. circa ipſū motus ābitum
rotunditatē ptibus ɔprehendit Ipſū quoq̄ ho
minē aliter ſēſus. alit᷑ imaginatio. alit᷑ ratio.
aliter itelligētia ɔtuet᷑. Sēſus eni figuraz in
ſubiecta materia ɔſtitutā. Imaginatio vero
ſolam ſine materia iudicat figuram. Ratio ve

ro hāc quoqȝ trāſcēdit· ſpeciemqȝ ipſaȝ quæ
ſingularibꝰ ineſt vniuerſali cōſideratione per
pendit· Intelligentiæ vero celſior oculus exi
ſtit· ſupergreſſa namqȝ vniuerſitatis ambitū
ipſam illam ſimplicem formam pura mentis
acie cōtuetur In quo illud maxime conſiderā
dum eſt· Nam ſuperior vis comprehendēdi
amplectitur inferiorem· inferior vero ad ſu
periorem nullo modo cōſurgit· Neqȝ enim ſē
ſus aliquid extra materiā valet· vel vniuerſa
les ſpecies imaginatio cōtuet᷑· vel ratio capit
ſimplicē formam. ſed intelligētia quaſi deſup
ſpectans· concepta forma quæ ſubſunt etiā
cuncta diiudicat· · ſed eo modo quo formaȝ
ipſam quæ nulli alij nota eſſe poterit compre
hendit· Nam et rationis vniuerſum · et ima
ginationis figuram· et materiale ſenſibile co
gnoſcit · Nec ratione vtens nec imaginatio
ne nec ſenſibus · ſed illo vno ictu mentis

formaliter · vt ita dicā · cūcta proſpiciēs Ra
tio q̊ꝫ cū quid vniuerſale reſpiciat · nec imagia
tione · nec ſenſibus vtēs · imaginabilia vel ſē
ſibilia comprehendit · Hæc ē eni q̄ ꝯceptionis
ſuæ vniuerſale ita diffinit · homo ē aīal bipes
rōnale · q̄ cū vniuerſalis notio ſit · tn̄ imagina
bilē ſenſibilēqꝫ eē rem nullꝰ ignorat · quod il
la nō imaginatione vel ſenſu · ſed in rationali
ꝯceptione ꝯſiderat · Imaginatio quoqꝫ tam
etſi ex ſenſibus viſendi formandiqꝫ figuras
ſumpſit exordium · ſenſu tamen abſente ſen
ſibilia quæqꝫ colluſtrat · nō ſenſibili ſꝫ imagi
naria ratione iudicādi · Vides ne igitur vt in
cognoſcēdo cūcta ſua potius facultate q̄ꝫ eo
rū q̄ cognoſcūť vtāť · Neqꝫ id iniuria · Nam
cū oē iudiciū iudicātis actꝰ exiſtat · neceē eſt
vt ſuā quiſqꝫ operā nō ex aliena ſed ex ꝓpria
ptāte pficiat · ¶ Metrū quartū li · q̄nti ·

QVondā porticus attulit · Obſcuros ni

niu̅ ſenes Qui ſenſus ⁊ imagines E corpori
bus extimis Credāt mētibus iprimi. Ut quō
dā celeri ſtilo. Mos ē aequore pagine. Quae
nullas habeat notas Preſſas figere litteras.
Sꝫ mens ſi ꝓpriis vigēs Nihil motibꝰ expli
cat Sed tātū patiēs iacet. Notiſ ſubdita cor
porū. Caſſas qꝫ in ſpeculi vicē Rerū reddit
imagines Unde haec ſic aīmis viget Cernēs
oīa notio. Quae vis ſingula ꝑſpiát Aut q̄ co
gnita diuidit. Quae diuiſa recolligit. Alter
nūqꝫ legēs iter. Nūc ſūmis caput inſerit Nūc
decedit in īfima. Tū ſeſe referēs ſibi Veris fal
ſa redarguit. Haec eſt efficiēs magis Longe
cauſa potētior Qm̄ quae materiae mō Impreſ
ſas patit̄ notas. Praecedit tn̄ excitās Ac vi
res aīmi mouēs Viuo in corpe paſſio Cū vel
lux oculos ferit. Vel vox auribꝰ īſtrepit Tū
mētis vigor excitus Quas intus ſpecies tenꝫ
Ad motꝰ ſimiles vocās Notiſ applicat exteriſ

Introrſū recōditis
Formis miſcet imagines

Proſa quinta libri quinti.

QVod ſi in corporibꝫ ſentiēdis q̄muiſ
afficiāt iſtrumēta ſēſuū forinſec⁹ ob
iectæ q̄litates . aiqꝫ agētis vigorē paſſio cor
poris ātecedat q̄ in ſe actū mētis ꝓuocet . ex
citetqꝫ interi quieſcētes intrinſecus formas .
ſi in ſentiēdis inquā corꝑibꝫ aim⁹ nō paſſioē
īſignit . ſꝫ ex ſua vi ſubiectā corpori iudicat
paſſionē . quāto magis ea q̄ cūctis corporuꝫ
affectionibꝫ abſoluta ſūt in diſcernēdo non
obiecta extrinſec⁹ ſequunt . ſꝫ actū ſuæ mē
tis expediūt . Hac itaqꝫ ratione multiplices
cognitiones diuerſis ac differētibꝫ ceſſere ſub
ſtātijs . Sēſus ei ſol⁹ cūctis alijs cognitioibꝫ
deſtitutus imobilibꝫ aiantib⁹ ceſſit . q̄les ſūt
conchæ maris q̄qꝫ alia ſaxiſ hærētia nutriun
tur . Imaginatio vero mobilibus bæluis qui

bus iam ineſſe fugiendi appetēdiue aliquis
videtur affectus. Ratio vero humani tātuʒ
generis eſt. ſicuti itelligētia ſola diuini Quo
fit vt ea noticia cæteris præſtet q̄ ſuapte na
tura nō mō ꝯpriū. ſed cæterarū quoq; noticia
rum ſubiecta cognoſcit. Quid igitur ſi ratio
cinationi ſenſus imaginatioq; refragentur ni
hil eſſe illud vniuerſale dicentes, quod ſeſe in
tueri ratio putat Qđ eni ſēſibile vel imagina
bile ē vniuerſum eſſe nō poſſe. aut igitur rati
onis verū eſſe iudiciū nec quicq̄m eſſe ſenſibi
le. aut qm̄ ſibi notum ſit plura ſenſibus ⁊ ima
ginationi eſſe ſubiecta. inanem conceptionē
eſſe rationis quæ quod ſenſibile ſit ac ſingula
re quaſi quoddam vniuerſale conſideret. Ad
hæc. Si ratio contra reſpondeat ſe quidem et
quod ſenſibile et quod imaginabile ſit i vni
uerſitatis ratione conſpicere Illa vero ad vni
uerſitatis cognitionem aſpirare nō poſſe. qm̄

eorũ notio corꝑales figuras nõ poſſit excedẽ De reruȝ vero cognitione firmiori potius ꝑfe ctioriq; iudicio eẽ credẽdũ In huiꝰmodi igi tur lite nos q̃bꝰ tã ratiocinãdi q̃ȝ imaginãdi etiã ſentiẽdiq; vis ieſt nõne rõnis potius cau ſã ꝓbarẽmus. Simile eſt ꝙ humana ratio di uinã intelligẽtiã futura niſi vt ipſa cognoſcit nõ putat ītueri Nã vti diſſeriꝰ ſiqua certos ac neccẽios habere nõ videãt̃ euẽtus. ea certe euẽ tura ꝑſciri nequeũt. Harũ igit̃ nulla ẽ ꝑſciẽ tia. quã ſi etiã i his eẽ credamꝰ. nihil erit qḋ nõ ex ncc̃itate ꝓueniat. Si igit̃ vti rõnis ꝑti cipes ſumꝰ. ita diuinæ iudiciũ mẽtis habẽ poſ ſemꝰ. ſicut imaginationẽ ſẽſũq; rõni cedẽ o portere iudicauimꝰ. ſic diuinæ ſeſe mẽti huma nã ſũmittere rõnẽ iuſtiſſimũ cenſeremꝰ Quã re in illiꝰ ſũmæ ītelligẽtiæ cacumẽ ſi poſſumꝰ e rigamur. Illic ei ratio videbit q̃d in ſe nõ po teſt ītueri. Id ãt eſt quonã mõ etiã q̃ certos

exitus nō habet · certa tū videat ac diffinita
ꝑnotio · neqȝ id ſit opinio · ſ; ſūmæ potius ſci
entiæ nullis termis incluſa ſimplicitas ·

¶Metrum quintum libri quinti

NVā varijs terras aīalia pmeāt figuris ·
Nāqȝ alia extēto ſūt corpe puluerēqȝ verrūt
Cōtinuūqȝ trahūt vi pectoris incitata ſulcū
Sūt q̄bꝰ alarū leuitas vaga v̄beretqȝ vētos
Et liquido lōgi ſpacia ætheris enatet volatu
Hæc p̄ſſiſſe ſolo veſtigia greſſibꝰqȝ gaudēt
Vel virides cāpos trāſmittere vel ſubire ſiluas
Quæ varijs videas licȝ oīa diſcrepaē formis
Prona tū facies hebetes valet ingrauare ſēſus ·
Vnica gēs hoīm celſū leuat altius cacumen
Atqȝ leuis recto ſtat corpe deſpicitqȝ terras ·
Hæc niſi terrenꝰ male deſipis admonȝ figura
Qui recto cælū vultu petis exerisqȝ frontē
In ſublime feras animū q̄ȝ ne grauata peſſum
Inferior ſidat mēs corpore celſius leuato

Proſa ſexta ⁊ vltima.

QVoniā igiť vti paulo ante mōſtratū eſt omne quod ſcitur. non ex ſua. ſʒ ex ꝯprehendentiū natura cognoſcitur intueamur nūc quātū fas eſt quis ſit diuinæ ſubſtātiæ ſtatus. vt q̄nam ſcientia ei⁹ ſit poſſim⁹ agnoſcere. Deū igiť æternū eſſe cūctorū ratione degentiū cōmune iudiciū eſt. Quid ſit igiť æternitas cōſideremus. hæc eni nobiſ naturā pariter diuinā ſciētiāqʒ patefacit. Aeternitas igiť eſt interminabilis vitæ tota ſimul ⁊ pfecta poſſeſſio. Quod ex collatione tpalium clarius liquet. Nā quicquid viuit in tēpore id pſens a preteritis in futura pcedit Nihilqʒ ē in tpe cōſtitutū quod totū vitæ ſuæ ſpaciū pariť poſſit āplecti. Sʒ craſtinuʒ quidem nondū apprehendit. heſternū vero iam perdidit. In hodierna quoqʒ vita nō amplius viuitis q̄ʒ in illo mobili trāſitorioqʒ momē

to · Quod igitur t̄pis patit̄ conditiōnem licz
illud ſicut de mūdo cenſuit ariſtoteles · nec ce
perit vnq̄m eſſe · nec deſinat · vitaq; ei9 cū tē
poris infinitate tendatur · nondum tamē ta
le eſt · vt æternum eſſe iure credatur · Non
eni totū ſimul infinitæ licet vitæ ſpacium ɔp̄
hendit atq; cōplectitur · ſed futura nondum
trāſacta iam non habet Quod igitur intermi
nabilis vitæ plenitudinem totam pariter cō
prehendit ac poſſidet · cui neq; futuri quicq̄z
abſit · nec preteriti fluxerit · id æternū eſſe iu
re p̄hibet · Idq; neceſſe eſt ⁊ ſui cō pos p̄ſens
ſibi ſemper aſſiſtere ⁊ infinitatem mobilis tē
poris habere præſentem · Vnde quidam non
recte · qui cū audiunt viſum platoni mundū
hunc nec habuiſſe initiū t̄pis · nec habituruz
eſſe defectum hoc modo conditori conditum
mūdū fieri coeternū putāt Aliud ē ei p̄ intermi
nabilē ducā vitā qđ mūdo plato tribuit aliud

iterminabilis vitæ totã pitˀr ꝯplexã eſſe pſẽ
tiã qꝺ diuinæ mẽtis ꝓpriũ eẽ manifeſtũ eſt.
Neqꝫ deus ꝯditis rebꝫ ãtiquior videri debet tẽ
poris q̃ntitate. ſ; ſimplicis potius ꝓprietate na
turæ. Hũc eni vitæ imobilis præſentarium
ſtatũ infinitus ille tpaliũ rerũ motus imitatˀ
Cũqꝫ eũ effingere atqꝫ æquare nõ poſſit. ex
imobilitate deficit imotũ. ꝛ ex ſimplicitate p̃
ſentiæ decreſcit in ifinitã futuri ac p̃teriti q̃n
titatẽ. Et cũ totã parit vitæ ſuæ pleitudinẽ
nequeat poſſidere. hoc ipſo ꝙ aliquo mõ nũ
q̃ꝫ eſſe deſinit. illud qꝺ implere atqꝫ exprime
re nõ p̃t aliq̃tenus videtˀ emulari. alligans ſe
ad qualẽcũqꝫ præſẽtiã hui⁹ exigui volucris
qꝫ momẽti. Quæ qm̃ manẽti⁹ illi⁹ præſentiæ
quãdã ĝeſtat imaginem quibuſcunqꝫ conti
gerit id præſtat vt eſſe videantˀ. Qm̃ vero
manẽ nõ potuit. infinitũ tpis iter arripuit.
Eoqꝫ mõ factũ ẽ. vt cõtinuaret vitã eundo.

cuius plenitudinē cōplecti nō valuit ꝑmanē
do. Itaq; ſi digna rebus noīa velim⁹ impone
re Platonē ſequētes deū quidem æternū mun
dū vero dicamus eſſe ꝑꝑetuum. Qm̄ igitur o
mne iudiciū ſecundum ſui naturaʒ q̄ ſibi ſub
iecta ſunt cōprehendit. Eſt āt deo ſemꝑ æt
nus ac præſentarius ſtat⁹. Sciētia quoq;
eius oēʒ tꝑis ſupgreſſa motionē in ſuæ manʒ
ſimplicitate p̄ſentiæ. īfinitaq; p̄teriti ac futu
ri ſpacia complectēs. omnia quaſi iā gerāť i
ſua ſimplici cognitione ꝯſiderat. Itaq; ſi præ
ſcientiā penſare velis qua cūcta dinoſcit nō
eſſe p̄ſciētiā q̄ſi futuri. ſ; ſciaʒ nūq̄ʒ deficiētis
īſtātiæ rectius æſtiabis Vn̄ nō p̄uidentia ſ;
prouidentia potius dicať. q; porro ab reb⁹ īfi
mis ꝯſtituta q̄ſi ab excelſo rerū cacumīe cun
cta proſpiciat Quid igiť poſtulas vt neceſſa
ria fiāt q̄ diuio lumine luſtrēť. cū ne hoīes q̄
de nccīa faciāt eē q̄ videāt. Nū eni q̄ p̄ſentia

cernis aliquã eis neceſſitatẽ tuus addit ĩtuitꝰ
B. Minime P. Atqui ſi eſt diuini humani
q₃ p̄ſentis digna collatio vti vos vrõ hoc tem
porario p̄ñti q̄daʒ videtis · ita ille oĩa ſuo cer
nit aeterno Quare haec diuĩa p̄notio naturaʒ
rerũ ꝓprietatẽq₃ nõ mutat · Taliaq₃ apud ſe
p̄ñtia ſpectat · q̄lia ĩ tp̄e olim futura ꝓueniẽt
nec rerũ iudicia ꝯfũdit · vnoq₃ ſuae mẽtis ĩtui
tu tã neccie q̄ʒ ñ neccie vẽtura dinoſcit · Sicu
ti vos cũ ꝑiter ãbulare ĩ terra hoiem · et oriri in
caelo ſolẽ videtis · quãq̄ʒ ſiḿ vtrũq₃ ꝯſpectuʒ
tñ diſcernitis Et hoc volũtariũ illud eẽ neceſ
ſariũ iudicatis Ita igiť cũcta deſpiciens diui
nus ĩtuitꝰ · q̄litatẽ rerũ mĩme ꝑturbat · apud
ſe quidẽ p̄ſẽtiũ ad ꝯditionẽ vero tp̄is futura
rũ Quo fit vt haec nõ ſit opinio. ſʒ veritate po
tius nixa cognitio · cum extiturũ q̄d eẽ ꝯgno
ſcit q̄ idem exiſtẽdi nccitate carere nõ neſci
at · Hic ſi dicas · Quod euẽturũ deꝰ videt id

nō euenire nō poſſe· q̄d āt nō p̄t nō eueire id
ex nēcitate dicas ↄtingē· meq; ad hoc nomē
nēcitatis aſtringas Fatebor rē quidē ſolidiſ
ſimæ veritatis · ſed cui vix aliquis niſi diuini
ſpeculator acceſſerit· Reſpōdebo nāq; Idem
futurū cū ad diuinā notionē refert̄ neceſſari
um · cū vero i ſūa natura ppendit̄ liberū ꝑ ſe
āt q; abſolutū videri· Duæ ſūt ei neceſſitates
ſimplex vna veluti q neceēſſe ē omēs hoies eē
mortales Altera conditionis vt ſi aliquē ābu
lare ſcias · euz ābulare neceē eſt· Quod enim
quiſq; nouit· id eſſe aliter ac notuz eſt neq̄t
ſed hæc condcio minime ſecum illam ſimpli
cem trahit· Hanc enim neceſſitatem non ꝓpri
a facit natura· ſed conditionis adiectio· Nul
la enim neceſſitas cogit incedere volūtarie gra
dientem· quāuis eum tamen cuz graditur in
cedere neceſſarium ſit· Eodem igit̄ mō ſi quid
prouidentia præſens videt id eſſe neceſſe eſt·

tametſi nullā habeat naturae neceſſitatē Atq̄
de⁹ ea futura q̄ ex arbitrij libertate ꝓueniunt
pſētia cōtuet̄ Haec igit̄ ad intuituz relata di
uini neceſſaria fiūt p conditionē diuinae noti
onis · p ſe vero ↄſiderata ab abſoluta naturae
ſuae libertate nō deſinūt · Fiēt igit̄ ꝓculdubi
o cūcta quae futura deus eſſe pnoſcit · Sed e
orū q̄dā de libero pficiſcūt̄ arbitrio · quae q̄m
uis eueniāt exiſtēdo tñ ꝓpriā naturā nō amit
tūt · quia priuſq̄m fierēt etiā nō euenire potu
iſſent Quid igit̄ refert nō eē neceſſaria cū ꝓpt̄
diuinae ſciētiae cōditionē modis omnibus ne
ceſſitatis inſtar eueniāt Hoc ſcʒ ꝙ quae pau
lo ante ꝓpoſui ſol oriēs ⁊ gradiēs homo · q̄ dū
fiunt nō fieri non poſſunt · eorū tñ vnū prius
quoqꝫ q̄m fieret neceſſe erat exiſtere · alterum
vero minime · Ita etiam quae preſentia deus
habet ꝓculdubio exiſtunt · Sed eorum hoc
quidem de rerum neceſſitate deſcendit · illud

vero de poteſtate facientium· Haud igitur in
iuria diximus hæc ſi ad diuinam noticiam re
ferant̄ neceſſaria· ſi per ſe conſiderentur neceſſi
tatis eſſe nexibus abſoluta Sicuti omne qđ
ſenſibꝰ patet ſi ad ratione͂ referas vniuerſale ē
ſi ad ſeipſa reſpicias ſingulare· Sed ſi inqui
as· In mea poteſtate ſitū eſt mutare͂ ꝓpoſitū
euacuabo prouidentiaȝ· cū quæ illa p̄noſcit
forte mutauero· Reſpondebo· Propoſitum
te quidem tuum poſſe deflectere· ſed quoniã
et id te poſſe· ⁊ an facias quo ve conuertas·
præſens prouidentiæ veritas ītuetur· diuinā
te præſcientiam non poſſe vitare· ſicuti p̄ſen
tis oculi effugere non poſſis intuitum· quam
uis te in varias actiones libera voluntate con
uertas Quid igitur inquies· Ex mea ne diſ
poſitione ſcientia diuina mutabitur· vt cum
ego nunc hoc· nūc illud velim· illa quoqȝ no
ſcendi vices alternare videatur· Minime Oē

nāqꝫ futurū diuinꝰ ꝓcurrit itWitꝰ ⁊ ad p̄ſētiā
ꝓpriæ cognitionis retorquet ac reuocat · Nec
alternat vt tu æſtimas nūc hoc nunc illud p̄
noſcēdi vice · ſed vno ictu mutationes tuas
manēs p̄uenit atqꝫ ꝯplectit̄ Quā ꝯprehendē
di oia viſendiqꝫ p̄ſētiā nō ex futurarū prouē
tu rerū · ſ ex ꝓpria deꝰ ſimplicitate ſortitꝰ eſt·
Ex quo illud quoqꝫ ſoluit̄ quod pauloante
poſuiſti indignū eē · ſi ſciētiæ dei cauſā futura
nrā p̄ſtare dicāt̄ Hæc eni ſciētiæ vis p̄ſenta
ria notione cūcta cōplectēs reb̄ modū oibꝰ
ipſa ꝯſtituit · nihil vero poſterioribus debet ·
Quæ cū ita ſint manꝫ intemerata mortalibꝰ
arbitrij libertas Nec iniquæ leges ſolutis omi
neceſſitate volūtatibus premia pœnas qꝫ ꝓpo
nūt · Manet etiā ſpectator deſup cūctorū p̄
ſcius deꝰ · viſionis qꝫ eiꝰ p̄ſens ſēp æternitas
cū nrōrū actuū futura q̄litate cōcurrit bonis
premia · malis ſupplicia diſpenſans Nec fruſ

ſtra ſunt in deo poſitæ ſpes preces qꝫ · q̄ cuꝫ re
ctæ ſint ineſficaces eſſe nō poſſunt · Auerſami
ni igitur vicia · colite virtutes · ad rectas ſpes
animum ſubleuate · humiles preces in excelſa
porrigere Magna vobis eſt ſi diſſimulare nō
vultis neceſſitas indicta probitatis · cum ā̄te
oculos agitis iudicis cuncta cernetis ·

¶ Finitur hic quintus et vltimus liber Boe
tij de conſolatione philoſophiæ ·

restaur. v. Wielandt-
Bimmer 1984

BADISCHE
LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

BADISCHE
LANDESBIBLIOTHEK

Baden-Württemberg

BADISCHE
LANDESBIBLIOTHEK

Baden-Württemberg